

Lacanalaisen psykoanalyysin käsitteistö
politiikan tutkimuksessa –
esimerkkinä FPÖ:n Turkkia koskevien
diskurssien dekonstruointi

Mervi Halme
Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Kansainvälisen politiikan
pro gradu –tutkielma
Toukokuu 2014

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

HALME, MERVI: Lacanilaisen psykoanalyysin käsitteistö politiikan tutkimuksessa

-esimerkkinä FPÖ:n Turkiaa koskevien diskurssien dekonstruointi

Pro gradu -tutkielma, 81 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Toukokuu 2014

Käsittelen tässä pro gradu –tutkielmassa itävaltalaisista oikeistopopulismia identiteettipoliittikkana, jolla määritellään itävaltalaisuutta suhteessa sen ulkopuoliseen tai toiseen eli maahanmuuttajaan. Itävaltalainen oikeistopopulistinen puolue FPÖ on monien muiden populistipuolueiden tavoin nostanut keskeiseksi poliittiseksi teemaksi maahanmuuton, joka esitetään usein yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttavana totaalisenä ongelmana. Maahanmuuttajista turkkilaisella on FPÖ:n diskursseissa erityisen näkyvä asema, minkä takia olen gradussani keskittynyt kysymään, miten FPÖ on esittänyt Turkin ja turkkilaiset konstruoidessaan Itävallalle kansallista identiteettiä.

Haluan tuoda politiikan tutkimuksen alalla viime vuosina käytyyn toiseus- ja populismikeskusteluun uuden näkökulman lainaamalla tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen psykologiasta. Jacques Lacan oli ranskalainen psykoanalyytikko, joka vaikutti aikanaan freudilaisen psykoanalyysin yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtämiseen ja poststrukturalismin kehittymiseen. Lacanin ajatukset ihmisestä imaginaarisen, symbolisen ja reaalisen välisen solmun muodostamana jakaantuneena subjektina ovat lähtökohdiltaan hyvin poliittisia, sillä puute ja jakaantuneisuus muodostavat paikan politiikalle ja subjektin identifioitumiselle eri ideologisiin konstruktioihin. Lacanilainen psykoanalyysi voi täydentää perinteisiä konstruktivistisia teorioita tuomalla kielelliseen analyysiin mukaan identifioitumisen affektiivisen ulottuvuuden. Lacanilaista psykoanalyysia täydentäväksi metodiksi olen valinnut toisen ranskalaisen poststrukturalistin, Jacques Lacanin, dekonstruktion.

Olen gradussani nostanut esille erityisesti fantasian käsitteen, joka voi auttaa ymmärtämään populistista identiteettiprojektia yrityksenä vältellä todellisuuden ja yhteiskunnan jakaantumisesta aiheutuvaa ahdistusta. Fantasian avulla itävaltalaiselle yhteiskunnalle on konstruoitu kultainen aikakausi, jota kuvasivat vuorimaisemat, puhdas luonto, perinneruuat ja onnellinen alkuperäisväestö. Fantasia poliittisena käsitteenä on merkityksellinen erityisesti siinä, että fantasiaan liitetään aina osaksi vihollinen, joka varasti meiltä täydellisen yhteiskunnan ja siitä aiheutuvan nautinnon. Turkkilainen ja maahanmuuttaja ovat populistisessa fantasiassa tämä nautinnon varastanut toinen. Pyrin gradussani osoittamaan, että fantasian objektit ovat lopulta tyhjiä, niiden takana ei ole mitään reaalista, minkä takia tarkoitukseni ei ole osoittaa mitään totuudenmukaisempaa turkkilaista populististen puheiden takaa. Tarkoitukseni oli sen sijaan tehdä niiden utoppeisuus näkyväksi, millä voidaan ehkä kyseenalaistaa populistien välttämättömänä esitetyt vaatimukset maahanmuuton rajoittamisesta ja pohtia maahanmuuton syitä aiempaa kriittisemmin.

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Aiempi tutkimus	4
2.1.	Populismia koskeva kirjallisuus.....	4
2.2.	Itävaltalainen oikeistopopulismi	8
2.3.	Turkkia koskeva julkinen ja tieteellinen keskustelu	11
3.	Jacques Lacanin psykoanalyysistä	13
3.1.	Psykoanalyysi	14
3.2.	Imaginaarinen.....	17
3.2.	Symbolinen	18
3.3.	Reaalinen	21
4.	Lacan politiikan tutkimuksessa	22
4.1.	Lacan ja poliittinen	22
4.2.	Lacanin identiteettipolitiikka	25
4.3.	(Uus)rasismi ja Lacan	26
5.	Dekonstruktio	31
5.1.	Dekonstruktio metodina.....	31
5.2.	Dekonstruktio ja Lacan	37
5.3.	Dekonstruktio ja poliittinen	39
6.	Aineiston (psyko)analyysi.....	45
6.1.	Aineiston esittely.....	45
6.2.	FPÖ:n ideologiset lähtökohdat.....	48
6.3.	Itävaltalaisuus ja FPÖ itävaltalaisuuden suojelijana.....	51
6.4.	Maahanmuutto totaalisenä ongelmana.....	57
6.5.	Turkkilainen maahanmuuttajan arkkityyppinä	62
7.	Analyysin jälkipuintia ja sen merkitys politiikan tutkimukselle	69

1. Johdanto

Viime vuosina Eurooppaakin ravistellut talouskriisi on lisännyt epäluottamusta vallitseviin taloudellisiin ja poliittisiin instituutioihin, mikä on näkynyt muun muassa äänestysaktiivisuuden laskuna ja kriisin aiheuttamana huolena sen vaikutuksista työllistymiseen, hyvinvointivaltion tulevaisuuteen ja valtioiden sisäiseen turvallisuuteen. Tässä epävakaassa suhdanteessa populistipuolueet ovat onnistuneet mobilisoimaan äänestäjiään äänestysuurnille samalla kun monet perinteiset puolueet ovat kärsineet äänikadosta. Tämä viittaa siihen, että populistien tarjoamat tulkinnat yhteiskunnallisten ongelmien syistä ja seurauksista ovat saavuttaneet jonkinlaisen legitimitetin, kun taas muiden puolueiden on ollut vaikea esittää ratkaisumalleja, joiden nähtäisiin tuovan helpotusta epävarmuuteen. Populismin uuden nousun taustalla olevien syiden ymmärtämiseksi olen halunnut gradussani selvittää tarkemmin, mitä populistit sanovat ja miksi puheet vetoavat niin moniin, vaikka populismiin käsitteenä suhtaudutaan kriittisen epäilevästi ja harva poliittinen toimija tunnustautuu avoimesti populistiksi.

Populismia esiintyy ympäri maailman ja eriasteisesti myös kaikkien poliittisten puolueiden sisällä, joten aiheen raja-alue on tarpeen. Omassa gradussani olen päättänyt keskittyä itävaltalaiseen oikeistopopulismiin, jota tyypillisimmillään ilmentää Itävallan vapauspuolue, FPÖ (Freiheitliche Partei Österreichs). Itävallan puoluepolitiikassa FPÖ on herättänyt kansainvälisesti eniten kiinnostusta puolueen entisen, jo edesmenneen, keulahahmon Jörg Haiderin ansiosta. Nytemmin populisteista on tullut monissa maissa, Suomessakin, valtavirtaa, minkä takia FPÖ ei ole ehkä saanut osakseen yhtä paljon kiinnostusta kuin Haiderin aikana. FPÖ jatkaa kuitenkin merkittävänä poliittisena voimana Itävallassa maan kolmanneksi suurimpana puolueena ja on ollut esimerkkinä myös muiden maiden populistipuolueille, minkä takia haluan tarjota katsauksen FPÖ:n nykytilaan ja tätä kautta yleisesti populistiseen politiikkaan ja pohtia, mikä voisi selittää populistien vetovoimaa yhä useampien äänestäjien silmissä.

Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole sen laajemmin eritellä, keitä populistipuolueiden äänestäjät tyypillisimmin ovat tai mitkä rakenteelliset tekijät voivat olla vaikuttamassa populistipuolueiden yhteiskunnalliseen merkitykseen. Tämä olisi ennemminkin valtio-opillisen pro gradu –tutkielman aihepiiriin sopiva näkökulma. Sen sijaan haluan tutkia populismia identiteettipolitiikkana, tapana tuottaa itävaltalaisuutta suhteessa ulkopuoliseen, joka itävaltalaisien (kuten myös useiden muiden maiden) oikeistopopulistien lausunnoissa on usein maahanmuuttaja. Maahanmuuttajista olen ottanut

tyyppiesimerkiksi turkkilaisen, jolla on erityinen asemansa itävaltalaisessa populistisessa retoriikassa. Ulkopuolisen merkitys populistisessa politiikassa on suuri, sillä ilman ulkopuolisen edustamaa uhkaa populistien vaateet menettäisivät merkityksensä. Ulkopuoli/sisäpuoli-dikotomian vuoksi populismin voi kytkeä sujuvasti kansainvälisen politiikan tutkimukseen, joka käsittelee erinäisten ulko- ja sisäryhmien, useimmiten eri valtioiden, välisiä suhteita ja näiden vaikutusta politiikan teoriaan ja käytäntöön. Tutkimuskysymykseni on siis: miten FPÖ tuottaa teksteissään tietynlaista itävaltalaisuutta suhteessa maahanmuuttajaan/turkkilaiseen ja millaisia implikaatioita tämän suhteen dekonstruoimisella voi olla politiikan tekemiselle ja tutkimukselle?

Aineistoni koostuu FPÖ:n tuottamasta, maahanmuuttoa ja Turkkiä koskettavasta materiaalista, joka vaihtelee virallisista kannanotoista radio- ja tv-lähetyksiin ja sarjakuviin. Tutkimuksessani ensimmäisenä oli olemassa nimenomaan aineisto, josta muodostui tutkimuskysymys ja vasta tämän jälkeen tutkimuskysymykseen sopivaa teoriasuuntaus ja metodi. Käsittelen populismia kielellisenä ilmiönä, minkä takia teorian ja metodin oli jollain tavalla huomioitava tämä kielen ja identifioitumisen välinen keskeinen suhde. En halunnut valita teoriaksi kuitenkaan identiteettien tutkimuksessa useimmiten käytettyä sosiaalista konstruktivismia, vaikka graduni lähtökohdat pohjautuvatkin ajatukseen poliittisista instituutioista sosiaalisesti rakennettuina, kielellisinä konstruktioina. Luettuani Ernesto Laclaun ”On Populist Reason” harhauduin muutaman sivupolun jälkeen lukemaan Jacques Lacanin ajatuksia, joita Laclaunkin lainaama Slavoj Žižek on viime vuosina pitänyt aktiivisesti tapetilla. Laclaun ja Žižekin innoittamana päätin yhdistää psykologian ja politiikantutkimuksen valitsemalla teoreettiseksi lähtökohdakseni Jacques Lacanin psykoanalyysin.

Lacan on yhdistänyt freudilaiseen psykoanalyysiin poststrukturalistisia elementtejä eri filosofeilta ja yhteiskuntateoreetikoilta ja luonut oman käsitteistönsä (muilta samalla lainaten), jonka avulla selventää ihmisen, todellisuuden ja kielen välistä ongelmallista suhdetta. Lacan ei tutkinut varsinaisesti poliittisia ilmiöitä, vaan oli ennen kaikkea ammattia harjoittava psykoanalyttikko, opettaja ja filosofi. Lacanin käsitykset ihmisyyden rakentumisesta ovat kuitenkin pohjimmiltaan hyvin poliittisia, minkä takia Lacanin psykoanalyysi ja politiikantutkimus ovat yhdistettävissä tavalla, joka voi tuottaa uusia oivalluksia vanhoista teemoista. Populismiakin on käsitelty yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa melko paljon, mutta psykologialta lainaava tutkimusote voi auttaa ymmärtämään populismin viehätystä valtavirtatutkimusta haastavasta näkökulmasta. Lacanille ihminen tulee ihmiseksi vasta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kielen oppimisen myötä ihminen alistuu yhteiskunnan kielloille ja laeille. Ihmisyyttä tai yhteiskuntaa ei siten voida ymmärtää ottamatta huomioon sosiaalisen vaikutusta yksilöpsykologiaan. Psykologia/yksityinen ja

sosiaalinen/poliittinen ovat Lacania mukaillen yhteen kietoutuneita, minkä takia psykologinen politiikantutkimus voi olla antoisampaa kuin pelkästään keskittyminen joko psykologiaan tai sosiaalitieteisiin. Keskeisessä osassa lacanilaisessa poliittisen analyysissä ovat sellaiset käsitteet, kuten fantasia, puute, halu, objekti a, tyhjät merkitsijät ja Lacanin rekisterit imaginaarinen, symbolinen ja reaalin. Käytän lacanilaista psykoanalyysia sekä selventämään ihmisten identifioitumisprosessia ja tarvetta identifioitumiseen, että myös haastamaan populistien ideologiset lähtökohdat. Pohdin lopuksi myös, miten Lacanin käsitteistö voi täydentää konstruktivistisia kansainvälisen politiikan teorioita ja lisätä ymmärrystä tunteiden ja muiden psykologian alaan liitettävien ilmiöiden merkityksestä kansainvälisissä suhteissa.

Tutkimusmetodikseni päätin valita poststrukturalistista metateoriaa täydentävän dekonstruktion, joka tunnetaan erityisesti toisen ranskalaisfilosofin, Jacques Derridan, työn kautta. Dekonstruktion tarkoitus on ravistella, herätellä, avata suljettuja tekstejä ja tehdä tekstien tekstuaalisuus avoimeksi. Näin päästään kiinni hetkiin, jotka näyttävät kaikkien sosiaalisten totuuksien poliittisuuden ja totuuksien taustalla olevan hegemonisen taistelun. Dekonstruktion avulla pyrin löytämään populistisista teksteistä paradoksaalisuuksia, binaarioppositioita ja erinäisiä arvolatautuneisuuksia, jotka kertovat populistien ideologisista lähtökohdista ja asettamaan nämä kriittisen tarkastelun alle lacanilaisten käsitteiden avulla.

Tutkimukseni tulokset eivät rajoitu ainoastaan populismin ymmärtämiseen, sillä kaikki poliittiset toimijat populistit mukaan lukien käyttävät osittain samanlaisia argumentteja oman poliittisen visionsa hahmottelemisessa ja äänestäjien houkuttelemisessa, minkä takia uskon tutkimuksellani olevan laajempaaakin sovellusarvoa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. En myöskään ymmärrä populismia minään selvärajaisena poliittisena suuntauksena, vaan laulausittain ennemminkin kielellisenä rekisterinä, josta eri poliittiset toimijat lainaavat. Näin populismia voidaan nähdä myös muiden puolueiden puheissa, jolloin tutkimustulokseni koskevat laajempaa yhteiskunnallisten vaikuttajien joukkoa kuin pelkästään selkeästi populistiksi leimattuja toimijoita. Turkkilaiset itävaltalaisen oikeistopopulistien puheissa muodostavat vain yhden esimerkin ulkopuolisesta, josta kaikilla puolueilla on oma versionsa. Lacanin psykoanalyysi voi auttaa ymmärtämään tätä inhimillistä tarvetta luoda yksinkertaistettuja käsityksiä maailmasta, jonka kaoottisuus pyritään defenssimekanismien avulla kieltämään ja siirtämään ulkoisiin tekijöihin. Analyysini tarjoaa siis yhden näkökulman aiheeseen, joka on osa laajempaa yhteiskunnallista ilmiötä; ulkopuolisen merkitystä sisäryhmään identifioitumisessa sekä psykologian ja yhteiskuntatieteiden välistä yhteyttä.

2. Aiempi tutkimus

Lähden gradussani tutkimaan itävaltalaisen oikeistopopulistisen puolueen FPÖ:n Turkkia ja turkkilaisuutta koskevia diskursseja. Ymmärtääkseni populismia itävaltalaisessa politiikassa on tarpeen katsoa, mitä populismista tiedetään jo ennestään ja kysyä myös, mitä oma tutkimukseni voi keskusteluun tuoda ja miten se eroaa jo olemassa olevasta tutkimuksesta.

Populismia on viime vuosina käsitelty paljon mediassa ja yhteiskunnallisessa tutkimuksessa, ja viimeisen 20 vuoden aikana ilmiöstä on julkaistu mittava määrä kirjallisuutta. Suurin osa kirjallisuudesta on lähtökohdiltaan selittävää ja vertailevaa tutkimusta, jossa eritellään populististen liikkeiden suosioon vaikuttaneita tekijöitä, etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja eri maiden ja aikakausien populistisille ilmiöille sekä profiloidaan tyypillisiä äänestäjiä. Komparatiivinen, tilastotieteeseen ja poliittiseen historiaan nojaava tutkimus on hyvä lähtökohta populismi-ilmiön selittämiseksi, mutta populististen liikkeiden vetoavuuden ymmärtämiseksi on tarpeen tutkia populismia myös kielellisenä konstruktiona. Populismi ei ole vain tarkasti rajattu poliittinen suuntaus tai ideologia, jota yhdistää ennalta määritetyt piirteet, vaan puhetta, jolla rakennetaan maailmaa, meitä ja heitä. Lähtökohtani onkin käsitellä populismia identiteettipoliittikkana, jossa määritellään rajoja itsen ja muiden välillä. Aion gradussani etsiä itävaltalaisten oikeistopopulistien diskursseista käsityksiä Turkista ja islamista ja katsoa, miten nämä palvelevat ideaalisen ”meidän” rakentamisessa. En tyydy pelkästään esittelemään stereotyyppisiä dikotomioita, vaan haluan myös selvittää, mitä stereotypiat kertovat ihmisyydestä ja mitä tarkoitusta ne palvelevat. Uuden näkökulman identiteettejä koskevaan keskusteluun haluan tuoda hyödyntämällä Jacques Lacanin keskeisiä käsityksiä ihmisen ja kielen ongelmallisesta suhteesta.

Esittelen seuraavaksi yleisesti populismia, sitten populismia itävaltalaisessa kontekstissa ja lopuksi Itävallan ja Turkin välejä käsittelevää aiempaa tutkimusta ja kirjallisuutta.

2.1. Populismia koskeva kirjallisuus

Modernin populismin historia johdetaan yleensä 1800-luvun Yhdysvaltoihin, missä maanviljelijöiden muodostama People’s Party protestoi pankkien kasvaneita lainankorkoja ja rautatieyhtiöiden kohonneita hintoja vastaan tähtäimenään tärkeimpien tuotanto- ja jakelukanavien sosialisointi.

Pohjoisamerikkalaisen populismin lisäksi samoihin aikoihin Venäjällä kehittyi populistiseksi luokiteltua liikehdintää, jolla oli samantyyppisiä tavoitteita, mutta maanviljelijöiden sijaan liikkeelle panevana voimana oli eliitti. Kolmanneksi populismin muodoksi on laskettu 1900-luvulla urbanisaation mukanaan tuomiin ongelmiin ratkaisuja tarjoamaan syntynyt eteläamerikkalainen johtajakeskeinen populismin muoto. Myöhemmin Länsi-Euroopassa kehittyi länsieurooppalainen moderni populismi, johon aion työssäni keskittyä. (Westlind 1996, 14.) Länsimainen populismi, joka sai 1990-luvulla yhä enemmän jalansijaa Euroopassa ja muissa liberaalidemokratioissa, vaikutti aluksi ohimenevältä ilmiöltä. Ilmiön jäädessä osaksi useiden länsimaiden poliittista järjestelmää kiinnostus taustalla oleviin syihin ja eri puolilla maailmaa esiintyvien populistiliikkeiden yhtäläisyyksiin kasvoi ja kirjallisuus aiheesta alkoi lisääntyä.

Useimmat tutkimukset lähtevät luonnollisesti populismin määrittelystä, joka vaihtelee tutkimuksen motiivien, metodien ja tutkijan omien ideologisisten lähtökohtien mukaan. Osa tutkijoista käsittelee populismia empiirisesti havaittavana ja mitattavana määreenä, kun taas osa näkee sen ennemminkin diskurssina tai identiteetin tuottamisen keinona. Oman tutkimukseni kannalta on mielenkiintoisempaa keskittyä populismin diskursiiviseen puoleen. Albertazzi ja MacDonnel määrittävät populismin puolueiden rasistiseksi, antipoliittiseksi ja vulgaariksi poliittiseksi diskurssiksi, jossa kansa kuvataan homogeenisenä entiteettinä, joka asetetaan vastakkain hallinnon kanssa. Hallinnon lisäksi vastakkainasettelun kohteena voi olla esimerkiksi EU, maahanmuuttajat tai poliittiset vastustajat. Populistit vastustavat valtavirtapolitiikkaa ja tämän instituutioita ja pyrkivät kansan ja sen edustajien suoraan suhteeseen ajamalla alas demokraattiset regiimit. (Albertazzi ja MacDonnel 2008, 29–34.)

Mudde näkee tärkeimpänä ydinkäsitteenä kaikille populistisille liikkeille kansan ja johtavana aatteena nationalismin. Populismi ei ole Mudden mukaan poliittinen tyyli, vaan ideologia, joka jakaa yhteiskunnan puhtaaseen kansaan ja korruptoituneeseen eliittiin. Kansa ja kansan tahto ovat politiikan tärkein subjekti, joka menee kaiken muun edelle. (Mudde 2007, 16–23.) Mudde korostaa identiteettipoliitiikan merkitystä populisteille ja erityisesti toisen tai vihollisen rakentamisen tärkeyttä. Kansan määrittely niin, että mahdollisimman moni äänestäjä pystyisi identifioitumaan tähän viiteryhmään, on haastavaa, minkä takia ulkopuoliset kuvataan usein sisäryhmää selkeämmin. (Mudde 2007, 64.) Gradussani haluan katsoa, miten ulkoryhmän eli turkkilaisten määrittely toteutuu FPÖ:n puheissa ja toisaalta miten itävaltalaisuus esitetään niin, että mahdollisimman moni voisi jakaa käsityksen sen sisällöstä. Laclaun (2005, 68–70) mukaan totaliteetista ulkopuolelle suljettu vihollinen palvelee yhteiskunnan sisäistä koheesiota; karkottamalla ja demonisoimalla tietyn väestönosan yhteiskunta konstituoii itsensä ja saavuttaa tunteen yhtenäisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta.

Turkkilaisella voidaan näin ollen nähdä olevan roolinsa itävaltalaisuuden määrittelyssä ja populistien äänestäjäkunnan yhdistämisessä yhteistä vihollista vastaan.

Populismi liitetään usein erilaisiin murroskausiin, joita määrittää epävarmuus ja huoli tulevasta. Oikeistopopulismille hedelmällisen maaperän on tarjonnut neoliberalismin, postmodernismin ja globalisaation aika, joka tuottaa kulttuurista fragmentaatiota ja depolitisaatiota, tuo mukanaan sosioekonomisia muutoksia ja lisää siten ihmisten epävarmuutta omasta selviytymisestä. (Betz 2002, 206.) Kiristynyt kilpailu työmarkkinoilla ja jatkuva muutoksiin mukautumisen tarve on usein nimetty populismin suosion avaintekijäksi, mutta ei kuitenkaan automaattista seurausta näistä, sillä maakohtaiset erot populistien saamassa kannatuksessa ovat suuria samanlaisista modernisaation kokemuksista huolimatta. Esimerkiksi Itävallassa populismilla on vankka sijansa politiikassa, vaikka työttömyyslukemat ja talouden kasvu ovat olleet eurooppalaisessa vertailussa hyvällä tasolla (Reisigl ja Wodak 2001, 144). Tämä on työni kannalta mielenkiintoinen ilmiö, sillä itävaltalaiset populistit ovat monien asioiden suhteen onnistuneet luomaan tunteen lähestyvistä vaarasta, vaikka tilastot tai faktat eivät tukisi populistien näkemyksiä ja näistä johdettuja vaateita. Mikä siis saa itävaltalaiset äänestämään populistieja, vaikka välitöntä taloudellista tai sosiaalista kriisiytymistä ei olisikaan virallisten tilastojen mukaan tiedossa? Poliitiikan affektiivinen ulottuvuus, jota Lacan epäsuorasti käsittelee, voi ehkä auttaa selittämään tätä.

Tyypillisenä populistipuolueen kannattajana on pidetty modernisaation häviäjiin lukeutuvia ihmisiä, jotka tuntevat olonsa uhatuksi kansainvälisillä työmarkkinoilla. Näitä ovat matalapalkkaiset ja alemman koulutustason saaneet ihmiset, joiden mukautuminen uusiin oloihin nähdään korkeakoulutettuja vaikeampana. (Flecker 2002, 212.) Tällaiset yleistyksen eivät ole kuitenkaan kovin mielekkäitä, eivätkä kerro loppujen lopuksi mitään syytä sille, miksi jotkut ”modernisaation häviäjät” äänestävät populistieja ja toiset eivät. Enemmänkin merkitystä voisi olla sillä, kuinka hyvin valtavirtapuolueet ovat onnistuneet vastaamaan postmodernin yhteiskunnan haasteisiin ja miten populistipuolueet ovat onnistuneet käyttämään hyväksi epävarmuuden luomaa poliittista tilaa.

Populistisilla liikkeillä on siis samankaltaisia piirteitä ympäri maailman: vedotaan suoraan kansaan ohi poliittisten instituutioiden, nähdään kansa ja poliittinen eliitti antagonistisessa suhteessa toisiinsa, yksinkertaistetaan monimutkaisia asioita, haetaan syntipukkeja ja esitetään modernisaatio ja sen tuomat lieveilmiöt uhkana mahdollisuuden sijaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että populistiliikkeet eivät ole mitään pysyviä ja valmiiksi rakennettuja kokonaisuuksia, vaan ne määrittyvät jatkuvasti uudelleen. Populismia voisi siis kuvata ennemminkin tapana tuottaa poliittista (Laclau 2005, xi) tai

populistiliikkeitä luovana diskursiivisena elementtinä kuin populistiliikkeitä yhdistävänä attribuuttien summana (Westlind 1996, 55). Populismia voidaan pitää myös demokraattisen politiikan yhtenä ulottuvuutena, sisäisenä periferiana tai demokraattisen politiikan oireena ja konstitutiivisena kääntöpuolena (Bowman). Populismia ei siis voida sulkea politiikan ulkopuolelle, koska se on politiikan sisäänrakennettu ulottuvuus.

Laclau (2005, 1-9) muistuttaa vaarasta, joka populismin piirteiden listauksessa on; usein mikään populistiliike ei täytä kaikkia populismin tuntomerkkejä tai sitten nämä piirteet on määritelty niin ympäröivästi, että ne sopivat lähes kaikkiin poliittisiin liikkeisiin. Laclau mielestä tärkeämpää on keksittyä populismin muotoon kuin sisältöön. Populismi-käsite on yhdistetty sen verran heterogeeniseen joukkoon poliittisia liikkeitä, että yhteisen sisällön määrittely ei ole aina tarkoituksenmukaista. Sen sijaan liikkeet näyttäisivät noudattavan samanlaista yhdenmukaisuuden logiikkaa (logic of equivalence). Juuri kannattajakunnan heterogeenisyyden takia tietyt liikettä yhdistävät vaateet on esitettävä mahdollisimman tyhjinä (empty signifiers), jotta ne voivat vedota mahdollisimman suureen yleisöön. Kansa toimii populismissa juuri tyhjänä merkitsijänä, joka ei tarkemmin katsottuna viittaa mihinkään yhtenäiseen entiteettiin ja yhteinen nimittäjä voi olla esimerkiksi karismaattinen johtaja. Tyhjät merkitsijät ja yhdenmukaisuuden logiikka toistuvat myös Jacques Lacanin psykoanalyttisessä teoriassa, joka tarjoaa yksityiskohtaisemmat työkalut graduni analyysin kohteena olevien aineistojen purkamiseen. Esittelen näitä myöhemmin gradussani.

Populismin diskursiivisuus on laajasti tunnustettu yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Gradussani aion hyödyntää jo olemassa olevaa kirjallisuutta populismin kielellisestä rakentumisesta ja yhdistää sen tapaustutkimukseen eli itävaltalaisen oikeistopopulismin identiteettipoliittisen projektin tarkasteluun. Populistisille vaateille olennainen merkitys on syntipukeilla, jotka yhdistävät heterogeenisen joukon ihmisiä saman poliittisen suuntauksen tai ideologian alle. Populismin diskursiivisuus, syntipukit ja populististen kannanottojen paradoksaalisuus muodostavat punaisen langan, joka ohjaa graduni tutkimuskohteena olevien populististen puheiden analysointia. Lacanin psykoanalyttinen teoria ja Derridan dekonstruktio auttavat syventämään ymmärrystä populismista ja tuovat tutkimukseen uudenlaisen näkökulman. Laclau on käsitellyt populismia samantyyllisestä näkökulmasta kuin itse aion gradussani tehdä, mutta oma tutkimukseni vie ajatukset psykoanalyysin ja populismintutkimuksen yhdistämisestä vielä pidemmälle. Laclau lisäksi Lacania politiikan tutkimuksessa ovat hyödyntäneet esimerkiksi Slavoj Žižek, Yannis Stavrakakis ja Erik Vogt, joiden kirjoitukset auttavat hahmottamaan politiikan ja psykoanalyysin välistä suhdetta.

2.2. Itävaltalainen oikeistopopulismi

Itävaltalaista oikeistopopulismia on tutkittu melko paljon, yleensä malliesimerkkinä länsieurooppalaisesta populismista yhdessä Italian, Sveitsin, Ranskan ja Hollannin populistiliikkeiden kanssa. Itävaltalainen populismi henkilöityi kauan Jörg Haideriin, jonka ansioksi voidaan laskea Vapauspuolueen (FPÖ, Freiheitliche Partei Österreichs) suosion räjähdysmäinen kasvu 1990-luvulla. Populismien noususta Itävallassa onkin usein käytetty ilmausta Haider-ilmiö ja suuri osa itävaltalaisesta populismista kertovasta tutkimuksesta on keskittynyt nimenomaan Haideriin ja tämän aikaiseen FPÖ:hön.

Valtapuolueet sosiaalidemokraattinen SPÖ ja porvarillinen ÖVP olivat hallinneet paitsi Itävallan valtakunnan politiikkaa, myös kansalaisyhteiskuntaa, julkisia yrityksiä ja työmarkkinajärjestelmää aina 1980-luvulle asti. FPÖ:n suosion kasvua on selitetty muun muassa sillä, että puolue tarjosi äänestäjille uuden poliittisen identifioitumisen vaihtoehdon esittäen olevansa tavallisen kansalaisen edustaja eliittiä ja kahden suuren puoleen koalitiota vastaan. (Albertazzi ja MacDonnel 2007, 69.) FPÖ oli perustettu jo vuonna 1955 kolmanneksi leiriksi katolisen kirkon edustaman konservatismiin ja marxismin rinnalle. Se keräsi kannatusta alueilla, joilla oli tilausta antikatolilaisuudelle ja saksalaismielisyydelle. Ennen Haiderin astumista puolueen johtoon 1986 kannatus jäi kuitenkin minimaaliseksi, eikä Vapauspuolue muodostanut merkittävää uhkaa kahdelle suurelle puolueelle (Lautela ja Palo 2005, 135).

Haider ymmärsi, että saksalaismielisyys tai antikatolilaisuus ei pystynyt enää vetoamaan suureen yleisöön, vaan puolueen oli löydettävä jokin laajemmin itävaltalaisia yhdistävä tekijä. Ksenofobiasta tulikin EU:n vastustuksen ja antielitismien lisäksi yksi puolueen tärkeimmistä tunnusmerkeistä, vaikka osa tutkijoista on sitä mieltä, että FPÖ:tä äänestetään ksenofobiasta huolimatta, ei sen takia (esim. Kitschelt ja McGann 1995, 176). 1980-luvulta alkanut muutoksen aikakausi tarjosi ksenofobialle hedelmällisen maaperän, mikä loi edellytykset populismin voimistumiselle. 1980-luvulta eteenpäin EU ja kansainväliset talousmarkkinat toivat Itävallallekin lisääntyviä haasteita ja pakottivat yksityistämään Itävallassa sosiaalisen rauhan kannalta olennaisia valtionyhtiöitä, mikä aiheutti yhteiskunnalle valtavia kustannuksia ja lisäsi epävarmuutta työllisyydestä ja talouden kehitymisestä. Rautaesiripun kaatuminen ja siitä seurannut siirtolaisvirta loivat uusia ongelmia, kun erityisesti

matalasti palkatut alat saivat lisääntyntä kilpailua itäisestä Euroopasta tulevista maahanmuuttajista. (Albertazzi ja McDonnel 2008, 39–57.)

FPÖ ja skandaalinhakuinen päivälehti Kronenzeitung hyödynsivät ihmisten pelkoja ulkomaalaisten läsnäolosta, mutta olivat myös tärkeitä toimijoita ulkomaalaisvastaisten diskurssien luomisessa ja legitimoimisessa. Ulkomaalaisten läsnäolo liitetään tabloidilehdistössä rikollisuuteen ja sosiaalitukien väärinkäyttöön, ja FPÖ taas esitetään ainoana tahona, joka puuttuu ulkomaalaisten aiheuttamiin ongelmiin. (Mudde 2007, 25.) Lehdistö ja FPÖ myös ylläpitävät uhkakuvia, kuten esimerkiksi pelkoa jatkuvasti kasvavasta työttömyydestä, vaikka viralliset luvut eivät näkemyksiä tukisikaan. Näin ne pystyvät esittämään omat ratkaisunsa ongelmiin, jotka ne ovat itse diskursiivisesti luoneet. Ulkomaalaiset, Brysselin päätöksentekijät ja sosiaalilaiset muodostavat vihollisen, jota vastaan asetetaan ahkerat, rehelliset kadunmiehet (Pelinka ja Wodak 2002, 27).

Itävaltalaisen asenteet ulkomaalaisia kohtaan ovat selvästi koventuneet viimeisen 20 vuoden ajan. Esimerkiksi diktatuurin alla eläviin romaneihin suhtauduttiin vielä 1980-luvulla myötämielisesti, kun taas muurin murtumisen jälkeen romanit on nähty lähes yksinomaan kielteisessä valossa: sosiaalijärjestelmää kuormittavina rikollisina ja väkivallantekijöinä. Romanit eivät ole poikkeustapaus, vaan enemmänkin tyyppiesimerkki ulkomaalaisiin liitettävistä stereotypioista. Usein ulkomaalaisiin liitettäviä käsitteitä ovat muun muassa sosiaaliparasiitti, huono työntekijä, etuoikeutettu, assimilaatiohaluton, erilainen, likainen, tautinen, seksistinen, aggressiivinen, rikollinen ja primitiivinen. (Reisigl ja Wodak 2001, 42.)

Albertazzi ja MacDonnel (2007, 72–82) näkevät yhtenä tärkeänä strukturaalisena tekijänä itävaltalaisen populismi-ilmion kasvuun itävaltalaisen kansallistunteen lyhytikäisyyden. Itävalta oli vielä vuoteen 1867 asti ollut osa Habsburgien valtakuntaa, jossa monarkian ei-unkarilaisella puolella ei ollut virallista nimeä tai yhtenäistä kansallistunnetta, vaan paikalliset identiteetit olivat kansallista identiteettiä hallitsevampia. Itävallan itsenäinen historia on suhteellisen lyhyt ja natsi-Saksan kytösten takia myös häpeällinen, joten toisen maailmansodan jälkeen Saksasta erillisen identiteetin rakentamisesta tuli tärkeä kansallinen tehtävä. Itävaltalaisen identiteetin rakennusprojektilla selitetään sitä, että ulkopuoliset alettiin esittää uhkatekijöinä itävaltalaisuudelle, sen symboleille ja perinteille. Ulkopuoliset toimivat siis ryhmän sisäistä koheesiota edistävänä tekijänä ja olivat tärkeässä roolissa prosessissa, jossa määriteltiin, mitä itävaltalaisuus on ja mitä se toisaalta ei ole. En näe itävaltalaisuutta tässä yhteydessä minään sisäsyntyisenä ominaisuutena tai kiinteänä identiteettinä, vaan nimenomaan jatkuvana projektina, jossa määritellään itseä suhteessa muihin.

Poliittisilla puolueilla on yhteiskunnassa olennainen identiteettipoliittinen funktio, jolla pyritään selittämään ympäröivän maailman rakennetta ja tarkoitusta, mitä myös populistien identiteettipolitiikka heijastelee.

FPÖ ja Haider hyödynsivät identiteettipolitiikkaa menestyksekkäästi ja pyrkivät tekemään FPÖ:stä ainoan autenttista, itävaltalaisista identiteettiä suojelevan poliittisen toimijan. Globalisaation tuoman epävarmuuden katsotaan lisänneen tarvetta identiteettien pysyvyydelle, mistä motivoituneena Haider alkoi hyödyntää yhä enemmän myyttejä Itävallan kulttuuriperinnöstä ja erikoislaatuisuudesta ja oli mukana synnyttämässä Itävallalle (kuviteltua) menneisyyttä, jossa suuryritysten tilalla on menestyviä pienyrittäjiä, itävaltalainen luonto kukoistaa puhtaana ja turmeltumattomana ja kulttuurisilla symboleilla ja perinteillä, kuten itävaltalaisella perinneruualalla ja klassisella musiikilla, on vahva jalansija yhteiskunnassa. Haiderin retoriikan selitetään vetoaneen omasta toimeentulostaan ja elämäntapansa säilymisestä huolissaan oleviin äänestäjiin, jotka kokivat globalisaation ennen kaikkea uhkana ja etsivät paluuta kuviteltuun menneisyyteen. (Heinisch 2008, 49–50.)

Toiseuden merkitystä oikeistopopulistisissa teksteissä ja koko itävaltalaisessa yhteiskunnassa on selitetty myös Habsburgien ajalta periytyvillä ajatusmalleilla. Toisen maailmansodan päätyttyä Saksa oli kyseenalainen itseidentifikaation kohde uudelle Itävallalle, joten historiallista jatkumoa oli etsittävä jostakin muualta. Itävallan suuruuden aikaa historiassa parhaiten ilmensi Habsburgien valtakausi, joten Habsburgien suurvalta-aika tarjosi itävaltalaisuudelle oivan identifioitumiskohteen. Habsburgien aikana osa valtakunnan etnisistä ryhmistä, kuten Itävallan juutalaiset, itäeurooppalaiset ja mustalaiset eivät kuitenkaan kuuluneet itävaltalaisuuden piiriin, eivätkä valtakunnan kaikki osat olleet tasa-arvoisessa suhteessa toisiinsa. Saksankieliset alueet nauttivat etuoikeutusta asemasta ja vaikka monarkialla ei ollut varsinaisesti siirtomaita, itään suuntautunut politiikka oli silti kolonialistisen kaltaista. Slaavilaisia pidettiin alempiarvoisina, lapsen tai eläimen kaltaisina villoina, minkä takia alueiden hallintaan otto nähtiin perusteltuna ja oikeutettuna. Itävaltalaisuuden kytkeminen habsburgilaisuuteen saattoikin siten nostaa esille vanhoja stereotyyppioita kehittymättömästä idästä. (Lamb-Faffelberger 2003, 293–294.)

Itävallan puutteellinen tilinteko natsimenneisyytensä kanssa (josta Haideria pidetään yhtenä ilmentymänä) nähdään myös osasyynä toiseuden politiikan menestymiseen Itävallassa. Itävallassa syntyi toisen maailmansodan päättymisen jälkeen myytti Itävallasta natsien ensimmäisenä uhrina, mikä tarkoitti, että vastuuta juutalaisille aiheutetuista kärsimyksistä ei otettu, eikä Itävallan osuutta tapahtuneeseen käsitelty. Natsimenneisyyden käsittely perustuikin pitkälti vaikenemisen kulttuuriin,

mikä onnistui suhteellisen hyvin aina 1980-luvulle ja Waldheim-skandaaliin asti. Skandaali, joka paljasti presidenttiehdokas Waldheimin natsikytkökset, pakotti itävaltalaiset rikkomaan hiljaisuuden kulttuurin ja kyseenalaistamaan vuosikymmeniä vallinneen uhrimyytin. Waldheimin vetoaminen isänmaallisen velvollisuutensa täyttämiseen sodan aikana ei kaikille riittänyt oikeuttamaan natsien toimintaan osallistumista. Antisemitismi oli silti ollut kauan osa itävaltalaista politiikkaa, eikä natsimenneisyydestä ollut merkittävää haittaa poliittisen uran rakentamiselle, joten Waldheimin menneisyys ei ollut varsinaisesti mikään poikkeus. Ainoastaan kuuluminen kansanmurhaan suoraan osallistuneisiin joukkoihin nähtiin jollakin tavalla tuomittavana. Antisemitismille myönteinen ilmapiiri voi olla yksi selittävä tekijä populistien menestymiselle itävaltalaisessa politiikassa. (Pelinka ja Wodak 2002, 111–113.)

2.3. Turkkia koskeva julkinen ja tieteellinen keskustelu

Turkin ja Itävallan suhteita käsittelevä kirjallisuus on yleensä historiapainotteista ja lähtee liikkeelle ottomaanien ja Habsburgien välisestä valtataistelusta. Wienin piiritykset 1529 sekä 1683 (kts. esim. Tümmeler 2007) näyttäytyvät usein suhteiden kulminaationa, mikä kertoo maiden konfliktuaalisesta suhteesta. Tämä katsantotapa korostaa kuitenkin vain suhteiden ongelmallista puolta, sillä ottomaanit ja Habsburgit eivät muodostaneet toisilleen jatkuvaa uhkaa tai olleet toistensa päävihollisia koko 500-vuotista turkkilaispiirityksistä alkanutta historianjaksoa. Esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan aikaan Turkista luotiin tietoisesti positiivista kuvaa Itävallan kumppanina ja ystävänä (Orf 5.12.2011). Historian tulkitseminen vain konfliktien kautta antaa voi helposti johtaa ajatukseen eri kansallisuuksien luonnollisesta yhteensopimattomuudesta ja kykenemättömyydestä erää rauhanomaisesti rinnakkain naapureina tai saman yhteiskunnan osasina.

Turkkilaisten ja itävaltalaisten väliset suhteet on nähty eräänlaisena tyyppiesimerkkinä lännen ja idän välisistä suhteista, joissa Itävalta toimi puskurina idästä tulevaa islamin vaaraa vastaan. Ulkomaalaisvihamieliset tahot ovat käyttäneet piiritysystematiikkaa hyväksi nykypäivänä puhuessaan turkkilaisten yhteiskunnallisesta läsnäolosta ”kolmantena turkkilaispiirityksenä”. Näin luodaan kuva jonkinlaisesta historiallisesta jatkumosta, joka alkoi ottomaanien maailmanvalloitusaikeista ja jatkuu nykypäivässä turkkilaisten maahanmuuttajien eurooppalaisiin valtioihin suuntautuvalla invaasiolla. (Orf 5.12.2011.)

Turkkilaisten ja itävaltalaisten nykyaikaan sijoittuvien suhteiden merkittäväksi pilariksi koetaan nimenomaan turkkilaisten maahanmuuttajien tulo Itävaltaan toisen maailmansodan jälkeen. Heitä alkoi ilmestyä Itävaltaan 1950-luvulta lähtien, kun talouden kasvu vaati lisää työvoimaa, jota houkuteltiin maahan myös ulkomailta. Turkkilaisia ja muita työn perässä Itävaltaan muuttaneita kutsuttiin vierastyöläisiksi (Gastarbeiter), mikä antoi ymmärtää, että nämä olivat maassa väliaikaisesti ja isäntämaan vieraina eli eriarvoisessa asemassa kuin Itävallassa vakituisesti asuvat ihmiset. Vierastyöläisyys on eräänlainen poikkeustila, joka sallii poikkeussäännöt. Vierastyöläisiin liitettiin alun alkaenkin sellaisia piirteitä, kuten likaisuus, alempiarvoisuus ja yksinkertaisuus, mikä oikeutti vierastyövoiman hyväksikäytön esimerkiksi riittämättömän tulo- ja elintason kautta. Vierastyöläisiin suhtautuminen muuttui vielä kriittisemmäksi 1970-luvun öljy- ja talouskriisin seurauksena, kun huoli työpaikkojen riittävyydestä kasvoi. Vierastyöläisiä alettiin kutsua ulkomaalaisiksi (Ausländer), mikä mahdollisti muutoksen julkisessa keskustelussa; ulkomaalaisia ei enää pidetty vierailevina työntekijöinä, joilla on positiivinen vaikutuksensa Itävallan talous- ja työelämään, vaan maassa oleskelevina ulkopuolisina, jotka kuormittavat Itävallan sosiaalijärjestelmää. Ulkomaalainen-termi viittaa siihen, että kyse on jostain ulkoa tulevasta, vieraasta asiasta, joka eroaa perustavanlaatuisesti sisäryhmästä. (Karner 2011, 32–35.)

Itävallassa asuvien turkkilaisten asemaa on tutkittu lähinnä tilastotieteen keinoin mm. turkkilaisten maahanmuuttajien määrää, asemaa, tulotasoa, syntyvyyttä, elintapoja ja integroitumista mittaamalla. Itävallan asukkaista noin 11 %:lla on jonkin muun maan kansalaisuus. Turkkilaiset muodostavat saksalaisten ja entisen Jugoslavian alueelta tulleiden jälkeen Itävallan kolmanneksi suurimman ulkomaalaisryhmän; heitä on 8,5 miljoonan ihmisen väestöstä vähän yli 110 000 eli reilu 1 % kokonaisväestöstä ja noin 12% kaikista ulkomaan kansalaisista. Kun ottaa huomioon Itävallan kansalaisuuden saaneet turkkilaiset ja ne joilla on turkkilaiset vanhemmat, turkkilaisperäisen väestön osuus on huomattavasti suurempi. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Suomessa asuu vuoden 2013 tilastojen mukaan reilu 6 000 turkkilaista eli pieni osa Itävallassa asuvien turkkilaisten määrästä (Statistics Finland). Turkkilaiset eivät siis täällä muodosta erityisen suurta vähemmistöä, jonka läsnäolo olisi samalla tavalla näkyvää kuin Itävallassa. Turkkilaiset Itävallassa sijoittuvat yleensä matalapalkkaisiin työläisammatteihin, kärsivät keskivertoa enemmän työttömyydestä (työttömyyslukemat noin kaksi kertaa syntyperäisiä itävaltalaisia korkeammalla) ja köyhyydestä. Turkkilaisia koskevan uutisoinnin aiheena itävaltalaisessa mediassa on usein turkkilaisten muita ulkomaalaisryhmiä pienempi integroitumisen aste, jota mitataan erilaisilla kyseenalaisilla mittareilla (kysymällä esimerkiksi kokevatko turkkilaistaustaiset itävaltalaiset olevansa ensisijaisesti itävaltalaisia vai turkkilaisia). Vastuu integroitumisen onnistumisesta vieritetään yksinomaan

turkkilaisille ja ongelmia integroitumisessa pidetään eräänlaisena osoituksena itävaltalaisen ja turkkilaisen kulttuurin erilaisuudesta ja yhteensopimattomuudesta. (Migration und Integration 2010; ÖIF-Dossier N 13).

Tilastoissa ei juurikaan pohdita syitä turkkilaisten väitettyyn integraatiohaluttomuuteen tai mietitä vallitsevan, melko vihamielisen ilmapiirin vaikutusta turkkilaisten ulkopuolisuudenkokemuksiin. Tilastojen mittausmekanismeja, kysymysten asettelua tai integroitumisen käsitettä yleensäkin ei kyseenalaisteta, vaan integroitumista käsitellään matemaattisena, mitattavana tosiasiana, ei sosiaalisesti tuotettuna tuntemuksena. Tiedotusvälineiden jatkuva negatiivinen uutisointi turkkilaisten integroitumisongelmista on luultavasti yksi merkittävä syy turkkilasten ulkopuolisuuden kokemukseen; media ei siis ainoastaan raportoi neutraalisti tutkimuksen tuloksia, vaan myös luo ja vahvistaa näitä. Populistit ja muut maahanmuuttoon negatiivisesti suhtautuvat tahot ovat käyttäneet hyväksi turkkilaisten asenteita mittaavien mielipidetutkimusten tuloksia ja hyödyntäneet näitä omissa, maahanmuuton rajoittamiseen liittyvissä vaatimuksissaan.

3. Jacques Lacanin psykoanalyysista

Käytän graduni teoreettisena viitoittajana Jacques Lacania ja tämän ajatuksia ihmisyyden ja sosiaalisen maailman rakentumisesta. Ajatus populismin tutkimiseen psykoanalyysin käsitteistön avulla syntyi lukiessani Ernesto Laclau'n teosta "On Populist Reason". Laclau ei tyydy erittelemään erilaisia populistisia puolueita yhdistäviä määreitä, vaan näkee populismin ensisijaisesti logiikkana, jota voidaan tarkastella Lacaninkin käyttämällä termistöllä. Lacanin ajattelua ymmärtääkseni on ensin selvitettävä, mitä Lacanin oppi-isä Freud sanoo kielellisyydestä ja sosiaalisuudesta ihmisyyden rakentumisessa. Freudin psykoanalyysin kykyä selittää ihmismieltä tai auttaa psyykkisten ongelmien kanssa painivia ihmisiä on epäilty, mutta yhtä kaikki psykoanalyysilla ja sen ennakko-olettamuksilla on ollut merkittävä vaikutus yhteiskuntatieteiden kehittymiselle, olivatpa tutkijat samaa mieltä Freudin kanssa tai ei. Pidän psykologian ja politiikan tutkimuksen yhdistämistä omassa tutkimuksessani perusteltuna, koska psykologia voi auttaa ymmärtämään poliittisia ilmiöitä, kuten populismia, eri näkökulmasta kuin perinteiset kansainvälisen politiikan teoriat. Yhteiskuntatieteet, psykologia ja politiikka kytkeytyvät toisiinsa erottamattomasti, minkä takia niiden välisten suhteen tarkastelu voi olla hedelmällistä ja avata populismin logiikkaa paremmin kuin perinteiset, vertailevat tutkimukset pystyvät tekemään.

3.1. Psykoanalyysi

Psykoanalyysin oppi-isänä pidetään Sigmund Freudia, jonka kuuntelemiseen ja vapaaseen assosiaatioon perustuvaa psykiatristen potilaiden terapianmuotoa pidettiin aikanaan vallankumouksellisenä. Siinä ei hyödynnetty pakkohoitoa, sähköshokkeja tai lääkkeitä, vaan metodi perustui ainoastaan kuuntelemiseen. Freud lainasi hoitometodinsa kollegaltaan Joseph Breuerilta, joka hoiti hysteriapotilaitaan hypnoosin ja tarkkailun avulla. Hypnoosin avulla potilas vietiin takaisin traumaattiseen aikaan, jossa oireet olivat syntyneet, mitä seurasi potilaan vapautuminen oireistaan. Potilas parannettiin siis rohkaistemalla tätä puhumaan, mistä nimitys talking cure. Puhuminen ja kieli olivat alusta lähtien olennaisia käsitteitä psykoanalyysille ja näiden keskeisyys paistaa läpi myös omassa tutkimuksessani. Keskeinen oli myös ajatus tiedostamattomasta ihmisen elämään olennaisesti vaikuttavana asiana, johon ei kuitenkaan ollut pääsyä sellaisenaan. Tiedostamaton antoi merkkejä itsestään oireiden kautta ja lääkärin tehtävä oli potilasta kuuntelemalla huomata puheesta niitä merkkejä, jotka kertovat oireiden merkityksestä. Seksuaalisuus, siihen liittyvät kiellot ja traumat ovat yksi tärkeimmistä tiedostamattoman rakennusaineista. (Spharpe ja Faulkner 2008, 1-8.)

Freudin ajatukset vaikuttivat merkittävästi länsimaiseen ajatteluun, jota oli aiemmin kuvannut usko positivismiin ja logiikkaan tieteen perustana ja käsitys siitä, että maailmasta on mahdollista luoda koherentti ja tyhjentävä kuva. Freudin käsitys tiedostamattomasta oli radikaali siinä mielessä, että se kyseenalaisti ihmisen olemuksen rationaalisena ja loogisena yksikkönä, jonka oli mahdollisuus astua itsensä ja tiedon ulkopuolelle ja tarkastella maailmaa jostain ulkoisesta näkökulmasta käsin. Ihminen ei ollut herra edes omassa talossaan, minkä takia ihmisen ei voitu ajatella kykenevän hallitsemaan täysin ulkopuolista maailmaakaan. Freudin ajatukset ovat vaikuttaneet länsimaiseen ajatteluun, kuten kielitieteisiin, hermeneutiikkaan, marxismiin, kriittisiin teorioihin, feminismiin ja poststrukturalismiin, vaikka ne ovat saaneet osakseen myös huomattavan määrän kritiikkiä. (Spharpe ja Faulkner 2008, 5.) Freud on oman aikansa lapsi, minkä takia Freud ei varsinaisesti hylännyt rationaalisen ihmisen ja yhteiskunnan mahdollisuutta tai ottanut omaa essentialismin kritiikkiään yhtä vakavasti kuin esimerkiksi 1900-luvun lopun poststrukturalistit. Freudin ajatuksia on kritisoitu myös muun muassa seksuaalisuuden ja varhaislapsuuden ylikorostamisesta, eikä Freudia ehkä olekaan syytä lukea kirjaimellisesti, vaan ennemmin freudilaisessa hengessä nykytieteen ansiot huomioiden.

Lacan on vaikuttanut merkittävästi Freudin yhteiskuntatieteellisen sovellusarvon ymmärtämiseen. Lacan kirjoitti ensimmäiset Freudiin perustuvat teoksensa 1930-luvulla, mutta vasta 1950-luvulta eteenpäin Lacanin seminaarit saavuttivat maailmanlaajuisia huomiota ja Lacanista tuli yksi

tärkeimmistä freudilaisen psykoanalyysin kehittäjistä. Lacan yhdisti Freudin ajatuksia esimerkiksi strukturalistiseen kielitieteeseen (Saussure ja Jakobsen), antropologiaan (Levi-Strauss), kansatieteisiin, matematiikkaan, peliteorioihin ja filosofiaan (esim. Sartre, Heidegger, Hegel, Kant). Lacanin kaikilla käsitteillä ei ole suoria vastineita Freudin kirjoituksissa, sillä Lacan tulkitsee tai dekonstruoi Freudia omalla tavallaan, ei ainoastaan kopioi tätä. Lacan lähtee omassa psykoanalyttisessä ajattelussaan siitä, että nykytieto voi täydentää Freudin löydöksiä freudilaisuudelle uskollisella tavalla, jolloin esimerkiksi Freudin ajatus psykoanalyysistä puhumisen kautta parantamisena täytyy yhdistää saussurelaiseseen lingvistiikkaan, puheaktiteoriaan ja Hegelin tunnustamisen dialektiikkaan. (Žižek 2006, 4.)

Lacanin paluu Freudiin ei ollut täysin ongelmaton, sillä psykoanalyttikoiden keskuudessa Lacanin ajatukset (esimerkiksi terapiaistuntojen pituudesta) herättivät kiinnostuksen lisäksi myös paljon vastarintaa. Lacan erotettiin Kansainvälisestä psykoanalyttisesta seurasta 1953 ja lacanilaiset ovat muodostaneet psykoanalyttikoiden yhteisössä omia koulukuntiaan erotuksena freudilaisista (Hill 1997, 7). Lacan vastusti ensisijaisesti 1950-luvulla vallinnutta egopsykologiaa, jonka tarkoitus oli vahvistaa analysoitavan egoa, joka kamppaili yhteiskunnan luomien paineiden ja tiedostamattomien halujen ja viettien välillä. Lacan ei uskonut, että ihminen olisi ikinä vapaa konflikteistaan, vaan keskeistä terapiassa olisi ymmärtää ja hyväksyä oma vajavaisuutensa ja jakautuneisuutensa. (Sharpe ja Faulkner 2008, 103). Terve ihminen on siis ihminen, joka pystyy hyväksymään oman neuroottisuutensa. Egopsykologia painotti Lacanista liikaa tietoisuutta ja sitä, mitä ihminen sanoo unohtaen näin tiedostamattoman merkittävän vaikutuksen ihmiseen ja sen, mitä ihminen sanomisellaan tarkoittaa. Tärkeää on siis kuunnella ihmisen puheista niitä ristiriitaisuuksia ja lipsahduksia, jotka kertovat tiedostamattomista haluista ja tarpeista eli antaa tiedostamattomalle sen ansaitsema (egopsykologiassa sivuutettu) huomio. Psykoanalyysissa mitään ei pitäisi ottaa annettuna, merkitykset tulisi joka vaiheessa kyseenalaistaa, jotta analysoitava heräisi huomaamaan itsestäänselvyyksien ei-itsestäänselvyys. Itsestäänselvyyksien kyseenalaistaminen on myös tutkimusmetodini dekonstruktion keskeisin tehtävä. (Fink 1999, 25–41.)

Lacan edustaa varsinkin myöhemmässä tuotannossaan poststrukturalismia, jonka lähtökohdat ovat saussurelaisessa lingvistiikassa. Poststrukturalismi vie ajatuksen kielen ja todellisuuden välisestä kuilusta kuitenkin pidemmälle kuin perinteinen strukturalismi. Perinteinen strukturalismi kuvailee rakenteita sosiaalisen, kulttuurisen ja lingvistisen todellisuuden taustalla ja painottaa merkityn (signified) ensisijaisuutta merkitsijään (signifier) nähden. Strukturalistit uskovat merkityn ja merkitsijän väliseen representationaaliseen merkityssuhteeseen, kun taas Lacanille ja

poststrukturalisteille merkittyjen maailmakin on vain kielen maailmaa. Kieli ei viittaa neutraalisti empiriseen objektiiviseen todellisuuteen, eikä merkitsijällä ja merkityllä ole pysyvää sidosta. (Stavarakakis 1999, 22–25.) Lacan näkee rakenteet samanaikaisesti vakaina ja epävakaina, luotettavina ja epäluotettavina, mikä rikkoo perinteisen yhteiskuntatieteellisen joko-tai-ajattelun. (Olivier 2004, 2.) Lacanin poststrukturalistista psyyken analyysia on täydentänyt mm. Althusser, Foucault ja Derrida, jonka käsityksiä kielestä esittelen dekonstruktiota käsittelevässä luvussa. (Ihanus 1995, 13.)

Poststrukturalisteille merkitsijä tuottaa merkityksen, mutta vain koska se ei viittaa mihinkään merkittyyyn objektiin. Merkitsijän ja merkityn välissä on tyhjä tila, ontologinen kuilu, josta ei paljastu mitään totuuden lopullista olemusta tai substanssia. Tämä tyhjä tila mahdollistaa merkitysten tuottamisen. Subjektiviteetti eli ihminen keksitään jatkuvasti uudelleen, eikä saavuta ikinä lopullista pistettään, mikä tekee myös ihmisen identifioitumisen mahdolliseksi ja tarpeelliseksi. Empiirisen havainnoinnin muuttaminen tiedoksi ei ole mahdollista, sillä havainnoinnin ilmaisu perustuu kieleen, joka ei ikinä voi antaa varmuutta. Ei ole siis mitään lopullista ja todeksi todistettavaa tieteellistä tietoa, on vain tulkintoja, jotka muokkautuvat jatkuvasti, eivätkä koskaan saavuta viimeistä sanaa. Ainoastaan merkitysten aikasidonnaisuus taipuu tutkimuksen kohteeksi, mutta tämäkin analyysi on hyväksyttävä aina osittaiseksi ja epätäydelliseksi. (Ihanus 1995, 13–16.) Nämä ajatukset toistuvat myös Derridan kirjoituksissa, jotka muodostavat graduni teoreettisen viitekehyksen. Derridalle ja Lacanille on tärkeä muistuttaa kielen läpitunkevasta vaikutuksesta, jota ihminen kielellisenä olentona ei voi koskaan paeta.

Lacanin tunnetuimpia käsitteitä ovat imaginaarinen, symbolinen ja reaalin, joiden välinen solmu muodostaa lacanilaisen psykoanalyysin mukaan ihmismielen perustan. Imaginaariseen liittyy samuus, kaltaisuudet, havainnointi, kun taas symbolinen on erojen eli kielen järjestelmä. Reaalin sen sijaan on mahdottomuutta, sitä, joka ei ole imaginaarista tai symbolista. Ihmismieli elää alituisessa ristipaineessa samankaltaisuuksien, erojen ja mahdottomuuden välillä, jotka muokkaavat ihmistä ja tekevät täydellisen riippuvaisista, tarpeiden maailmassa elävistä ihmislapsista kulttuurisia ja kielellisiä, itsenäisesti ajattelevia (vaikkakin jaettuina) subjekteja. (Kurki 2008.) Esittelen seuraavaksi nämä kolme rekisteriä, joista symbolinen korostuu hieman muita enemmän, koska se liittyy tutkimuskohteeni kannalta olennaisimpaan ulottuvuuteen eli kieleen ja kulttuuriin. Kahden muun rekisterin huomioiminen on kuitenkin yhtä tärkeää, vaikka en niitä yhtä laajasti käsittelekään, koska ne voivat syventää kielen analyysiä tuomalla mukaan tiedostamattoman ja kieltä edeltävän reaalin vaikutuksen.

3.2. Imaginaarinen

Imaginaariseen rekisteriin (liittyy sanaan imago, kuva) Lacan keskittyi erityisesti uransa alussa, peilivaihe-teorian yhteydessä. Peilivaiheessa 6-18 kuukautinen lapsi identifioituu omaan peilikuvaansa, mitä ennen ihmislapsen kokemus itsestään on fragmentoitunut (hajanaisia tuntemuksia ja havaintoja vailla yhtenäisyyttä) eikä lapsi näe eroa itsensä ja ympäristönsä välillä. Peilissä ihminen näkee ensi kertaa itsensä yhtenä, mikä luo edellytykset identifioitumiselle ja egon muodostumiselle. Imagon tarkoitus on luoda yhteys yksilön sisäisen ja ulkoisen maailman välille. Peiliin katsominen voidaan käsittää joko kirjaimellisena tai kuvaannollisena tapahtumana, joista jälkimmäisessä lapsi heijastaa itseään paitsi konkreettisissa heijastumissa, myös ympärillä olevien ihmisten reaktioissa. (Lacan 1977, 4-5.)

Peilikuvaan identifioituminen on väistämättä vääristynyt kokemus, sillä se tuo lupauksen yhtenäisyydestä ja kokonaisuudesta (ihminen voi viitata itseensä vihdoin minänä, yksikkönä), mutta päättyy lopulta vieraantumiseen ja subjektin jakaantumiseen (ego ja alter ego eivät voi koskaan päästä synteisiin). Se merkkää siis subjektin identiteetin fiktiivistä alkuperää. (Olivier 2004, 4.) Imaginaarisen kaksijakoisuus perustuu siihen, että yksilöllä on tarve identifioitua johonkin ulkopuoliseen, erilaiseen, toiseen muodostaakseen perustan yhtenäiselle identiteetille. Egon perustana oleva vieraantuminen eli jokaisen imaginaarisen identiteetin konstitutiivinen riippuvuus vieraannuttavasta ulkopuolesta tekee kuitenkin mahdolltomaksi peilikuvan lopullisen sisäistämisen osaksi egoa ja on siten vastoin käsitystä pysyvästä ja vakaasta autonomisen egon ohjaamasta subjektiviteetista. (Stavarakakis 1999, 18.) Imaginaarinen rakentuu aina illuusiolle, joka on lapselle vieraannuttava, joten lapsi lähtee hakemaan pysyvää identiteettiä symbolisesta.

Imaginaarinen voidaan nähdä sosiaalisissa suhteissa esiintyvän aggression, kilpailun, mustasukkaisuuden ja myös sodan ensisijaiseksi lähteeksi. Imaginaarinen toinen on samankaltainen, kilpaileva ja mahdollisesti uhkaava ego. Mikäli symbolinen kastratio eli lapsen siirtyminen imaginaarisesta kilpailuasetelmasta symbolisiin suhteisiin epäonnistuu, ihminen näkee maailman mustavalkoisesti kilpailevien egojen paikkana, eikä pysty käsittelemään kieltä metaforien ja metonymian tasolla. Psykoanalyysin tarkoitus on saada analysoitava huomaan imaginaaristen suhteiden taustalla olevat symboliset suhteet ja tarjota reaalille kieli. Symbolisella on parantava

vaikutus, sillä se mahdollistaa imaginaarisen sodan korvaamisen symbolisella rauhalla. (Fink 1999; 35, 96–98.)

Buhman näkee, että rasismien taustalla oleva aggressiivisuus on peräisin peilivaiheen vieraannuttavasta kokemuksesta, jossa itseään rakentava ego on toinen. Peilivaihe mahdollistaa ykseyden kokemuksen, imaginaarisen kehonkuvan kokonaisuuden, joka on kuitenkin hauras ja vaarassa hajota hetkenä minä hyvänsä. Vaara, joka uhkaa ykseyttä, liitetään ulkopuoliseen sisäpuolen sijaan. Buhman käsittelee toiseuden uhkaa Lacanin ajatuksissa myös tunkeutujan käsitteen kautta. Lapsi oppii jo varhaisessa vaiheessa olemaan mustasukkainen maitoveljeensä, äidin maitoa tuottavaa rintaa, kohtaan. Lapsi haluaa päästä maitoveljen paikalle, jotta saisi nauttia kuten tämä, kokea absoluuttisen, rajoittamattoman täysinäisyyden. Nautinto on kuitenkin mahdotonta, mutta sille annetaan valtavat mittasuhteet ja suhteettoman suuri merkitys. Tuhoavan mustasukkaisuuden sijaan veli voi kuitenkin löytää toisen ratkaisun pulmaan. Alkuperäinen toive toisen tuhoamisesta korvautuu sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvoisuuden ajatuksella; koska minä haluan paljon, mutta minun tarvitsee luopua paljosta, muidenkin täytyy luopua yhtä paljosta. Vihamielisyyttä toista kohtaan voi siis selittää uskomus siitä, että tämä toinen ei ole samojen oikeudenmukaisuuden sääntöjen piirissä ja pääsee siksi nauttimaan enemmän. (Buhman 1997, 107–108.)

3.2. Symbolinen

Ihminen siirtyy symboliseen rekisteriin, kun lapselle puhutaan ja lapsi alkaa vähitellen ymmärtää, että äänneillä on jokin merkitys. Lapsi on tätä ennen ollut puhtaan tarpeen (need) maailmassa, jossa tarve voidaan kokonaisuudessaan tyydyttää. Tosin tarpeetkin saavat jo ihmiselämän alusta lähtien ulkopuolisen määrittämän merkityksen, kun hoitaja yrittää tulkita lapsen itkun syytä ja tyydyttää itkun taustalla olevan puutoksen. Astuttuaan kielen maailmaan tarpeen tilalle astuvat halut, identifioitumiset, etiikka ja ideaalit. (Hill 1997, 63). Symbolinen voidaan näin liittää kulttuuriin ja imaginaarinen puolestaan luontoon. Symbolista kuvaa liike ja heterogeenisyys, se on kielen, tiedostamattoman ja toisena pysyvän toiseuden aluetta, jossa subjekti tulee olemisen piiriin puutteellisena ja sijoiltaan menneenä. (Olivier 2004, 5.)

Kielen maailmaan astuminen merkitsee imaginaarisen hegemonisen aseman loppua. Imaginaarisen kilpailun ja aggression tilalle tulevat yhteiskunnalliset odotukset ja hyväksytyksi tulemisen tarve. Symboliseen rekisteriin astuminen muuttaa subjektiä pysyvästi, eikä paluuta imaginaarisen tuomaan

konkreettisuuteen enää ole. Isän-nimi tuo lapsen kielen maailmaan tulemalla lapsen ja äidin imaginaarisen suhteen väliin (Masloń 2007, 53). Isän-nimi ei viittaa välttämättä konkreettiseen, biologiseen isä, vaan siihen tahoon, joka kieltojen kautta tuo lapsen lain, sääntöjen, rajoitusten ja tapojen piiriin eli on perustana superegon syntymiselle. Symbolisen isän, isän-nimen, tarkoitus on toisin sanoen asioiden luonnollisen järjestyksen kulttuurinen säätely (Nobu 2000, 16). Isän-nimet, signifioijat tai sanat muodostavat Lacanin Ison Toisen. Iso Toinen herättää kunnioitusta tai ihailua, se voi pelkällä nimellään kieltää tai luoda lakeja. Pieni toinen on taas jokin samankaltainen kuin minä (ego), johon minulla on imaginaarinen suhde. Imaginaarinen toinen ja symbolinen Toinen eivät voi olla täysin erillisiä, sillä Toisen on annettava hyväksyntänsä lapsen peilikuvalla, jotta tämä voi toimia perustana lapsen imaginaariselle identifikaatiolle. (Fink 1999, 232.)

Isän-nimen puuttuminen äidin ja lapsen väliseen suhteeseen vaatii tiettyjä uhrauksia, mutta antaa myös välineet uudenlaiselle identifioitumiselle, jonka kieli tekee mahdolliseksi. Subjekti pääsee symboliseen siirtyessään osalliseksi sosiaalisesta maailmasta ja voi konstituoida itsensä haluavaksi subjektiksi kielen tasolla. Subjektiviteetin luominen edellyttää siis alistumista vallalle – ei ole subjektiviteettia ilman alistumista (subordination). (Stavrakakis 1999, 33.)

Merkityksen eli symbolisen maailmaa hallitsevat merkitsijät, jotka edustavat jotain sellaista, jota ei ole. Merkitsijät eivät siis merkitse itsessään mitään, vaan ne saavat merkityksensä ainoastaan suhteessa muihin merkitsijöihin. Merkitsijä on poissaolon merkki, mahdoton, mutta samalla tarpeellinen. Raja, joka erottaa merkitsijän ja merkityn vastustaa signifikaatiota, koska se on raja, joka erottaa symbolisen reaalisesta. Kieli ei kuitenkaan ole täysin mielivaltaista, vaan ihmisten välinen kommunikointi edellyttää kielen merkityksen ikuisen liikehännän hetkellistä pysäyttämistä tiettyjen ankkuripisteiden ympärille. Point de capiton on merkitsijä, joka yhdistää liikkuvat merkitsijät toisiin merkitsijöihin (ei siis mihinkään objektiin), pysäyttää hetkellisesti ilman tätä loputtomiin jatkuvan signifikaation liikkeen ja tuottaa siten merkityksen. Point de capiton toimii näin samalla tavalla kielessä kuin vaikka sosiaalisesti määritetyt pituusasteet purjehtijoille merellä eli rajana, joka mahdollistaa puhumisen ja ymmärtämisen. Kiinnepisteiden määrittely on täysin poliittista: point de capitonin sisältö ei ole siis mikään ennalta annettu ominaisuus, vaan hegemonisen taistelun tulos. (Stavrakakis 1999, 60.)

Point de capiton määrittää, miten eri käsitteet ymmärretään; esimerkiksi kommunismissa yhteinen merkitsijä (kommunismi), sitoo yhteen lukuisan määrän kelluvia merkitsijöitä (floating signifiers) ja antaa näille erityisen merkityksensä. Demokratia on työväestön demokratiaa ja vapaus vapautta

kapitalismista. Tässä diskursiivisessa prosessissa tiettyjä merkitsijöitä suljetaan väistämättä ulkopuolelle, mikä heijastelee myös yhteiskunnan diskursiivista rakentumista, jossa jokin jätetään aina yhteisön ulkopuolelle. (Stavrakakis 1999, 79–80.) Point de capiton ja merkitsijä, joka määrittelee sisäryhmän rajat eli sen, mitä jätetään ryhmän ulkopuolelle, ovat tyhjiä merkitsijöitä. Tämä tarkoittaa sitä, että merkitsijät on tyhjennettävä merkityksestä, jotta ne voivat viitata johonkin heterogeeniseen joukkoon vaikuttaen kuitenkin universaalilta. Tyhjä merkitsijä voi toimia ainoastaan objekti a:na. (Stavrakakis 1999, 81–85.)

Symbolinen identifikaatio edellyttää konstitutiivisen puutteen hyväksymistä; saadakseen merkitsijän subjektin pitää uhrata merkitty. Pääsy reaaliin tulee symbolisen hyväksymisen myötä mahdolliseksi, tarpeesta (need) tulee vaatimus (demand) ja vaistosta halu (desire). Tarve voidaan siis tyydyttää, mutta vaateita ja haluja ei. Haluaminen kohdistuu aina johonkin, jota ei ole olemassa. Halulla ei ole objektia, sillä reaalista objektia ei ole olemassa. Objektin sijaan halulla voi olla ainoastaan aiheuttaja, jota Lacan kutsuu objekti a:ksi. (Stavrakakis 1999, 33–35.) Halua luovat yksilöt siinä kuin poliittiset liikehdinnätkin, mutta halu ei voi ikinä johtaa halun täydelliseen tyydyttämiseen, sillä halu kohdistuu aina mahdolliseen, eikä sitä siksi voi saavuttaa. (Swedlow 2009, 3.)

Oireet johtuvat kahden ristikkäisen halun aiheuttamasta ristiriidasta (Fink 1999, 56). Žižek liittää oireen käsitteen Marxiin, joka ymmärsi, että kapitalistisen järjestelmän ”normaalista” poikkeavat vaihtelut eli oireilu ovat lopulta järjestelmän itsensä tuotosta, eivät merkkejä järjestelmän ulkopuolisesta kaaoksesta, joka poistamalla päästäisiin eroon poikkeavuudesta ja degeneraatiosta. Samalla tavalla Freud näki, että kaikki normaalista poikkeava (unet, lipsahdukset) voi paljastaa jotain oleellista ihmismielen toiminnasta. Oire tai kriisi ei ole mikään sosiaalisen järjestyksen ulkopuolinen, joka uhkasi eheää sisäpuolta, vaan vallitsevan yhteiskunnallisen järjestelmän tuote. (Edkins 1999, 112.)

Lacan kutsuu kiinnittymistä halun aiheuttajaan fundamentaaliseksi fantasiaksi, joka pohjustaa subjektin suhdetta Toisen haluun. Toisen halu jää aina epäselväksi, minkä takia ahdistuksen lievittämiseksi se kiinnitetään johonkin objektiin, jonka kuvitellaan olevan Toisen halun paikalla. Toisen halu muuttuu näin vaatimukseksi, jolla voi olla jokin objekti, toisin kuin halulla. Vaatimus antaa jonkinlaisen suunnan sille, mihin pyritään ja lievittää epätietoisuutta, joka aiheutuu Toisen halun epämääräisyydestä. (Fink 1999, 52–61.) Vaatimus on yksi Laclauin kehittämän populismin määritelmän olennaisista käsitteistä. Populismissa vaatimukset, jotka eivät löydä

purkautumiskanavaa olemassa olevista instituutioista, muodostavat yhdenmukaisuuden ketjun, jossa heterogeeniset vaatimukset yhdistyvät jonkun yhteisen symbolin tai tyhjän merkitsijän alle.

Fundamentaalin fantasia, jolla siis selitetään Toisen halua, liittyy olennaisesti ulkopuoliseen, jonka esitetään olevan täydellisen nautinnon eli jouissancen menettämisen syy. Jouissancen menetys eli kastratio koetaan symboliseen siirtymisessä ja saa subjektissa aikaan puutteen. Jouissance, joka koetaan ihmisen alkutilan täydellisessä yhteydessä äitiin (tai muuhun hoitajaan) ja äidin tarpeeseen, teki subjektin eheäksi ennen tämän astumista symboliseen. Isän-nimi on se, joka pakottaa luopumaan jouissancesta, mutta myös se, joka tekee halun (desire) mahdolliseksi, koska halu syntyy vasta kun se kielletään. Halu on halua, joka kohdistuu kadotettuun, saavuttamattomaan ja mahdottomaan jouissanceen ja fantasia konstruktio, joka lupaa korjata jouissancen menetyksestä aiheutuneen puutteen. Objekti a on se, joka sai aikaan täydellisen nautinnon, mutta joka voi myöhemmin toimia ainoastaan jäänteinä, muistona siitä nautinnosta, josta on jouduttu luopumaan kastration myötä. Imaginaariseen kuuluva objekti a antaa toivoa paluusta reaaliin ja toimii metaforana mytologisen, saavuttamattoman jouissancen subjektille. Halun ja lain välillä on selkeä yhteys, sillä jouissancen kieltäminen luo halun sen saavuttamiseen. (Stavrakakis 1999, 42–47.) Kielto ikään kuin erotisoi nautinnon ja yksinkertaisesta halun tyydyttämisestä tulee suhteettoman suuret mittasuhteet saava jouissance. Fundamentaalin fantasia kertoo subjektin suhteesta tähän kiellettyyn nautintoon tuovaan objektiin. (Fink 1999, 67.)

Lacanin halu, nautinto ja fantasia ovat sisällöltään hyvin poliittisia käsitteitä, sillä ne saavat aikaan identifioitumisen tarpeen ja kiinnittävät halun ja nautinnon kohteeseen, jonka fantasia lupaa tuoda subjektille. Analyysissäni haluan tuoda esille, miten näitä käsitteitä voi käyttää ymmärtämään populismia ja yleisesti poliittisia diskursseja.

3.3. Reaalinen

Symbolisen ja imaginaarisen lisäksi subjekti on yhteydessä myös reaaliin, joka toimii symbolisen ja imaginaarisen pysyvän disharmonian lähteenä. Reaalinen ei viittaa mihinkään aistein havaittavaan, muuttumattomaan todellisuuteen, vaan todellisuuteen, joka on kaiken ymmärryksen ja symbolisoinnin tavoittamattomissa. Reaalinen on kokemuksen ulkopuolella, koska kokemus on mahdollinen ainoastaan symbolisessa. Todellisuus esitetään usein koherenttina, mutta koherenssi on vain harhakuva, jolla pyritään peittämään ideologioiden, instituutioiden ja muiden yhtenäisyyteen

pyrkivien sosiaalisten rakennelmien historiasidonnaisuus ja konstitutiivisuus. Reaalinen voi olla vain jakaantunut, ambivalentti ja paradoksaalinen, minkä takia koherenssi toimii puolustuskeinona halulle saavuttaa yhtenäisyys. (Hurst 2008, 215.)

Reaalinen on se, jota ei voida symboloida eli mahdottomuus. Koska reaalinen pakenee symbolisaatiota, se ei voi olla tämän signifikaation kohde. Signifikaation kohteena toimii sen sijaan reaalisen poissaolo eli merkityn konstitutiivinen puute reaalisenä. Tämä puute on olennaista merkitsemisprosessille. Poissaolo pitää jotenkin kompensoida, jotta signifikaatiolla voi olla mitään tulosta. Reaalista ei siis voi itsessään symboloida, mutta se näyttäytyy jokaisessa epäonnistuneessa symbolointiyrityksessä. (Stavrakakis 1999, 27.) Reaalista ei näin ollen ole olemassa, tai siihen ei voida päästä käsiksi muuta kuin kielen kautta, mutta tarve uskoa sen olemassaoloon silti säilyy. Se mikä vaikuttaa todelliselta, on itse asiassa sarja näennäisyyksiä, mutta näihin takerrutaan ikään kuin ne edustaisivat jotain todellista. Tämä takertuminen saavuttamattomaan reaaliseen antaa tilan fantasialle, jonka avulla ihmiset uskovat joskus saavuttavansa reaalisen (Swedlow 2009, 1).

Sosiaalisen maailman pirstaleisuutta pyritään välttämään sulkemalla ajattelusta ulos sellaiset ainekset, jotka ovat kompleksisuudessaan traumaattisia ja rakentamalla sellaisia halun tai toiveiden mielihyvään johtavia järjestelmiä, jotka selittävät, systematisoivat, luokittelevat ja stabilisoivat sen, mikä ei ole systematisoitavissa ja stabiloitavissa. Todeksi hyväksytään vain sellainen, joka noudattaa ihmisen mielihyväperiaatetta, eikä aiheuta ahdistusta todellisuuden epävarmuudesta. Fantasian tehtävä on rakentaa sellainen todellisuus, joka voidaan hyväksyä. (Hurst 2008, 215–220.)

4. Lacan politiikan tutkimuksessa

4.1. Lacan ja poliittinen

Lacanin ajatuksia ei ole käytetty laajalti politiikan tutkimuksen apuna, vaikka ne ovat lähtökohtaisesti hyvin poliittisia ja tarjoavat mahdollisuuden poliittisten ilmiöiden tarkasteluun perinteisiä teorioita haastavasta näkökulmasta. Lacania lainanneet tutkijat ovat lähinnä vasemmistolaisia, kriittisten yhteiskuntateorioiden edustajia, jotka ovat hyödyntäneet Lacania esimerkiksi ideologia- ja hegemoniakritiikissään. Žižek on lainannut Lacanin ajatuksia globaalikapitalismin kritiikissään, Alain Badiou hegemoniatutkimuksessaan ja Laclau ja Mouffe radikaalidemokratian käsityksessään.

Lacan ei itse aikanaan halunnut tulla yhdistetyksi mihinkään yksittäiseen poliittiseen liikkeeseen, sillä hän näki esimerkiksi vallankumoukseen tähtäävät pyrkimykset saman harhaisen utopian siivittämänä kuin vallitsevat ideologiatkin. Lacanin poliittisen kritiikkiä voisi kuvatakin antiutopianistiksi, mikä tarkoittaa, että hän ei halunnut nostaa yhden utopian tai herradiskurssin paikalle toista utopiaa eli korvata esimerkiksi hegemonisen aseman saanutta liberalismia marxismilla. Lacanin mukaan psykoanalyysi on yhtä aikaa sekä kumouksellinen suhteessaan vallitsevaan järjestelmään ja oikeaoppisuuteen että pessimistinen uusien utooppisten fantasioiden suhteen. (Stavrakakis 2007, 1-3.)

Lacanin käsitykset subjektin syntymisestä ja olemuksesta ovat luonteeltaan poliittisia, mikä voi auttaa ymmärtämään myös useiden subjektien muodostamien yhteiskuntien syntyä ja konstruoinnin taustalla olevaa politiikkaa. Lacan ei ymmärrä politiikkaa ainoastaan olemassa olevien poliittisten instituutioiden paikkana, jossa tehdään virallista politiikkaa, vaan ennemminkin sosiaalisen ulottuvuutena, missä reaalin ja todellisuus, mahdottomuus ja mahdollinen, dekonstruktio ja konstruktio, poliittinen ja politiikka pelaavat keskenään. (Stavrakakis 1999, 74.) Laclaulle poliittinen on hetki, jossa sosiaalinen kriisiytyy ja tarjoaa siten mahdollisuuden uusille imaginaarisille ja symbolisille artikulaatioille. Poliittinen on yksi paikoista, jossa ollaan kosketuksissa reaaliseseen. (Laclau 2003, 317–320.)

Politiikkaa tarvitaan yhteiskuntien konstruoinnin prosessissa, joka jää aina vajavaiseksi, koska yhteiskuntaa ei ole olemassa. Yhteiskunta (kuten kokonainen subjektikaan) ei ole mahdollinen, mutta tarve uskoa yhteiskuntaan säilyy. Yhteiskunta ei voi olla yhtenäinen, mutta fantasioiden avulla politiikassa pyritään yhtenäisyyden saavuttamiseen. Nämä pyrkimykset piilottavat taakseen valtakysymyksiä ja pyrkimyksiä ideologiseen hegemoniaan. (Olivier 2004, 13–14.)

Hegemoniaan pyrkivä poliittinen diskurssi tarvitsee ympärilleen tyhjän merkitsijän, joka toimii point de capitonina. Uudet poliittiset diskurssit tulevat mahdolliseksi sosio-poliittisen järjestyksen tai ideologisen tilan dislokaation aikana, joka saa aikaan puutoksen (lack) ja muodostaa siten paikan politiikalle. Dislokaation aikana eri diskurssit käyvät antagonistista taistelua keskenään yrittäessään antaa merkityksen sijoiltaan menemiselle ja täyttää aukon, jonka se aiheuttaa. Laclau kuvaa dislokaatiota traumaattisena ja poliittisena hetkenä, joka uhkaa identiteettiä, mutta samalla mahdollistaa uusien identiteettien synnyn. Samalla tavalla reaalin vastustaa symbolisoiduksi tulemistakin, mutta samalla kutsuu esiin uusia symbolisoitumisia. (Laclau 2003, 317–320.)

Fantasialla yhteiskunnat konstituivat ja rekonstituivat itsensä. Poliittinen liitetään siis kontingenssin ja epävarmuuden hetkeen, jossa yksi sosio-poliittinen identifikaatio kriisiytyy ja luo paikan ja halun seuraavalle. Poliittinen(kin) todellisuus konstruoidaan symbolisella tasolla metonymian, metaforien, point de capitonien ja tyhjiä merkitsijöiden avulla. Jokin yhteinen point de capiton (esimerkiksi Perón peronismissa) on olennaisen tärkeä massojen yhdistymiselle ja poliittiselle liikehdinnälle, jotta tuhannet ihmiset voivat tuntea olevansa osa jotain kokonaisuutta. Point de capitonin merkitys nähdään esimerkiksi ideologioissa ja tiettyyn ideologiaan identifioitumisessa. (Stavrakakis 1999, 75–78.)

Poliittiset liikkeet ovat tarpeellisia, koska reaalisen poissaolo siinä todellisuudessa, joka on koettavissa, luo aukon, jota politiikka pyrkii täyttämään. Kaikki poliittisen todellisuuden konstruktioit pyrkivät eriasteisesti pääsemään eroon ahdistuksesta, menetyksestä ja dislokaatiosta ja luomaan näiden tilalle kokonaisuutta. (Stavrakakis 1999, 81–85.) Todellisuus voi olla todellista ainoastaan jos reaalinen todellisuuden ulkopuolella kielletään ja liitetään Toiseen, joka varasti sen meiltä. Kielellisellä eksklusiolla ja etnisen identiteetin rakentumisella on siis selvä yhteys. (Stavrakakis 1999, 79–80.) Pалаan tähän eksklusion problematiikkaan vielä uusrasismia ja Lacania koskevassa kappaleessa.

Lacanin ajatuksilla on yhtäläisyyksiä sosiaaliseen konstruktionismiin siinä, kun molemmat pitävät kaikkea maailmasta saatavaa tietoa sosiaalisesti ja historiallisesti relativoituna. Mutta Lacan ei ole pelkästään konstruktivisti, vaan myös realisti, sillä Lacanin teoria symbolisen merkityksestä ja fantasian avulla luodusta koherenssista tarvitsee symbolisen lisäksi reaalisen rekisteriä, joka on perinteisten konstruktivististen teorioiden pohjalla olevan konstruoinnin ulottumattomissa. Fantasian objekti siis puuttuu ja samalla täyttää puutteen aiheuttaman aukon subjektissa. Poliitikalle fantasia on merkityksellinen siinä, kun se antaa poliittisille lupauksille referenssin. Lacan tekee mahdolliseksi realistisen konstruktionismin tai konstruktivisen realismin hyväksymällä reaalisen ensisijaisuuden, joka ei ole representoitavissa, mutta joka voidaan kohdata jokaisessa epäonnistuneessa konstruoinnissa. (Stavrakakis 1999, 69.)

Politiikassa etsitään aina kadonnutta harmonian, ykseyden ja eheyden tilaa, jolla viitataan symbolista edeltävään reaaliseen. Kaikilla poliittisilla lupauksilla on fantasmaattinen ulottuvuus – populisteilla se voi olla vetoaminen johonkin kuviteltuun menneisyyteen, jossa kansa ja sen edustajat olivat suorassa yhteydessä toisiinsa ja vieraat ainekset oli suljettu yhteiskunnan ulkopuolelle, josta ne eivät päässeet uhkaamaan yhteisön sisäistä eheyttä ja puhtautta. Koska sosiaalisesta todellisuudesta

puuttuu aina jotain, nautinto voi olla vain osittaista ja tämän puutteellisuuden korvaamiseen tarjotaan fantasioita menetetyistä, kielletystä onnellisuuden ajasta, joka on saavutettavissa. Tämä tarjoaa merkityksen sosio-symboliselle maailmalle ja tekee ylipäättään mahdolliseksi halun tai tarpeen poliittiselle identifioitumiselle. (Stavarakakis 1999, 52.)

Todellisuus on loppujen loputonta kaaosta, mutta se pyritään fantasian avulla ymmärtämään koherenttina ja järjestäytyneenä. Todellisuuden sosiaalinen konstruointi harmoniseksi vaikuttaa paitsi ihmisten ajatteluun, myös käyttäytymiseen ja on siksi hyvin poliittista. Harmonisoinnin tielle tulee kuitenkin aina häiriöitä, jotka stigmatisoidaan, tehdään sijaiskärsijöiksi ja pyritään hävittämään. Sijaiskärsijällä on olennainen merkitys lacanilaisessa rasismin kritiikissä, jonka esittelen uusrasismi-alaluvussa. Sosiaalista fantasiaa todellisuudesta harmonisena järjestyksenä voidaan pitää yllä ainoastaan, jos kaikki häiriötekijät, oireet maailman kaoottisuudesta, voidaan liittää johonkin vieraaseen. Fantasia antaa jatkuvuutta sille, mitä kutsutaan todeksi ja todellisuus on aina oire. (Stavarakakis 1999, 64–65.)

4.2. Lacanin identiteetipolitiikka

Lacanin subjektit ovat aina essentialisesti jakautuneita siitä lähtien, kun nämä astuvat kielen eli symbolisen maailmaan. Subjektin taustalla ei ole siis muuta kuin Freudin Spaltung; subjekti löytää itsensä sanoissa, mutta tämä johtaa auttamatta subjektin identiteetin katoamiseen. Symbolisaatio eli identiteetin etsintä tuo mukanaan puutteen tai poissaolon (lack) ja tekee identiteetistä mahdottoman. Tämä konstitutiivinen mahdottomuus tekee siis kokonaisen identiteetin mahdottomaksi, mutta identifikaation mahdolliseksi tai jopa välttämättömäksi. Lacanista puhuttaessa pitäisikin enemmän puhua identifikaatioista (jotka nekin on tuomittu epäonnistumaan) kuin identiteeteistä ja identiteetipolitiikan sijaan identifikaatiopolitiikasta, joka on samalla mahdottomuuden politiikkaa. Tämä identifioitumisen ja sen epäonnistumisen välinen peli on itsessään hyvin poliittista. Identifioitumisen prosessi on se, joka synnyttää subjektin (symbolisessa rekisterissä) ja peilivaihe on se tärkeä käännekohta, joka tuottaa egon (imaginaarisessa rekisterissä). (Stavarakakis 1999, 29.)

Subjekti pyrkii siis saavuttamaan eheän identiteetin identifioitumisen kautta tässä koskaan onnistumatta. Identifioituminen tapahtuu sosiaalisesti saatavilla olevien diskursiivisten konstruktioiden, kuten ideologioiden, kautta. Jokainen diskurssi on yritys hallita diskursiivisuuden kenttää ja luoda keskusta liikkuvien merkitsijöiden ympärille, ja identiteetit ovat tämän

diskursiivisuuden tulos. Subjektin ymmärtäminen sosio-poliittisesti rakennetuksi antaa hyvän näkökulman paitsi psykoanalyysiin, myös yhteiskuntatieteisiin, samoin kuin yhteiskunnan ymmärtäminen paikaksi, jossa identifioitumiset tapahtuvat. Yhteiskunta on Lacanin mukaan mahdottomuus; yhteiskunta on diskursiivinen representaatioiden kenttä, joka pohjautuu (mahdottoman, symbolisoimattoman) reaalisen repressioon, ekskluusioon ja reduktioon. (Stavarakakis 1999, 36–39.)

Lacanin subjekti ei ole redusoitavissa omaan representaatioonsa, vaan se on se, mikä puuttuu. Puute on siis subjektiviteetin määrittelevä piirre. Identifioituminen on tärkeää, koska identiteetti on aina puutteellinen. Identifikaatiosta seuraava identiteetti on epävakaa, jakautunut epä-identiteetti, koska jokainen identifioituminen johtaa menetykseen. Sosio-symbolinen Toinen pysyy aina etäällä, siitä ei ikinä voi tulla osa meitä ja se pysyy aina vieraantumisen ja ambivalenssin lähteenä. Subjektin lisäksi myös objekti, Toinen on aina epätäydellinen: ei ole olemassa Toisen Toista. Toisen ulkopuolella ei ole mitään, joka ankkuroisi sen mihinkään totuuteen tai oikeudenmukaisuuteen, ei mitään mikä varmistaisi Toisen koherenssin ja yhdenmukaisuuden. Identiteetti ei voi ikinä olla täysinäinen, koska symbolisesta puuttuu jotain, kieli ei voi ikinä kertoa koko totuutta reaalisesta. (Stavarakakis 1999, 53.)

4.3. (Uus)rasismi ja Lacan

Populismi perustuu usein rasistisiin diskursseihin, jotka painottavat oman sisäryhmän paremmuutta ulkopuolisiin nähden. Rasismi ei ole kuitenkaan aina varsinaisiin rotueroihin perustuvaa rasismia, vaan se voi olla myös kulttuurien monimuotoisuuteen ja eri kulttuurien säilyttämiseen tähtäävää rasismia, joka vaikuttaa näennäisesti antirasismilta. Nykyaikaisen diskriminoivan ja stereotypisoivan rasistisen ajattelun nähdään eroavan perinteisestä, biologisiin eroavaisuuksiin perustuvasta rasismista siinä, että biologian on korvannut kulttuuri ja käsitys eri kulttuurien yhteensopimattomuudesta ja luonnollisesta eroavaisuudesta. Pintapuolisin uusrasismi ei näyttäisi ajavan tiettyjen ihmisten tai kansojen ylivertaisuutta, vaan painottavan eri kulttuureja erottavien rajojen säilyttämisen tarpeellisuutta. Ihmisten käyttäytymistä ja taipumuksia ei selitä näiden geenien tai verenperinnön kautta, vaan kuulumisella yhteen historialliseen kulttuuriin. (Balibar 1991, 21.)

Argumenteista, joita antirasistit käyttivät osoittaakseen biologisen rasismin sudenkuopat, on tullutkin uusrasistien työkaluja, joilla halutaan legitimoida rajojen veto eri kulttuurien välille. Kulttuurien

sekoittuminen nähdään vaarallisena kansojen perinteiden ja identiteettien säilymisen kannalta. Kulttuuri siis naturalisoi biologian tavoin ihmisten erovaisuudet ja lukitsee yksilöt ja ryhmät ennalta määrättyyn genealoggiaan, josta ei ole pakoa. Rajojen ylläpito (erityisesti kansallisvaltioiden välillä) tulee yhteiskuntien tärkeimmäksi tavoitteeksi. Uusrasismien uutuudesta on käyty keskustelua; esimerkiksi Balibar pitää sitä jo vuosisatoja eläneen antisemitismin generalisoitumana, sillä antisemitismi on nimenomaan kulttuurisille piirteille perustuvaa rasismia, jota nykyisin voidaan nähdä esimerkiksi arabofobiassa. Uusrasismien näennäinen sitoutuminen hierarkiattomuuteen on nimenomaan näennäistä, sillä se ei suinkaan näe kaikkia kulttuureja yhtä arvokkaana. Eniten rotujen sekoittumista kritisoidaan siellä, missä kulttuuri on valtion kulttuuria ja dominoivien luokkien elämäntavat ja –katsomus on institutionaalisesti legitimoitu. Maahanmuuttajien integroitumista pidetään edistyksenä, emansipaationa, mikä antaa ymmärtää, että maailma on jaettu kahteen ryhmään: universalistisiin ja progressiivisiin sekä partikularistisiin ja primitiivisiin. (Balibar 1991, 22–26.)

Žižek nostaa myös esille postmodernin rasismien näennäisen antirasismien. Uusrasisti tuomitsee jyrkästi väkivallan vähemmistöjä tai syrjittyjä kohtaan ja on ensimmäisenä sanoutumassa irti uusnatsien ja muiden väkivaltaisten ryhmittymien teoista. Samalla uusrasisti kuitenkin antaa ymmärrystä uusnatsien ajattelulle ja näkee sen johtuvan yhteiskunnan vääristymästä ja postmodernien yhteiskuntien kykenemättömyydestä pitää kiinni rajoistaan. Ongelma perinteisen rasismien taustalla on uusrasistien mielestä se, että tarkasti rajatut yhteiskunnat, jotka sitovat ihmiset toisiinsa, luovat yhteisöllisyyden tunnetta ja antavat merkityksen yksilön elämälle, ovat postmodernissa ajassa uhattuna. Pääsyyllisiä rasismiin ovat siis kosmopoliittiset universalistit, jotka monikulttuurisuuden nimissä sekoittavat rotuja ja laukaisevat siten luonnollisia puolustusmekanismeja. (Žižek 1999, 604.)

Žižek on tulkinnut nationalismien ja rasismien uuteen nousuun liittyviä tekijöitä lacanilaisittain. Žižek pitää symbolista identifioitumista tiettyyn kansaan riittämättömänä selityksenä yhteenkuuluvuuden kokemiselle. Yhteisön jäseniä yhdistävä side implikoi jaettua kokemusta Asiasta (das Ding), jostakin reaalisesta, puuttuvasta. Tätä fantasioiden avulla rakennettua suhdetta Asiaan halutaan suojella vieraalta uhalta, sillä kansa Asiana on ainoastaan meidän, muut eivät voi ymmärtää sitä ja muilla ei ole pääsyä siihen, vaikka muut jatkuvasti uhkaavatkin sitä. Kansa-Asiaa voidaan kuvata meidän elämäntavaksemme, meidän tavaksi järjestää nautinto. Asia ei kuitenkaan ole ainoastaan kokoelma tapoja ja perinteitä, vaan siinä on jotain enemmän, joka näkyy näissä tavoissa ja ilmenee näiden kautta. Kansa Asiana on olemassa ainoastaan, jos sen jäsenet uskovat siihen eli se on yhteisen uskon

tulos. Kansa on olemassa niin pitkään, kun sen erityinen tapa nauttia on institutionalisoitu sosiaaliin käytäntöihin, joita ylläpidetään kansallisten myytien avulla. Kansan ymmärtäminen ainoastaan diskursiivisena konstruktiona on Žižekin mukaan puutteellinen, sillä se sivuuttaa reaalisen läsnäolon, nondiskursiivisen nautinnon ytimen, jonka on oltava läsnä kansassa antaakseen tälle sen ontologisen jatkuvuuden. Uskominen kansaan antaa siis ihmisille jonkinlaista nautintoa ja fantasioiden avulla ylläpidetään myyttejä, jotka yhdistävät ihmisiä tähän kansaan. (Žižek 1999, 594–596.)

Kansa-Asiassa on aina läsnä etnisiä jännitteitä. Muihin liitetään liiallista nautintoa, he haluavat varastaa meidän nautintomme tuhoamalla meidän tapamme elää tai heillä on pääsy johonkin salaiseen, perverssiin nautintoon. Muiden tapa järjestää nautintonsa, heidän tapansa syödä, tanssia, musisoida, tehdä töitä, koetaan uhaksi omalle nautinnollemme. Muut joko vievät työmme tai elävät työstämme. Toisen nautinto voidaan hyväksyä, kunhan tämä pysyy etäällä. Vihollinen on fanaatikko, joka yli-identifioituu, eikä pidä siten riittävää etäisyyttä meihin. (Žižek 1999, 596–600.)

Erik Vogt on käsitellyt FPÖ:n europarlamentaarikon Andreas Mölzerin käsityksiä saksalaisesta kulttuurialueesta esimerkkinä uusrasismista. Saksalaisuus on Mölzerille ensisijaisesti tehokkuutta, uskollisuutta isänmaalle, patriotismia, historiallista tietoisuutta, yhteenkuuluvuudentunnetta eli kuulumista saksalaiseen kulttuuriin, ei niinkään arjalaiseen rotuun. Mölzer tarjoaa siten ymmärrystään monikulttuurisuudesta huolestuneille ja pitää kulttuurien yhteen törmäämistä väistämättömänä, kun oman identiteettinsä säilymisestä huolestuneet kantaväestön edustajat ja toiseen kulttuuriin kiinnittyneet maahanmuuttajat kohtaavat. Vogtin mukaan tällainen uusrasistinen käsitys ihmisistä yhden kulttuurin eksklusiivisina edustajina on saanut tukea antropologiasta ja sellaisista käsitteistä, kuten kulttuuriperinne, kulttuuriperintö ja ekologia. Tieteenalat, jotka ovat kehittyneet eri kulttuurien välisen keskinäisen ymmärryksen lisäämiseen, ovat alkaneet toimimaan vastaan alkuperäisiä motiivejaan ja luoneet välineistön ihmisten eriarvoistamiseen. Kansallinen identiteetti aletaan nähdä biologisena tosiasiana ja ekologiasta tehdään kansallisen politiikan tärkein suuntaviiva (esim. käsitys *Lebensraumista*). Rasismi ei ole enää kansallisen identiteetin toissijainen osatekijä, vaan nationalismi alkaa itse toimia rasisminä, jossa jokainen etninen toiseus koetaan uhkana omalle kulttuurille. Esimerkiksi itävaltalaisessa oikeistopopulismissa maahanmuuttaja toimii mestarimerkitsijänä (master signifier), joka yhdistää erilaisia elementtejä (fundamentalismi, populismi, korporatismi, ekologia, teknokratia, kristilliset elementit, isänmaalliset metaforat ym.) FPÖ:n uusrasistisessa diskurssissa. (Vogt.)

Vogt lainaa Žižekiltä ajatusta kansasta Asiana selittäessään maahanmuuttajan asemaa FPÖ:n diskursseissa. Kapitalismista aiheutuva sosiaalinen antagonismi nähdäänkin ristiriitana totalisoidun, orgaanisen ja harmonisen Itävallan yhtenäisyyden ja sitä korruptoivan toisen välillä. Itävallassa vallitseva antagonismi nähdään siis nousevaksi tietyn entiteetin, maahanmuuttajaväestön, läsnäolosta, eikä yhteiskunnallisesta järjestyksestä itsestään. Maahanmuuttaja-toista käytetään täyttämään tyhjä aukko yhteiskunnassa rassistisen fantasian avulla. Maahanmuuttaja on se, joka voi viedä nautintomme, kastroida meidät. Rastit kieltävät erot symbolisina eroina, jotka jakavat kaikkia subjekteja, tekevät ihmisistä puutteellisia, jaettuja. Toinen on siis aina symbolinen Toinen subjektin sisällä, eikä siitä voida päästä rassistisella politiikalla eroon, vaan se kuuluu ihmisluontoon. Rastit sen sijaan näkevät erot imaginaarisina. Heille se, minkä varastamisesta maahanmuuttajaa syytetään, on ollut joskus olemassa, vaikka kadotetun mytologisointi on ainoastaan fantasiaa. Rasismin ideologinen fantasia saa aikaan halua ja antaa tälle koordinaatit toimiessaan formaalin symbolisen rakenteen ja todellisuudessa havaittavien objektien välillä. (Vogt.)

Vogt korostaa kuitenkin, että Haiderin nousu Itävallan politiikkaan ei ollut mikään erikoistapaus, jossa Itävalta edustaisi sulkeutunutta, kansanmytologiaan turvautuvaa yhteiskuntaa, kun taas EU monikansallisuutta, postmodernia politiikkaa ja avoimuutta. Vogt sanoo, että tämä on yksinkertaistettu tapa katsoa maailmaa: todellisuudessa sekä EU:lla että Haiderin Itävalalla on sama Toinen eli maahanmuuttaja. Vogtille ahdasmielinen Itävalta monikulttuurisen EU:n Toisena paljastaa ainoastaan Euroopan sen toiseudessaan. Euroopan näennäisesti liberaalidemokraattinen kehys ja monikulttuurinen politiikka piilottaa taakseen nationalismin ja rasismin, jotka ovat EU-politiikan kääntöpuoli. Eurooppa on itse moraalisesti, taloudellisesti ja etnisesti integroitu, puhdistettu ja valkaistu Eurooppa, jonka peruspiirteitä ovat valkoinen fundamentalismi, protektionismi, syrjintä ja kontrolli. Vogt yhtyy Žižekin mielipiteeseen kapitalismista postmodernin rasismin hedelmällisenä maapohjana, josta se ensisijassa kasvaa. (Vogt.)

Seshadri-Crooks on myös tutkinut rasismia ja valkoihoisuuden diskurssia lacanilaisesta näkökulmasta. Valkoihoisuus ei tässä yhteydessä ole mikään fyysinen tai ideologinen ominaisuus, vaan mestarimerkitsijä, joka muodostaa eksklusioihin ja inklusioihin perustuvan merkitysketjun, jolla kategorisoidaan ihmiset tai rodut suhteessa mestarimerkitsijään. Fenotyypistä on tullut transsendentaalinen kategoria, rodusta luonnollinen tosiasia, joka voidaan todistaa olemassa olevaksi katsomisen kautta. Rodun visuaalisuus toimii sekä tukena että puolustuskeinona totalisoidun subjektin fantasialle. Seshadri-Crooks korostaa kuitenkin, että rotuerojen symbolinen järjestys edeltää näkemistä, ei toisinpäin. Rotuerot saavat merkityksen vasta kielessä. Rotueroihin perustuva

järjestys on järjestys, joka lupaa fantasian avulla subjekteilleen kokonaisuuden kokemuksen. Valkoihoisuus edustaa rodun subjektille täydellistä hallintaa, omavaraisuutta ja ykseyden jouissancea. Rodun diskurssi pitää rotueroja luonnollisina ja tähtää siten konstituoimaan dominoinnin logiikan, tuottamaan eksklusiivisuutta, erinomaisuutta ja erityisyyttä. Rotu lupaa subjekteille paremmuutta, täydellisyyttä, vähemmän puutetta ja enemmän jouissancea. (Seshadri-Crooks 2000, 4-7.)

Rodulliset menettelytavat ovat viime kädessä esteettinen käytäntö, katsomisen regiimi. Rotu eroaa sosiaalisista rakenteista (kuten kastit, yhteiskuntaluokat), jotka luokittelevat ihmisiä siinä, että rodulliset erot ovat niin selkeästi havaittavissa. Havaittavuus tukee uskoa rodullisiin eroihin ja lisää halua valkoihoisuuteen. Valkoihoisuus on siis tiedostamaton merkitsijä, joka roduttaa kaikki ihmiset niin, että rotu vaikuttaa täysin neutraalilta ihmisten luonnollisia eroja kuvaavalta käsitteeltä. Valkoihoisuuden merkitsijä luo rotuerojen järjestelmän, jonka subjektit omaksuvat tiedostamattaan kielen oppimisen yhteydessä ja siksi se vaikuttaa luonnolliselta. Kieli rakentuu aina kiellolle ja eksklusiolle, jotka ovat kuitenkin aina uudelleen kohdistettavissa. Rotu on lopulta merkityksetön rakenne, joka konstituoii rodun subjekteja ilman potentiaalia mihinkään merkitykselliseen referenssiin. Merkitykset, joita rotuun liitetään, ovat historiallisesti ja rakenteellisesti kontingentteja, kulttuurisesti epäjohdonmukaisia ja ontologisesti inkoherentteja. Rodullinen identiteetti saa johdonmukaisuutensa näkyvyydestä, niin että se vaikuttaa perustuvan johonkin symbolisen ulkopuoliseen, puutteeseen, mutta on lopulta täysin kieleen sidottu. (Seshadri-Crooks 2000, 19–27.)

Stavarakakis näkee oireeseen, eli syntipukkiin (esim. antisemitisteille juutalainen on oire) identifioitumisen ainoana keinona päästä eroon rasismista. Tämä tapahtuu tunnustamalla, että kuka tahansa voi lunastaa kontingentin syntipukin/oireen/juutalaisen paikan. Demokratian tulisi myös identifioitua oireeseen (sosiaalisen konstitutiivinen antagonismi) tunnustamalla puutteen sosiaalisen järjestäytymisen paikaksi ja ylittää näin fantasia harmonisesta yhteiskunnasta. Harmonian hegemonisesta diskurssista tulisi siis päästä eroon, jotta täydellisyyteen ja homogeenisyyteen tähtäävät fantastiset utopiat menettäisivät legitimitettinsä. (Stavarakakis 1999, 134.)

Utopiat ovat vaarallisia, koska utooppinen fantasia rakentaa itsensä aina syntipukkia vasten ja stigmatisaatiota seuraa syntipukin hävittäminen. Ihmisen olemassaoloa uhkaa aina kaaos, odottamaton, kontrolloimaton, jonka lähde pyritään vangitsemaan, esittämään tämä universaalina ja tarjoamaan ideaalin yhteiskunnan malli, jossa odottamattomasta pahasta voidaan päästä eroon. Utopiat nojaavat siis fantasiaan, joka antaa lupauksen reaalisen ja realiteetin välisen tyhjän tilan

täyttämisestä. Harmoninen yhteiskuntajärjestys saavutetaan ainoastaan, jos kaikki häiriöt järjestyksessä transferoidaan johonkin ulkopuoliseen, joka voidaan hävittää. Stavrakakis ehdottaakin, että, ainoa tapa päästä eroon rasismista on hyväksyä todellisuuden harmoniattomuus, olla pyrkimättä mihinkään kuviteltuun täydellisyyden tilaan, jota ei kuitenkaan voida ikinä saavuttaa. (Stavrakakis 1999, 100–110.)

Tällaista ajatusta on tuonut esiin myös Chantal Mouffe, jonka käsitys radikaalidemokratiasta nojaa erimielisyyden ja eriävien mielipiteiden hyväksymiseen osana todellista demokratiaa. Mouffelle (radikaaliin) demokratiaan kuuluu olennaisesti kamppailu vastustajien (ei tuhottavien vihollisten) kanssa prosessissa, jossa eri näkökannat ja niistä johtuvat erimielisyydet tuodaan politiikan keskiöön. Erilaisuus ja erimielisyys on hyve, ei demokratian toteutumisen tiellä oleva este, joka tulisi poistaa ja pyrkiä yksimielisyyteen. (Palonen 2008, 224.)

Populismissakin voidaan nähdä harmoniaan pyrkiviä, utooppisen fantasian elementtejä, jossa halutaan sulkea tietyt ihmisryhmät yhteiskunnan ulkopuolelle toivona, että tällä saavutetaan jokin symbolista edeltävä jouissancen tila ja täydellinen harmonia. Gradussani haluankin tutkia, miten populistit ovat hyödyntäneet fantasioita, utopioita ja muita lacanilaisia sosiaalisen todellisuuden ilmiöitä konstruoidessaan täydellistä itävaltalaisista yhteiskuntaa ja sulkiessaan siitä ulkopuolelle tiettyjä elementtejä ja ihmisryhmiä, kuten turkkilaisia.

5. Dekonstruktio

5.1. Dekonstruktio metodina

Graduni epistemologinen lähtöoletus on, että kaikki tieto olemassa olevasta on aina vajavaista ja subjektiivista, minkä takia pyrkimykset totuudellisuuteen ja objektiivisuuteen ovat tuomittuja epäonnistumaan. Tämä ei tarkoita sitä, että totuudellisuuteen ei pitäisi pyrkiä ja kaikki tieteentekeminen olisi ajanhukkaa, vaan ennemminkin sitä, että kaikki totuudelta tässä hetkessä vaikuttava on aina vaarassa tulla osoitetuksi vääristyneeksi. Kieli tulee ihmisille annettuna, minkä takia se ei ole koskaan meidän hallittavissamme, täysin omaamme. Kieltä ei voida käyttää vain neutraalisti kuvailemaan empiirisiä havaintoja, ilman että kieli jollain tavalla olisi mukana muokkaamassa tätä aistiemme havaitsemaa maailmaa. Kieli on siis yhtä aikaa sekä esteenä

pääsylimme Lacaninkin kuvailemaan reaaliseseen että ainoa väline käsitellä tätä ja antaa tälle merkitys. Kieli muokkaa minuuttamme ja tapaamme hahmottaa maailmaa, ei vain kuvaile tätä jostain neutraalista ulkopuolisesta asemasta. Kielen ulkopuolinen todellisuus voi olla ontologisesti olemassa, mutta kielellisinä olentoina siihen ei voida päästä käsiksi, ihmiset ovat vangittuja tekstin sisälle. Tämä ajatus on tuttu myös ranskalaisfilosofi Jacques Derridan lausumasta ”il n’y a pas de hors-texte”, tekstin ulkopuolista ei ole. Valitsin Derridan luoman dekonstruktion graduni tutkimusmetodiksi, koska se on yhdistettävissä (joskaan ei täysin saumattomasti) Lacanin ajatuksiin ja tutkimukseni metateoreettiseen viitekehykseen eli poststrukkturalismiin. Derrida ymmärtää identiteetit yhtä lailla avonaisina ja diskursiivisesti rakennettuina kuin Lacan, mikä on olennaista graduni peruslähtökohtien kannalta. Dekonstruktiossa ei etsitä totuuksia ja yleispätevyyksiä, vaan avataan tekstejä, kyseenalaistetaan arkijärjen aseman saaneita hegemonisia diskursseja ja annetaan ääni vaiennetuille, marginaaleihin sysätyille äänille.

Dekonstruktio on Jacques Derridan kehittämä käsite, jolla kuvataan siis tietynlaista tapaa lukea tekstejä. Dekonstruktion valitseminen graduni metodiksi ei ole ongelmatonta, sillä Derrida on itse painottanut, että kyseessä ei nimenomaan ole metodi. Perinteisesti metodi tarkoittaa työvälinettä, sääntöjen kokoelmaa, jolla päästään selville tutkimuskohteena olevan objektin olemuksesta. Olemus on selvitetävissä oikeanlaisella lähestymistavalla, se on siis jotain olemassa olevaa. (Thomassen 2010, 43.) Dekonstruktio ei ole tässä perinteisessä mielessä metodi, sillä se ei toimi samalla tavalla kaikissa yhteyksissä tai ole sellaisenaan sovellettavissa tekstiin kuin tekstiin. Ei ole olemassa kahta samanlaista dekonstruktivistista luentaa, eikä ole olemassa dekonstruktiota jonakin itsenäisenä asiana, vaan se on aina riippuvainen dekonstruktion kohteena olevista teksteistä. Dekonstruktio on, mitä se tekee ja mitä sillä tehdään (Thomassen 2010, 52).

Dekonstruktio häiritsee, puuttuu teksteihin, uudelleenartikuloi ja jättää jälkensä niihin. Samalla tavalla myös dekonstruktio itse muuttaa muotoaan dekonstruoinnin myötä. Toisin kuin perinteisten metodien, dekonstruktion tarkoitus ei ole paljastaa teksteistä mitään syvintä olemusta, ydintä tai lopullista totuutta, vaan tarkoitus on päinvastoin osoittaa, että kaikissa teksteissä jotain jätetään aina tiedostamatta tai tarkoituksella sanomatta, eikä kaikkea voida ikinä sanoa. (Robinson 2004, 162.) Tutkimuskohteella ei siis ole mitään muuttumatonta perusolemusta, johon olisi mahdollista päästä käsiksi oikeiden kysymysten ja työvälineiden avulla.

Dekonstruktion tutkimuskohteena ovat tekstit, joilla ei viitata vain konkreettisiin kirjoitettuihin teksteihin, vaan tekstit ovat mitä tahansa merkityksellisiä kokonaisuuksia, kuten instituutioita,

käytäntöjä ja rakenteita. Tekstit eivät ole koherentteja, yhdenmukaisia järjestelmiä, joiden rajat ovat selvästi määriteltävissä, vaan niitä määrittävät avoimuus, jännitteet ja ristiriidat eli aporiat. Aporiat eivät ole ylitse päästävässä, ratkaistavissa rationaalisuudella, vaan ne ovat sisäsyntyisesti läsnä kaikissa teksteissä. Kantin antinomia ja Derridan aporia eroavat toisistaan siinä, että antinomiassa kahden yhtä välttämättömän lain välinen ristiriita voidaan osoittaa näennäiseksi todistamalla toinen tärkeämmäksi kuin toinen, kun taas aporiassa esiintyvä ristiriita on pelkistymätön ja konstitutiivinen, eikä siitä voi päästä yli. Kaikki päätökset pitävät sisällään ratkaisemattomuuden elementin, joka ei häviä päätöksenteon jälkeenkään. (Horowitz 2002, 157.) Dekonstruktion käyttö on itsessään aporeettista: yhtäältä dekonstruktioita ei voida soveltaa, koska sitä ei ole olemassa itsenäisenä metodina käyttötapauksien ulkopuolella, toisaalta dekonstruktioita voidaan vain ja ainoastaan soveltaa, koska se on olemassa vain sovelluksissaan (Thomassen 2010, 43–44, 51).

Dekonstruktion avulla tuodaan esille sellaisia metafyyysisiä lähtöolettamuksia, jotka sisältävät binaarioppositioiden muodossa tiettyjä arvolatautuneisuuksia. Binaarioppositioiden vastakohtaparit eivät yleensä ole tasa-arvoisessa suhteessa keskenään, vaan toinen arvotetaan usein toisen yläpuolelle. Binaarioppositioita ei ole vain tarkoitus kääntää pääläelleen niin, että negatiivisena nähty käsite nostetaan positiivisen rinnalle tai yläpuolelle, vaan olennaista on osoittaa käsiteparien riippuvuus toisistaan ja niiden mahdollisuus esiintyä samanaikaisesti. Ei siis tehdä valintaa jommankumman välillä (joko-tai), vaan hyväksytään näiden keskinäisriippuvuus (sekä-että). Tuomalla binaarioppositiot tietoisuuteen dekonstruktio pyrkii muistuttamaan, että tämänhetkiset merkitykset eivät ole lopullisia ja pysyviä, vaan ne ovat vain hallitsevien poliittisten ja kulttuuristen ideologioiden pysäyttämiä ja vakauttamia. Merkitykset eivät voi ikinä olla pysyviä, koska tekstin ulkopuolella ei ole mitään, mikä voisi antaa sanoille pysyvän merkityksen. (Robinson 2004, 162–163.)

Dekonstruktion tavoite avata tekstejä aina uusille lukukerroille ja muistuttaa lukijoita kaikkien merkityksenantojen hetkellisyydestä pohjautuu Saussuren ajatukseen kielestä järjestelmänä. Ei ole olemassa jotain kieltä edeltävää, vain itseensä viittaavaa merkitystä, koska merkitys on jo valmiiksi sidottu kieleen, joka on loputon ja rajaton signifikaatioiden ketju. Kieli ei siis koostu merkityksistä, vaan äärettömistä signifikaatioista. Tekstin jokaisen elementin merkitys riippuu siitä, missä suhteessa se on järjestelmän muihin elementteihin. Näin mikään yksittäinen elementti ei voi toimia yksin ja itsenäisesti merkitsijänä, vaan on aina riippuvainen järjestelmän muista elementeistä. Elementtejä, tekstejä ja niiden välisiä eroja on loputon määrä, joten mikään yksittäinen teksti tai merkitsijä ei voi väittää olevansa lopullinen, kiistaton, suljettu. Samoin identiteetit ovat aina avoimia ja hetkellisiä, koska myös ne määrittyvät ainoastaan jäljistä, jotka toisten elementtien poissaolo on jättänyt niihin.

Tekstin tarvitsee kuitenkin esittää itsensä rajattuna kokonaisuutena, jotta sillä voi olla merkitys, mutta merkityksen lopullinen pysäyttäminen on mahdotonta. Dekonstruktion pyrkimys on muistuttaa merkitsijöiden liikehinnästä ja rajattomuudesta, jolloin se voi avata lopullisina totuuksina pidetyt tulkinnat muutokselle. Dekonstruktioivinen luenta siis tarttuu niihin hetkiin, joina teksti näyttää itsensä tulkinnalle ja tekee tekstin tekstuaalisuuden näkyväksi. (Lewis 2008, 1-3, 80–82.)

Bennington (1994, 1) valottaa (poliittista) hetkeä, jolla merkitysten ja tekstien väliaikaisuus paljastuu esimerkillä puhetilanteesta, jossa keskustelijat eivät ymmärrä toisiaan. Ihmiset kommunikoivat keskenään ongelmitta suurimman osan ajasta, eivätkä mieti tietoisesti kielen ja välitettävän viestin merkitystä. Vasta kun välitettävä viesti ei jostain syystä mene perille, se on jollakin tavalla ristiriidassa tunnetun kielipelin sääntöjen kanssa, on käsillä todellisuutta vavisuttava hetki. Kommunikaation kannalta vain näillä sääntöjä uhmaavilla, kommunikaation takkuamisen hetkillä on merkitystä. Kommunikointi tapahtuu aina äärimmäisessä epävarmuudessa ja kommunikaation tila on itsessään avoin toisen tulemiselle. Sen takia kommunikaatio perustuu väkivallalle; toinen saattaa koska tahansa tuoda mukanaan uuden lain, joka romuttaa aiemmin tunnetut lait. (Bennington 1994, 1-2.)

Dekonstruktion tehtävä on varmistaa, että ihmiset kielellisinä olentoina olisivat aina valmiita pysymään liikkeessä, lukemaan, lukemaan uudelleen ja jatkamaan kyseenalaistamista. Dekonstruktio haluaa ehkäistä yksittäisen tekstin, merkitsijän tai lukukerran nostamisen totuuden asemaan ja muistuttaa signifioijien ikuisesta ja loputtomasta virrasta, joka ei ole tekstin itsensä hallinnassa. Dekonstruktio haluaa näyttää, että kaikki rajattomat tekstit ovat mahdollisia vain rajalliselle luennalle, joten jokainen rajallinen luenta perustuu epäoikeudenmukaisuudelle, joka peittää alleen lukemattoman määrän sokeita kohtia ja muita kirjoitustapoja. Derrida ei halunnut asettaa itseään tietäjän asemaan, joka sanoo, mikä on oikea tapa lukea tekstejä. Dekonstruktion tavoite ei siis ole paljastaa mitään oikeaa lukutapaa väärin lukutapojen alta. Sen sijaan tarkoitus on varoittaa siitä itsetyytyväisyydestä ja pysähtyneisyydestä, jolle monet filosofit ovat joutuneet uhriksi julistaessaan viimeistä sanaa ja absoluuttista totuutta. (Caputo 1997, 259.)

Dekonstruktioivinen luenta edellyttää, että teksti luetaan traditionaalisen ja konventionaalisen lukemisen jälkeen uudestaan ja etsitään tekstistä jotain uutta, jotta ensimmäinen lukutapa ei jää viimeiseksi sanaksi. Tekstistä ei tule katsoa vain sitä, mitä kirjoittaja on tietoisesti halunnut tuoda esiin, vaan myös sitä, mikä on kirjoittajalta itseltäänkin piilossa ja luettavissa rivien välistä. (Caputo 1997, 77–78.) Kirjoittajan aikomusten ja kielen antamien mahdollisuuksien välillä on olemassa kuilu,

joka ei ole kurottavissa johtuen siitä, että kieli ei ole ikinä täysin kirjoittajan hallinnassa, vaan tulee tälle annettuna (Lewis 2008, 110). Ihmiset ovat tuomittuja epäonnistumaan sanomaan juuri sen, mitä tarkoittavat, koska ovat rajallisia olentoja rajattomassa kielen maailmassa.

Derrida tarjoaa kaksi esimerkkiä dekonstruktiivisesta lukemisesta. Historiallinen lukeminen ottaa tarkastelun kohteeksi filosofisia tekstejä, jotka väittävät löytäneensä universaaleja sääntöjä jonkin ilmiön taustalla tai kaiken olemassa olevan välisiä yhtäläisyyksiä ja asettaa nämä väitteet kyseenalaiseksi. Näin Derrida on tehnyt esimerkiksi Husserlin ja Kantin teksteille. Toinen tapa dekonstruoida pyrkii osoittamaan loogisformaaleja paradokseja tiettyjen käsitteiden, ajatusten ja järjestelmien muodostumisessa. (Hurst 2008, 110–111.) Oma dekonstruktiivinen luentani keskittyy nimenomaan jälkimmäiseen eli populististen tekstien sisältämien paradoksaalisuuksien hahmottamiseen. Kysymällä, mitä populistit ottavat itsestäänselvytenä ja miten nämä itsestäänselvytykset ovat ristiriidassa keskenään, voidaan ymmärtää ja ehkä kyseenalaistaa populistien tapa hahmottaa politiikan suuntaviivoja.

Dekonstruktiivinen ajattelu laajemmassa merkityksessä tarkoittaa oikeutta ajatella ja kysyä mitä tahansa. Dekonstruktion tarkoitus ei ole tuhota, vaan antaa ääni myös niille hiljaisemmille ja taka-alalla oleville äänille, jotka ovat perinteisesti jääneet voimakkaampien, traditionaalisten äänien taustalle. Se tähtää kysymään, mitä nykyisistä instituutioista ja ajattelutavoista on jätetty ulkopuolelle, mitä on marginalisoitu ja tarjoaa sitten näille vähäiselle huomiolle jääneille kysymyksille kanavan tulla kuulluksi. Dekonstruktio jättää aina oven auki uusille mahdollisuuksille, uusille tavoille ajatella ja tuottaa tietoa. (Caputo 1997, 56–66.)

Dekonstruktiivinen ajattelu ottaa huomioon konstruktoiden kontingenssin, uskomusten ja käytäntöjen historiallisen, sosiaalisen ja kielellisen rakentuneisuuden. Dekonstruktio ei asettaudu näiden konstruktoiden ulkopuolelle, vaan yrittää erottaa niitä toisen ääniä, jotka ovat vallitsevien uskomusten kuulemattomissa. Velvollisuus (toista kohtaan) tulee ennen (omia) oikeuksia. Dekonstruktiivinen luenta edellyttää tekstin kontekstin tuntemista ja perehtymistä tekstiä edeltäneisiin ja tekstiin vaikuttaneisiin teksteihin. Tämä kontekstuaalisuus, kuuluminen tiettyihin sosiaalisiin verkostoihin, joista ei ole ulospääsyä on se, johon Derrida viittaa sanomalla, että tekstin ulkopuolella ei ole mitään. (Caputo 1997, 52–56, 78.)

Derridaan ja dekonstruktion kohdistuu samanlaista kritiikkiä, kuin postmoderniin tutkimusperinteeseen yleensä. Postmodernismia kritisoivat tahot kokevat dekonstruktion uhkaavan

perinteisiä instituutioita ja traditioita tuomitsemalla filosofian suuret nimet valkoisten ylivaltaa ajaviksi tyranneiksi. Kieli taas koetaan postmodernin ajattelun luomaksi vankilaksi, jonka merkitsijät eivät merkitse mitään. Anything goes –asenteen katsotaan tekevän tieteen tekemisestä mahdotonta, kun kaikki teorit ja tulkinnat asetetaan samalle viivalle, eikä lopullisia totuuksia ole. Derrida ei kuitenkaan sano, että asioilla ei ole mitään merkitystä tai että mikä tahansa tulkinta on yhtä hyvä kuin toinen, päinvastoin. Dekonstruktion tehtävä on muistuttaa, että asioilla on niin paljon merkityksiä, että kaikki merkitykset on aina tunnustettava alustaviksi ja hetkellisiksi. (Caputo 1997, 38.) Dekonstruktio ei ole sitä, että sanotaan mitä tahansa päätöntä hölynpölyä tekstistä tai asettaudutaan tekstin, historian, kulttuurin ja muun ajallisuuden ja paikallisuuden ulkopuolelle, josta tekstiä tulkitaan neutraalisti ja vailla omia intentioita ja ollaan yhteydessä itse Asiaan. (Caputo 1997, 80.)

Dekonstruktio merkitsee gradussani sitä, että jokainen teksti ja tulkinnan kohteena oleva ilmiö avaa itsensä loputtomalle dekonstruktiolle, asian hajottamiselle ja uudelleenkasaamiselle. Merkityksen pysäyttäminen perustuu epäoikeudenmukaisuuteen, sillä se sulkee ulkopuolelleen muita mahdollisia merkityksenantoja, jotka ovat kaikki tuomittuja epätäydellisyyteen ja subjektiivisuuteen. Tavoitteeni on osoittaa, että asiat eivät ole ikinä täysin mustavalkoisia, pysyviä ja tosia, vaan ne saavat aina erilaisen muodon subjektista riippuen. Tarkoitus ei siis ole osoittaa populistien puheita vääriksi tai virheellisiksi, vaan ennemminkin muistuttaa, että kaikki pyrkimykset esittää maailma tietynlaisesta näkökulmasta käsin on aina poliittinen ja ulossulkeva akti. En pyri omalla analyysilläni luomaan mitään totuudellisempaa kuvaa Itävallasta tai Turkista, vaan kysyn, minkälaista maailmaa populistit ovat teksteillään luomassa, mitä he tällä luomuksella tavoittelevat ja mitä vaihtoehtoja populistien rakentamalle maailmalle on olemassa.

Populistien puheissa toistuu usein jyrkkiä ja mustavalkoisia vastakkainasetteluja, binaarioppositiopareja, joista toinen nähdään absoluuttisen hyvänä (yleensä oma viiteryhä, me, alkuperäisväestö, perinteet) kun taas toiseen liitetään yksinomaan negatiivisia ominaisuuksia. Tämän takia populistien tekstit tarjoavat mielenkiintoisen tutkimuskohteen dekonstruktiiviselle luennalle. Gradussani haluan tutkia tarkemmin, mitä binaarioppositioiden muodossa olevia arvolatautuneisuuksia populistien puheet pitävät sisällään, mitä tekstit ottavat itsestäänselvyytenä ja kysyä, voiko nämä itsestäänselvyydet avata muutokselle. En yritä gradussani paljastaa mitään populismin syvintä olemusta, mutta voin avata populistien tekstejä toisenlaiselle luennalle ja kyseenalaistaa populistien tarjoamat yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisumallit.

5.2. Dekonstruktio ja Lacan

Psykoanalyysilla ja dekonstruktioilla on paljon yhteistä: molemmat pitävät sitä, mikä on nähtävissä, havaittavissa, tiedettävissä pelkästään pintana ja pyrkivät katsomaan syvemmälle pinnan alle. Dekonstruktioita voidaan pitää eräänlaisena filosofian psykoanalyysina, sillä se tekee saman filosofialle kuin psykoanalyysi analysoitavalle. Tiedostamattoman käsite on tärkeä sekä psykoanalyysille että länsimaisen filosofian kritiikille, sillä molemmat lähtevät kyseenalaistamaan rationaalisen egon ensisijaisuuden ja lopullisen tiedon mahdollisuuden. Freudin ajatus tiedostamattomasta kyseenalaisti Platonin ja Descartesin käsityksen rationaalisesta subjektista. Derrida puolestaan kritisoi länsimaisen filosofian antamaa ylivaltaa läsnäololle poissaolon kustannuksella. Tiedostamaton tekee mahdottomaksi täydellisen läsnäolon, ykseyden, sillä tietoisuus on vain läsnäolon poissaoloa ja tiedostamaton aina ensisijaista tietoisuuteen nähden. Derrida haluaa tuoda saman ajatuksen filosofiaan; rationaalinen ja tiedostava ego ei koskaan pysty tarkastelemaan itseään ja ympäristöään ilman tiedostamatonta. Tiedostamaton näyttää itsestään ainoastaan välähdyksiä, eikä siitä voi ikinä saada kokonaisvaltaista otetta. Siinä kun Freud pitää oireita merkkeinä tiedostamattoman olemassaolosta, Derrida pitää jälkiä merkkeinä tukahdutetun, marginalisoidun, poissaolon olemassaolosta. Kummallekaan subjekti ei ole enää kartesiolainen ego cogito, vaan jakaantunut, vaillinainen subjekti. (Samson 2009.)

Vaikka psykoanalyysilla ja dekonstruktioilla on paljon yhteistä ja Freud esiintyy useissa Derridan teksteissä, Derridan suhtautuminen Freudiin ei ole täysin kritiikitöntä. Derrida syyttää Freudia muun muassa siitä, että tämä ei pääse logosentrisen ajattelun yläpuolelle ja redusoi ihmisen olemassaolon lopulta biologiaan. Derrida siis pitää freudilaista kritiikkiä valistuksen subjektista hyödyllisenä, mutta toisaalta hylkää psykoanalyysin logosentriset, biologiset ja mystiset ennako-oletukset. (Samson 2009.)

Lacan voisi tarjota jonkinlaisen synteetin freudilaisen ajattelun ja Derridan dekonstruktion välille, sillä se yhdistää strukturalistien näkemyksen subjektin diskursiivisesta rakentumisesta freudilaiseen käsitykseen subjektista, jota hallitsevat tiedostamattomat voimat. Derrida ja Lacan lukevat molemmat Freudia yhdistelmänä ekonomisesta ja anekonomisesta ajattelusta ja keskittyvät ennemminkin siihen, mikä Freudin ajattelussa on epäjohdonmukaista, enigmaattista ja paradoksaalista yrittämättä löytää teksteistä yhtä ”todellista” Freudia. Lacanin siis dekonstruoii Freudia, vaikka ei tätä termiä varsinaisesti käytäkään. (Hurst 2008, 45.)

Hurstin mielestä dekonstruktio voi tarjota hyvän välineen Lacanin teoreettisen tuotannon avaamiseen ja Freudin ajatuksiin palaamiseen. Lacanin paluu Freudiin ei heijastele niinkään kyseenalaistamatonta kunnioituksen osoitusta isä-Freudille ja Freudin ajatusten kopiointia, vaan ennemminkin Freudin teorioiden taustalla olevien paradigmojen, arvoitusten ja aukkojen näkyväksi tekemistä. Lacan ei yritä vastata kaikkiin avoimiksi jääneisiin kysymyksiin ja kuroa aukkoja umpeen, vaan nimenomaan Derridan dekonstruktivisen luennan tavoin osoittaa Freudin ajatusten ristiriidat välttämättöminä. Freudin radikaalius tulee esille nimenomaan asioissa, jotka hän jättää sanomatta tai ratkaisematta. (Hurst 2008, 207.)

Derridan ja Lacanin ajatuksissa on paljon yhtäläisyyksiä, jopa siinä määrin, että Lacan syytti Derridaa omien ajatustensa toistamisesta ja siitä, että oli jo sanonut, mitä Derrida vasta halusi sanoa (Samson 2009). Lacanin ja Derridan välillä ei ollut yhtäläisyyksistä huolimatta juurikaan sananvaihtoa molemminpuolisen epäluuloisuuden takia, mutta dialogin luominen Derridan ja Lacanin tekstien välille näin jälkikäteen voi olla silti mielekästä (Hurst 2008, 5-6). Heidä voidaan molempia lukea transsendentaalisen käännöksen aikaa vasten, joka vavisuttaa perinteitä ja kysyy filosofiassa ennen kysymättömiä kysymyksiä. Heidän voidaan nähdä yrittävän tulla sinuiksi tämän transsendentaalisen perustan menettämisen kanssa ja käsittelevän kielen ylitsepääsemätöntä vaikutusta ihmiseen. Ihmisen olemassaoloa voidaan molempien teksteissä kuvata aporian tilaksi, jolla on sekä teoreettisia että käytännöllisiä vaikutuksia. (Shepherdson 2009, 53–57.) Epäjohdonmukaisuus, kontaminaatio, ratkaisemattomuus, traumaattinen reaallinen, välttämättömyyden ja mahdottomuuden sekä transsendenssin ja immanenssin samanaikaisuus ovat vahvasti läsnä sekä Lacanin että Derridan ajattelussa. Molemmille on siis tärkeää välttää mustavalkoisia joko-tai-valintoja ja muistuttaa todellisuuden, ihmisen ja kielen välisestä kompleksisesta suhteesta. (Hurst 2008, 208–211.) Derridan jälki, Foucault'n hulluus ja Lacanin reaallinen käsittelevät samaa ilmiötä: sitä jälkeä, joka ei ole ikinä ollut läsnä, joka on aina auttamatta menetetty, mutta joka silti jättää vaikutuksensa nykyaikaan historiallisen jatkumon katkaisijana. (Shepherdson 2009, 41–44.)

Lacan ja Derrida jakavat myös yhtäaikaisen kiinnostuksen filosofiaan ja psykologiaan sekä yrityksen yhdistää nämä kaksi tieteenhaaraa. He ymmärtävät psykoanalyysin mahdollisuuden käsitellä ajankohtaisia poliittisia ja eettisiä ilmiöitä uudesta näkökulmasta ja rohkaisevat institutionalisoitunutta psykoanalyysiä kehittymään ja haastamaan itsensä ja muita instituutioita sillä radikaalilla tavalla, jonka psykoanalyysi mahdollistaa. (Hurst 2008, 385.)

Lacanin ja Derridan yhteensovittaminen ei ole kuitenkaan täysin ongelmattonta, sillä monet näiden kahden ajattelijan seuraajista pitävät lacanilaisuutta ja derridalaisuutta toisensa poissulkevinä, ristiriitaisina traditioina. Derridan ja Lacanin vastakkainasettelu heijastelee yleisesti filosofian ja psykologian vaikeaa suhdetta, sillä niiden yhteensovittaminen on sekä mahdotonta että välttämätöntä. Derridalaiset syyttävät Lacania fallosentrisyydestä ja leimaavat lacanilaisuuden jälleen yhdeksi transsendentaalisen signifioijan hallitsemaksi metafysiikaksi, joka tekee historiallisen muutoksen mahdottomaksi. (Shepherdson 2009, 41–42.) Derrida myös piti joitakin Lacanin käsitteitä, kuten autenttinen, kokonainen, todellinen, metafyyysisesti latautuneina ja halusi asettaa nämä filosofisen dekonstruktion alaiseksi. Derrida syytti Lacania lisäksi läsnäolon metafysiikasta ja liian läheisestä ja kiistattomasta suhteesta filosofiaan. (Hurst 2008, 5-6.)

Lacanilaiset puolestaan pitävät Derridaan liitettyä ajatusta ikuisesti liikkuvasta signifioijasta ongelmallisena, koska se tekee kaikesta merkityksestä ja päätöksenteosta mahdotonta. Lewis kritisoi Derridaa myös siitä, että tämä ei kykene riittävään itsereflektioon ja keskusteluun sellaisten ajattelijoiden (kuten Lacan) kanssa, jotka eivät ole dekonstruoitavissa. Lacan voi Lewisin mukaan laajentaa Derridan käsitystä ihmisestä kielellisenä olentona, sillä Lacan ottaa huomioon paitsi kielen ja kulttuurin vaikutuksen ihmisen kehitykseen ja ajatteluun, myös biologian eli sen että ihminen on paitsi kielensä tuote, myös eläin. Derrida on Lewisin mukaan sivuuttanut täysin Lacanin kolmannen ulottuvuuden eli imaginaarisen ja keskittynyt täysin symboliseen ja reaaliseen. Kieli ei ole ainoa tapa päästä kosketuksiin reaalisen kanssa, vaan myös imaginaarinen voi kertoa reaalisesta jotain. Imaginaarinen on jälki eläimellisyydestä, jota kieli on pysyvästi muuttanut, mutta ei poistanut kokonaan. Psykoanalyysi voi tarjota synteetin filosofian (ihminen kielellisenä olentona) ja (luonnon)tieteen (ihminen on eläin) välille. (Lewis 2008, 9.)

5.3. Dekonstruktio ja poliittinen

Samalla tavalla kun Lacan voidaan nähdä psykoanalyytikkona tai filosofina, jolla ei ole juuri annettavaa politiikan tutkimukselle, voidaan Derridakin lyhytnäköisesti tuomita politiikan kannalta epärelevantiksi yhteiskuntafilosofiksi, jonka analyysit länsimaisen filosofian paradigmoista eivät ole merkityksellisiä politiikan tutkimuksen kentällä. Pyrin aiemmin osoittamaan, kuinka psykoanalyysillä voi olla sanomista myös politiikan ilmiöistä, ja samalla tavalla uskon Derridan ajatusten voivan tuoda jotain poliittisen analyysille. Tässä vaiheessa täytyy kyseenalaistaa mielekkyys niputtaa yhteiskuntatieteitä tai tieteitä yleensäkin ahtaasti määriteltyihin, selvästi

rajattuihin kategorioihin aikana, jota kuvaa ymmärrys politiikan ulottumisesta kaikille elämän osaluille ja eri tieteenlajien keskinäisriippuvuudesta. Poliitiikka ei ole vain politiikan instituutioita ja poliittisia päätöksiä, vaan puhetta, tekoja, identifioitumista, kaikkea sitä, mikä muokkaa meitä ja sosiaalisia suhteitamme. Näin Derrida voi auttaa dekonstruoimaan koko poliittisen käsitteen.

Derridan ajatuksilla ja dekonstruktiolla on alusta lähtien ollut implikaatioita politiikan tutkimukselle ja tekemiselle, vaikka Derrida keskittyikin varhaistuotannossaan lähinnä länsimaisen filosofian dekonstruointiin ottamatta kantaa akuutteihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Myöhemmässä elämänvaiheessaan Derrida toi yhä enemmän esille dekonstruktion ja politiikan välistä yhteyttä ja dekonstruktion sovellusarvoa yhteiskunnallisessa tutkimuksessa ja otti myös suoraan kantaa aikansa polttaviin poliittisiin kysymyksiin, kuten feminismiin, rasismiin, marxismiin, neoliberaaliin globaaliin kapitalismiin, Algerian tilanteeseen, ihmisoikeuksiin, maahanmuuttajien ja pakolaisten kohteluun sekä sotarikoksien anteeksiantoon. Derrida painotti, että politiikan uudelleenajattelu on tarpeen muuttuvassa maailmassa, jossa sellaiset käsitteet kuten demokratia, kansallisvaltio, suvereniteetti, kansalainen ja maskuliinisiin arvoihin perustuva politiikka ovat muutospaineen alla. Derrida puhui erityisesti ystävyyspolitiikasta, toisen tervetulleeksi toivottamisesta ja vastustamisesta, sukupuolen ja luokan perusteella tapahtuvaa eksklusion politiikkaa. (Cheah ja Guerlac 2009, 9.)

Olennaista politiikan uudelleenmäärittelyssä on läsnäolon ja ajan kriittinen tarkastelu. Länsimaista filosofiaa on Derridan mukaan hallinnut pitkään läsnäolon metafysiikka, joka on vaikuttanut myös politiikan teorioihin ja sen instituutioihin. Läsnäolon ontologiat johtavat reaktionarisiin ja repressiivisiin politiikan muotoihin, sillä epädemokraattisia ovat järjestelmät, jotka sulkeutuvat ja sulkevat itsensä toisen tulemiselta. Tulevan (a-venir) ottaminen huomioon haastaa nykyiset politiikan ja poliittisen ymmärtämisen muodot. Se on jotain, joka aiheuttaa särön nykyhetkessä ja jota ei pystytä täysin ennakoimaan, sillä se on nimenomaan toisen tulemistä (tai toinen on tämä tuleminen). Derrida kritisoi vallitsevia eskatologisia ja teleologisia ajattelutapoja (kuten Fukuyaman ennustusta historian lopusta) siitä, että ne eivät historiakäsityksessään huomioi tarpeeksi yllätyksellisyyttä ja avoimuutta. Historiallisuus ei ole vain ohjelma tai suunnitelma, jonka voi saavuttaa rationaalisella laskelmoinnilla, vaan se on jotain ennalta arvaamatonta. (Cheah ja Guerlac 2009, 14–15.)

Derridalle politiikan tekee mahdolliseksi mahdollisuuden ja mahdollisuuden samanaikaisuus. Eettisten, juridisten ja poliittisten päätösten tarpeellisuus juontuu ratkaisemattomuudesta (undecidability), jonka huomioiminen muistuttaa rationaalisen laskelmoinnin perusteella tehtyjen

päätösten olevan illuusiota. Ratkaisemattomuus, se että mikään ei ole ikinä täysin mahdollista tai mahdotonta, emme tiedä mitään varmaksi emmekä myöskään ole täysin tietämättömiä, saa aikaan sen, että meidän on tehtävä päätöksiä ja otettava vastuu niistä ilman varmuutta lopputulemasta. Jokaisen päätöksen on oltava avoin uusille säännöille, joista ei ole paluuta vanhaan. Päätöksenteon on siis otettava huomioon muutoksen mahdollisuus, myös silloin, kun vain vahvistetaan jo olemassa olevia sääntöjä. Ihmisyyteen ja politiikkaan liittyvän epävarmuuden ja muutoksen huomioiminen ei tarkoita sortumista apatiaan ja päättämättömyyteen. Oikeudenmukaisuuden koettelema lain inkoherenssi ja etiikan takaama politiikan loputtomuus eivät estä astumasta juridispoliittiseen keskusteluun, vaan ovat ennemminkin ennakkoehto tälle. Meidän on koko ajan neuvoteltava laskettavissa ja laskemattomissa olevan välillä, mikä tarkoittaa jatkuvaa opiskelua, luentaa ja tulkintaa siitä, mikä on oikeudenmukaista. (Hurst 2008, 89, 91–94.)

Ratkaisemattomuuden käsite on keskeinen dekonstruktiiiviselle luennalle, joka näkee hegemonian nousevan juuri siitä poliittisesta (ratkaisemattomuuden) hetkestä, joka stabiloi sen joka ei ole stabiloitavissa. Dekonstruktio näyttää poliittisen merkityksen yhteiskunnan institutionalisoitumisen hetkille sekä poliittisen institutionalisoitumisen hetkien sulkeutumattomuuden. Se, mikä tekee politiikan mahdolliseksi (instituutioiden kontingenssi ja avoimuus), tekee sen myös mahdottomaksi. Politisointia kuvaa siis avoimuuden ja kontingenssin, poliittisen aporian ja ei-sulkemisen ehdottomuuden välinen yhteispeli (Horwitz 2002, 165). Dekonstruktio vaatii hegemoniaa, koska se tarvitsee teorian päätöksenteosta alueella, jota kuvaa päätöksenteon mahdottomuus. Mikään merkitys ei voi itsessään olla pysyvä ja lopullinen, minkä takia merkityksen pysäyttäminen on aina pyrkimys hegemonisointiin ja on siten politiikkaa par excellence. Dekonstruktio iskee poliittisen ytimeen, tekee poliittiset institutionalisoitumisen eli rakennelmien luomisen ja muokkaamisen hetket näkyväksi. Poliittisten instituutioiden ja järjestelmien epävakaisuuden osoittamisen päämäärä on vahvistaa näitä epävakaisuuksia, mikä mahdollistaa emansipatorisen muutoksen. (Cheah ja Guerlac 2009, 8.)

Ratkaisemattomuuden lisäksi dekonstruktion ja politiikan välistä suhdetta voi avata käsitys aporiasta. Aporian ja politiikan voidaan ensi katsomalla nähdä olevan ristiriidassa; siinä kun aporian peruslähtökohta on se, että mikään päätös tai tulkinta ei voi olla lopullinen, on politiikassa taas pakko tehdä oikeaksi uskottuja päätöksiä ja rakentaa yhteiskunta jollekin hyväksi katsotulle poliittiselle mallille. Institutionalisoitumisen hetket, joissa yhteiskunta luodaan sellaiseksi kuin se on, ovat kuitenkin itsessään aporeettisia eli aporia on sisäsyntyinen ja välttämätön osa politiikkaa. (Horwitz 2002, 157–158.)

Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus tarjoaa esimerkin aporeettisesta poliittisesta hetkestä. Yhtäältä itsenäisyysjulistus vaatii, että on oltava jo valmiiksi olemassa ”kansa”, joka kokee olevansa yhtenäinen eli julistusakti vain toteaa sen, mikä on jo olemassa. Tämä on julistuksen konstatiivinen funktio. Toisaalta itsenäisyysjulistuksella on myös performatiivinen puolensa eli se synnyttää kansan ja luo jotakin, joka ei sellaisenaan ole ollut olemassa. Jokainen tapahtuma on siis paradoksaalinen siinä mielessä, että siinä luodaan jotain, jonka olemassaolo on kuitenkin ennakkoehto sen luomiselle (calls into being something that already exists). Yhtenäisyyttä siis sekä tuotetaan että edellytetään. Julistusakti häilyy aina performatiivisen ja konstatiivisen välillä, mikä tekee siitä epävakaa. Julistusaktiin liittyy viittaus ajan ja paikan ylittävään transsendenttiin. Teologinen aspekti on tärkeä, sillä pelkkään voimankäyttöön perustuva politiikka ei ole pitkäikäistä. Viittaaminen korkeampaan tahoon ei itsessään voi kuitenkaan täysin legitimoida perustamis- tai julistusaktia, mikä tarkoittaa, että se vaatii aina politiikkaa ja on pysyvästi kriisissä legitimeettinsä kanssa. Tämä legitimoinnin ongelma on konstitutiivista ja pelkistymätöntä. (Horwitz 2002, 167–175.)

Epävakaus on jotain, joka kuvaa aporeettista poliittista hetkeä, eikä siitä voi päästä eroon. Dekonstruktioa tarvitaan paljastamaan sosiaalisten suhteiden ja rakennelmien perustalla olevat poliittiset tapahtumat. Jäljittämällä instituutioiden perustamishetket dekonstruktio osoittaa kaiken järjestyksen ja kaikkien instituutioiden epävakaa luonteen sekä kyseenalaistaa järjestyksen legitimeetin ja perustan absoluuttisuuden. Minkä tahansa järjestyksen perustamishetkeen palaaminen on traumaattista, sillä järjestyksen legitimeetti kätkee sisälleen voimankäyttöä. Tämä voiman- ja vallankäyttö unohtuu usein, jos instituutioiden legitimeettiä ei kyseenalaisteta. (Horwitz 2002, 159–163.) Mikäli politiikka epäonnistuu piilottamaan instituutioiden kontingenssin, se on epäonnistunut legitimoimaan oman olemassaolonsa, mikä puolestaan johtaa protesteihin ja epävakauteen. Näin kävi esimerkiksi Etelä-Afrikassa, missä musta enemmistö kyseenalaisti valkoisen vähemmistön julistaman itsenäisyyden ja nosti esille itsenäistymisjulistukseen liittyvän väkivaltaisuuden. (Horwitz 2002, 165–167.)

Dekonstruktioilla on läheinen suhde demokratiaan, jota se pitää jonakin tulevana, toteutumattomana ja hetkellisenä. Demokratia toteutuu vain hetkellisesti niissä tilanteissa, joissa vastustetaan epäoikeudenmukaisuutta. Tähän demokratian ideaaliin liittyy olennaisesti etiikka, joka on epävarmuutta ja lopullisuuden puutetta. Etiikka traumatisoi poliittisen, joka ei toteutuakseen voi ikinä paeta traumatisoitumista, sillä poliittisten hetkien toteutuminen tekee samalla politiikan täydellisen toteutumisen mahdottomaksi. (Hurst 2008, 87–88.)

Derridan ajatus demokratiasta ei ole kytköksissä kansallisvaltion, vaan se on jotain, joka ylittää kaikki keinotekoiset rajat. Demokratia ei siten ole samanlainen suljettu valtiomuoto kuin esimerkiksi monarkia, oligarkia ja aristokratia, vaan ”malli ilman mallia”. Se ottaa huomioon oman historiallisuutensa, on valmis itsekriittisyyteen ja hyväksymään oman vajanaisuutensa. Demokratia ei ole sellaisenaan vietävissä mihinkään, koska se ei varsinaisesti ole malli. (Cherif ym. 2009, xix.)

Derridan käsitys demokratiasta on demokratiaa, joka ei ole ikinä täydellinen ja täysin saavutettavissa, vaan aina ”tulossa”. Sen päämäärä ei ole saavuttaa konsensusta, vaan sen ytimessä on erimielisyys ja kritiikki. Tämä vastaa hyvin Mouffin käsitystä radikaalidemokratiasta. Samoin demokratian subjekti on aina vaillinainen, vailla vakaata identiteettiä. Identiteetti syntyy subjektin demokratian käytäntöihin osallistumisen tuloksena ja määrittyy suhteestaan toiseen. Vaikka Derrida ei varsinaisesti ota kantaa siihen, mikä valtiomuoto on paras, sisältää ajatus demokratiasta tulevana myös normatiivisuutta. Demokratian on aina oltava avoin toiselle ja tulevalle, minkä takia epädemokraattisia ovat järjestelmät, jotka sulkevat toisen ulkopuolelle ja pyrkivät homogenisaatioon. Fasistiset, kansallissosialistiset ja muut totalitaariset järjestelmät ovat järjestelmiä, jotka eivät toivota toisen tulemistä tervetulleeksi ja ovat siksi epädemokraattisia. Demokratia vaatii tietynlaista päätöksentekoa, mutta koska päätökset ovat aina epäreiluja ja epätäydellisiä, niihin liittyy vahvasti myös vastuun ottaminen. Vastuunkanto ja avoimuus ovat siis jokaisen demokraattisen regiimin lähtökohta. (Norval 2004, 152–153.)

Dekonstruktio oli alusta alkaen eräänlainen vastaus toiselle, toisen mukaan ottamista. Tähän liittyy myös Derridan käsitys vieraanvaraisuudesta, joka on Derridalle etiikkaa ja oikeudenmukaisuutta. Todellinen vieraanvaraisuus on sellaista, joka ei odota hyötyvänsä vieraanvaraisuudesta mitään ja on valmis ottamaan riskin. Se on avoimuutta ja haavoittuvuutta toisen edessä. Kun toinen lähestyy omaa, tuttua maaperää, tämä saatetaan alkaa nähdä uhkana, mikä johtaa siihen, että toisesta tulee vihollinen, paha tahtova subjekti, jonka vangiksi jäädään. (Jimenez 2008, 2-4.) Tämä vihollinen on rinnastettavissa Lacanin imaginaariseen toiseen.

Vieraanvaraisuuden ja toiseuden teemat toistuvat usein Derridan myöhemmässä tuotannossa. Derrida on henkilökohtaisesti kokenut toiseuden problematiikan; hän syntyi juutalaiseksi islaminuskoiseen Algeriaan ja asui myöhemmin ulkomaalaisena Ranskassa. Tämänkin takia Derrida on jatkuvasti muistuttanut Toisen kohtaamisen ja kunnioittavan dialogin (Toiselle suunnattua puhetta ilman väkivaltaa) tärkeydestä. Ulkopuolisuus, Euroopan marginaalissa oleminen, kuuluminen sekä afrikkalaiseen että ranskalaiseen kulttuuriin mutta ei kunnolla kumpaankaan, ovat vaikuttaneet siihen,

että Derridan on ollut helppo tarkastella lännen filosofista perinnettä ulkopuolisen näkökulmasta. (Cherif ym. 2009, 29–31.)

Toiseuden ongelma, johon Derrida on ottanut kantaa, näyttäytyy esimerkiksi lännen yksipuolisessa kuvassa islamista, joka esitetään kehittymättömänä ja yhtenäisenä blokkina. Tämä käsitys olisi altistettava dekonstruktiolle, samoin kuin lännen käsitys demokratiasta, jonka varjolla se oikeuttaa oman mallinsa väkivaltaisenkin viennin ulkopuoliselle. Derrida myös painottaa, että ei ole vain yhtä islamia ja yhtä länttä, vaan useita islamin ja läntisen kulttuurin muotoja, joiden kokemukset eroavat toisistaan. Tämä näkökulma on myös graduni lähtökohta ja uskon, että Derridan käsitykset toiseudesta, vieraanvaraisuudesta ja yllätyksellisyydestä voivat tuoda uusia näkökulmia populismikeskusteluun ja kyseenalaistaa joidenkin vallitsevien demokratiakäsitysten legitimitetin. (Cherif ym. 2009, 38–40.)

Toiseuden ongelmaan voidaan liittää myös nykyinen maahanmuuttokeskustelu, johon Derridakin otti kantaa. Derrida kiinnostui suhtautumisesta maahanmuuttoon katsoessaan Ranskan ja muun Euroopan kiristyneitä maahanmuuttolakeja ja yksipuolista keskustelua aiheesta. Maahanmuutosta puhuttaessa Derrida nosti jälleen esiin vieraanvaraisuuden käsitteen, jolla viitataan toisen vastaanottamiseen. Maahanmuuttopolitiikka on yksi paikoista, jossa vieraanvaraisuus punnitaan. Nykymuodossaan maahanmuuttopolitiikkaa kuvaa ennemminkin ulossulkeminen ja vieraanvaraisuuden laiminlyönti, kuin aito avoimuus toista kohtaan. Koska vieraanvaraisuus on etiikkaa, suhtautuminen maahanmuuttoon kertoo paljon myös ihmisten välisistä suhteista. Vieraanvaraisuus ei ole vain yksi etiikan muoto; ilman sitä etiikka ei ole mahdollista. Derrida puhuu Euroopan puolesta, joka ei sulje toista ulkopuolelle ja joka ei toivottaessaan toisen tervetulleeksi edellytä integroitumista, vaan kunnioittaa toista tämän toiseudessaan. Tämä vieraanvarainen Eurooppa ei pyri dominoimaan toista ja toivottaa tervetulleeksi paitsi Espanjan ja Ranskan, myös Turkin, sen toisen. (Smith 2005, 68–73.)

Jotta länsi ja itä tai etelä ja pohjoinen voivat saavuttaa pysyvän rauhan, tarvitaan käden ojentamista toiselle. Käden ojentamisessa ilman ehtoja on kysymys vastuuntuntoisuudesta ja uskosta, toiselle on sanottava kyllä. Suhde toiseen on ennakkoehto oikeudenmukaisuudelle, joka ei ole redusoitavissa pelkästään lakiin. Oikeudenmukaisuus ylittää lait, sillä laeilla on aina historiansa, kontekstinsa, kun taas oikeudenmukaisuus on vain hetkellistä. Derrida korostaa, että oikeudenmukaisuuden ja rauhan sekä toisen kunnioittamisen taustalla on aina heterogeenisyys ja moninaisuus. Moninaisuus, erilaisuus ja erilaisuuden kunnioittaminen on sivilisaation perusta, kun taas moninaisuuden

kuoleminen ja homogeenisyys on sivilisaation vastakohta. Sivilisaation pitää siis taata kunnioitus useita kieliä, kulttuureita, uskomuksia ja elämäntapoja kohtaan ollakseen (hetkellisesti) oikeudenmukainen. (Cherif ym. 2009; 60–67, 80.)

Dekonstruktio avaa tekstejä aina uusille tulkinnoille ja lukutavoille ja pyrkii laittamaan hälytyskellot soimaan sellaisissa tilanteissa, joissa jokin väittää löytäneensä viimeisen sanan, koko totuuden. Tämä on myös graduni tavoite: tutkia itävaltalaisien oikeistopopulistien tekstejä turkkilaisuudesta ja pohtia, julistetaanko näissä tietynlaista totuutta ja vaiennetaan toisia totuuksia. Dekonstruktion avulla voin katsoa paitsi mitä tekstit pyrkivät sanomaan, ennen kaikkea mitä tekstit jättävät sanomatta tai sanovat tiedostamattaan. Todellisuuden esittäminen muuttumattomana ja eheänä peittää alleen hegemoniapyrkimyksiä. Todellisuuden esittämisessä tietynlaisena on siis kysymys vallasta, siitä kuka saa oikeuden määritellä mitä mikäkin asia on suhteessa toisiin asioihin.

Lacanille ja Derridalle molemmille on olennaista se, että hyväksytään politiikan, ajattelun ja ideologioiden avoimuus, eikä yritetä päästä mihinkään lopulliseen ja muuttumattomaan täydellisyyden tilaan, jossa ei ole tilaa muutoksille tai toisinajattelijoille. Mahdollisuuden ja mahdottomuuden, immanenssin ja transsendenssin välillä on aina oleva kuilu, jota ei voi kuroa umpeen, sillä kuilun katoaminen johtaisi totalitarismiin. Niin kauan kun muutos ja uudenlainen ajattelu on mahdollista, on myös oikeudenmukaisuutta. Populistit pyrkivät usein esittämään maailman epätäydellisenä ja kaoottisena, mutta eivät pidä tätä tilaa niinkään välttämättömänä demokratialle ja oikeudenmukaisuudelle, vaan yrittävät päästä tästä eroon. Tällainen ajattelu johtaa kuitenkin Derridan ja Lacanin ajattelua mukaillen totalitarismiin, sillä siinä hetkessä, kun politiikka edustaa vain yhdenlaista ajattelua, se sulkee aina ulos muita mahdollisia tapoja ajatella ja johtaa siten pysyvyyden ja läsnäolon ylivaltaan.

6. Aineiston (psyko)analyysi

6.1. Aineiston esittely

Olen valikoinut analyysini kohteeksi erilaisia FPÖ:n tuottamia tekstejä, jotka käsittelevät jollain tavalla maahanmuuttaja- tai turkkilaistematiikkaa. FPÖ:n teksteissä turkkilainen esiintyy usein maahanmuuttajan arkkityyppinä ja turkkilainen on maahanmuuttajista ainoa, jonka kansallisuus tuodaan selkeästi esille maahanmuuttajista puhuttaessa. Saksalaiset, jotka ovat Itävallan suurin

maahanmuuttajaryhmä, eivät sen sijaan esiinny FPÖ:n maahanmuuttokritiikin kohteena. Itävaltalaisuus ja (ei-eurooppalaisten) maahanmuuttajuus kietoutuvat yhteen toisiaan määrittävällä tavalla, joten olen pyrkinyt aineistossani selventämään, mitä populistit käsittävät itävaltalaisuudella erityisesti suhteessa maahanmuuttoon ja ”toisiin”. Haluan tämän suhteen esiintuomisella dekonstruoida populistisen keskustelun yhteiskunnan rakentumisesta ja asettaa kyseenalaiseksi välttämättömyyksiä esitetyt, yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisumallit.

FPÖ on onnistunut hyödyntämään eri viestintäkanavia muita itävaltalaisia puolueita tehokkaammin ja tavoittanut näiden avulla etenkin nuoria äänestäjiä. FPÖ toimii aktiivisesti netissä, Facebookissa, YouTubeissa, Twitterissä, radiossa, televisiossa ja printtimediassa. FPÖ:n omat nettisivut päivittyvät usein ja sisältävät linkkejä hyvin erilaisissa muodoissa oleviin kannanottoihin, joista esimerkkejä ovat puolueen keulahahmo HC Strachen rap-kappaleet, FPÖ:n omat radiolähetykset, FPÖ:n ajaman politiikan käsikirja, erilaiset videoklipit, tapahtumakutsut ja kilpailut. Monipuolinen materiaali luo kuvan FPÖ:stä ajan hermoilla olevana, trendikkäänä puolueena, joka on jatkuvasti läsnä ihmisten elämän ja yhteiskunnan eri aloilla. FPÖ haluaa luoda kuvaa itsestään tavallisen itävaltalaisen puolueena, joten liikkuminen siellä, missä ihmiset nykyaikana ovat parhaiten tavoitettavissa sekä suorat kontaktit äänestäjiin ovat omiaan vahvistamaan tätä kuvaa. Viralliset puolueohjelmat, kansalaisten tapaaminen perinteisissä vaalitapahtumissa ja lehti- ja tienvarsimainokset vaikuttavat lähinnä vanhoilta ja kuluneilta tavoilta tavoittaa äänestäjiä verrattuna FPÖ:n tehokkaaseen sosiaalisen median hyödyntämiseen. FPÖ:n yhteiskunnallisen näkyvyyden ansiosta puolue on onnistunut aktivoimaan monia perinteiseen puoluepolitiikkaan kyllästyneitä äänestäjiä.

Omien uutisten, sanomalehtien ja televisiolähetysten tekeminen kertoo populistisen projektin totaalisuudesta, intentionaalisuudesta ja järjestelmävastaisuudesta; FPÖ ei tyydy esittelemään mielipiteitään olemassa olevien medioiden kautta, vaan on luonut kokonaisen oman mediakoneistonsa, joka tuottaa tietoa eri kanavia pitkin jatkuvalla syötöllä. FPÖ:n tehokas ja monipuolinen viestintäkanavien käyttö takaa, että puolue voi tuottaa ja jakaa haluamansalaista tietoa. Omien lehtien, tv-lähetysten ja puheiden kautta puolue voi välittää sellaista informaatiota, joka sopii sen omiin tarkoituksiin, kehystää tiedon sille sopivalla tavalla ja esittää myös omat ratkaisunsa esille nostamiinsa teemoihin. Valtavirtamediaa FPÖ on syyttänyt puolueen tarkoituksellisesta mustamaalaamisesta ja äänestäjien kiihottamisesta FPÖ:tä vastaan, minkä takia puolue on päättänyt tuottaa tietoa suoraan omasta näkökulmastaan, jota muut eivät pääse haastamaan tai kyseenalaistamaan. Kaikenlaisen kritiikin median tai muiden poliitikkojen taholta puolue tuomitsee aiheettomana noitavainona, jonka uhri FPÖ on. FPÖ:n kritiikissä on kyse faktojen vääristelystä,

tarkoituksenmukaisesta mustamaalaamisesta ja median ja valtapuolueiden korruptoituneesta yhteistyöstä, joka tähtää FPÖ:n paljastamien todellisten faktojen piilotteluun ja oman valta-aseman ylläpitämiseen.

Luodakseni mahdollisimman kattavan ja edustavan kuvan FPÖ:n maahanmuuttoa koskevista puheista olen valinnut puolueen runsaslukuisesta ja kirjavasta materiaalista niin virallista kuin epämuodollisempaaakin tekstiä. FPÖ:n virallista poliittista linjaa tutkimuksessani edustaa Vapauspuolueen politiikan käsikirja (Handbuch freiheitlicher Politik), joka esittelee puolueen kannalta keskeiset teemat, puolueen esille nostamat yhteiskunnalliset ongelmat ja suuntaviivat sille, mihin Itävallan tulisi politiikallaan pyrkiä. Käsikirjassa esitetyt kannat toistuvat lähes samanlaisina myös muissa puolueen virallisissa teksteissä, kuten puolueohjelmassa, joten en ole liiallisen toiston vuoksi pitänyt tarpeellisena viitata muihin puolueen virallisiin dokumentteihin. Analyysissani Käsikirjalla on muita tekstejä keskeisempi osa, koska noin 300-sivuinen teos esittelee maahanmuuttoa ja itävaltalaisuuteen liittyviä teemoja muita tekstejä laajemmin.

Suurin osa puolueen tuottamasta materiaalista on virallista puolueohjelmaa spontaanimpaa, reaktiivisempaa ja vapaammin kirjoitettua. Nämä saattavat esimerkiksi ottaa kantaa päivän uutisiin tai poliittisiin keskusteluihin ja parlamentissa tehtyihin päätöksiin. Näistä epävirallisemmista kannanotoista puolueen internetsivuilla olen etsinyt hakusanoilla ”Turkki”, ”turvapaikka” ja ”maahanmuutto” sellaisia tekstejä, jotka käsittelevät selkeästi FPÖ:n suhtautumista maahanmuuttoa, turkkilaisiin ja itävaltalaisuuteen. Aiheen kannalta keskeiseksi katsomistani lähteistä olen valinnut tutkimusaineiston joukkoon radio- ja tv-lähetyksiä, FPÖ:n omia lehtiä ja aktuelleja teemoja käsitteleviä uutisen omaisia infoiskuja. Psykoanalyysin hengessä olen halunnut tutkia myös ”normaalista” poliittisesta diskurssista eroavia, vitsien muotoon puettuja aineistoja, jotka voivat paljastaa vitsien takaa jotakin reaalista. Vitsien muotoon on usein helppo pukea rasistisiakin mielipiteitä ja vedota vastaanottajan huumorintajuttomuuteen, mikäli vitsejä pidetään loukkaavina. Humoristisista tutkimusaineistoa edustavat FPÖ:n tuottama Satuja Itävallasta –sarjakuva (Sagen aus Wien), Perhe Berger –otsikon (Familie Berger) alla oleva komediallinen videosarja ja sarjakuvavihko Sininen planeetta (Der Blaue Planet).

Ajallisesti olen päättänyt keskittyä tutkimuksessani Heinz-Christian Strachen puheenjohtajakauteen eli viimeiseen yhdeksään vuoteen, mutta olen aiheen ajankohtaisuuden korostamiseksi yrittänyt valikoida analyysin kohteeksi mahdollisimman tuoreita tekstejä. Vanhin materiaali eli sarjakuva Sininen planeetta on peräisin vuodelta 2009, tuoreimmat tekstit ovat sen sijaan vuoden 2013

parlamenttivaalikampanjan ajalta. Monen tietämys itävaltalaisesta oikeistopopulismista rajoittuu Haideriin ja Haiderin aikaiseen FPÖ:hön, vaikka Heinz-Christian Strache on edeltäjänsä monin paikoin radikaalimpi ja agitatiivisempi artikuloinnissaan. FPÖ on Haiderin jälkeen onnistunut jopa lisäämään kannatustaan, minkä takia pidän tarpeellisena avata nimenomaan puolueen nykytilannetta ja Strachen merkitystä puolueen retoriikalle ja menestymiselle.

6.2. FPÖ:n ideologiset lähtökohdat

FPÖ:n tuottaman virallisen aineiston vähäisyys suhteessa Facebook-julkaisuihin ja muihin epävirallisiin ja nopean reagoinnin lähteisiin kertoo puolueen pyrkimyksestä kansalaiset tavoittamaan ja kansanomaiseen, poliittisesta jargonista vapaaseen kirjoitustyyliin, mutta myös populistisen politiikan selkeän poliittisen agendan puutteesta. Populistit eivät yleensä ole muodostaneet kovin selkeitä puolueohjelmia, joissa kirjattaisiin selkeästi puolueen ideologiset lähtökohdat. Populistit ovat sen sijaan yhdistäneet merkitysketjuiksi erilaisia yhteiskunnallisia vaatimuksia, jotka eivät ole löytäneet toteutumiskanavaa muista puolueista tai instituutioista ja pyrkineet esittämään itsensä vaatimusten puolustajiksi. Nämä vaatimukset saattavat olla hyvinkin heterogeenisiä ja myös ristikkäisiä. Vaikka FPÖ ei esittele selkeästi poliittista tai ideologista identifioitumistaan, voi puolueen tekstistä kuitenkin löytää myös merkkejä siitä, millaista maailmankuvaa populistit ajavat ja miten he näkevät eri yksilöiden ja valtioiden väliset suhteet. Haluan esitellä aluksi joitakin näitä käsityksiä, jotta maahanmuuttokeskustelu ja käsitykset itävaltalaisuudesta avautuisivat selkeämmin.

FPÖ:lle todellisuus on yksinkertainen, mustavalkoinen ja kaiken relativoinnin ulkopuolella. Poststrukturalistien käsitys sosiaalisista rakenteista ja kielen vieraannuttavasta vaikutuksesta eivät istu puolueen ihmiskuvaan, kuten useassa tekstissä käy implisiittisesti ilmi. Sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevässä kappaleessa puolueen virallista linjaa esittelevässä Käsikirjassa otetaan myös suoraan kantaa sosiaalisen konstruktivismin perusajatuksiin ja sanotaan, että sukupuoli ei ole millään tavoin sosiaalista, vaan täysin biologista. Äidiksi ei tulla, vaan äitejä ollaan. Mustavalkoisten totuuksien myyminen on populistipuolueiden menestykselle välttämättömyys, minkä takia postmoderni relativismi koetaan uhkana puolueen poliittiselle sanomalle. Konstruktivistiset teoriat tuomitaan marxistis-leninistisinä yrityksinä tuhota sekä yksilölliset että yhteisölliset (eheät, selvärajaiset) identiteetit ja luoda marxismista tuttu, sukupuolirooleista vapaa ”uusi ihminen”. Käsikirjassa kerrotaan FPÖ:n tuomitsevan Gender Mainstreamingin yhteiskuntapoliittisena strategiana, joka tähtää perheen sekä miehen ja naisen välisen suhteen tuhoamiseen. Naistutkimuksen

FPÖ tuomitsee aivopesuna ja sukupuolen sosiaalisen ulottuvuuden huomioimisen poliittisena propagandana, jonka lopullinen tavoite on sukupuolisuuden tuhoaminen. Sukupuoliroolit, kuten muutkin identiteetit, ovat siis ensisijaisesti biologisia, luonnollisia ja valmiiksi olemassa ilman kielen ja yhteiskunnan sosiaalisten käytäntöjen vaikutusta. Sama ajattelu voidaan ulottaa koskemaan myös itävaltalaisuutta jonakin valmiiksi olemassa olevana identiteettinä, joka on paljastettavissa ja tyhjennettävästi kuvattavissa. FPÖ halunnee näin tehdä tyhjäksi populismin näkemisen identiteettipolitiikkana: FPÖ ei siis luo identiteettejä, vaan ainoastaan paljastaa nämä petollisilta ja vääriä tulkintoilta. (Handbuch 2013, 135–137.)

”Identiteettimurhan ja kansojen juuriltaan vieraantumisen aikana”, jota globaalien suuryritysten ja ”talousjonglöörien” intressit ohjaavat, oman kulttuurin ja kielen säilyttämisestä tulee erityisen tärkeää. Silti nyky-yhteiskuntaa ravisuttavia haasteita ei liitetä globaaliin markkinatalouteen, tekniikkaan, ihmisten ja ajatusten vapaaseen liikkuvuuteen, vaan vasemmistolaisuuteen. Vasemmistolaiset teoriat ”Marxista Frankfurtin koulukuntaan”, joiden ”tuhoiset seuraukset” ovat nykypäivänä nähtävissä, ovat pääuhka identiteettien pysyvyydelle. Marxistiset teoriat ovat tehneet sellaisista käsitteistä, kuten kotimaa, rakkaus, isänmaa ja äidinkieli, tyhjiä ja merkityksettömiä sanoja, vaikka ne ovat todellisuudessa ihmisen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä. Vasemmistolaiset ovat siis tuhonneet identiteetit, tavat ja normit, mikä on johtanut nihilismiin ja nuorten lisääntyneeseen pahoinvointiin. Nuoret kaipaavat FPÖ:n mukaan perspektiivejä ja tarkoitusta elämään sekä rakkautta, ystävyyttä, perheen, rehellisyyttä ja vapautta. Näiden esitetään siis olevan ristiriidassa vasemmistolaisten arvojen ja tavoitteiden kanssa. (Handbuch 2013, 258–259.)

Käsikirjan kulttuurista riippumattomuutta koskevassa osiossa todetaan ensimmäiseksi, että vapaus on Vapauspuolelle puolueen nimen mukaisesti korkein tavoiteltava hyvä, mutta vapaus ei silti näytä olevan vapautta ajatella mitä tahansa. FPÖ on useassa yhteydessä painottanut koulutuksen, tieteen ja taiteen riippumattomuuden tärkeyttä, jotta ideologiset näkökulmat eivät pääse vaikuttamaan näihin. ”Kattava koulutus, vapaa tiede samoin kuin riippumaton taide ja kulttuuri ovat yhteiskunnan ylläpidon edellytyksiä” (Handbuch 2013, 288). Vapaus ideologisista vaikutteista ei kuitenkaan ole täydellistä ajattelun vapautta, sillä vasemmistolainen tutkimus ja yhteiskuntatiede tuomitaan joko hölynpölynä tai ihmisen inhimillisyyttä ja olemista uhkaavana propagandana. Vapaus on siis ihmisen vapautta muodostaa oma maailmankuvansa, mutta ainoastaan kun tämä maailmankuva ei ole vasemmistolainen tai muuten ristiriidassa Vapauspuoleen ajaman politiikan kanssa. Tarkoin rajattu ja ennalta määritelty vapaus näyttäisi olevan FPÖ:n ajattelun suurin paradoksi. Vapautta tulisi siis vaalia, mutta ainoastaan kun vapaus toteutuu FPÖ:n ideologisten periaatteiden mukaan. Puolue

esitetään silti ideologisista vaikutteista vapaana toimijana, mikä sitoo puolueen maailmankuvan rationaalisuuteen ja empiirisyyteen perustuvaan foundationalismiin.

Vasemmistolaisuuden kokeminen uhaksi paitsi FPÖ:n poliittiselle projektille, myös ihmisyydelle ja identiteeteille liittyyne FPÖ:n poliittisen sanoman esittämiseen korkeimpana totuutena, joka ei ole kyseenalaistettavissa. Kun tutkitaan politiikkaa diskursseina ja lähdetään etsimään identiteettien rakennuspalikoita sosiaalisesta maailmasta, kyseenalaistetaan samalla itsestäänselvyudet ja sosiaalisten ilmiöiden historiallisuus, aika- ja kontekstisidonnaisuus. Tämä kyseenalaistaa koko populistisen poliittisen projektin, jonka tarkoitus on esittää itävaltalaisuus muuttumattomana, puhtaana, homogeenisenä ja sisäsyntyisenä ominaisuutena, johon kielellä ei ole vaikutusta muuten kuin identiteetin uniikkien piirteiden kuvaamisen välikappaleena. Erilaisuus on kaikissa muodoissaan uhka ja sen identiteettien yhtenäisyyttä uhkaavat tuhoisat vaikutukset tulisi eliminoida sulkemalla erilaisuus ulkopuolelle. (Handbuch 2013, 258–260.) Populistien konstruktivismia kohtaan suunnattu vastustus kertoo, että FPÖ:n luoma identiteettiprojekti on tietoinen omasta perustastaan, joka on vaarana horjua hetkenä minä hyvänsä, minkä takia konstruktivististen lähtöolettamusten kieltäminen on tarpeen, ennen kuin niitä käytetään hyväksi populismin kritiikissä. Vastustajan legitimitietin kieltäminen mahdollistaa vasta-argumenttien sivuuttamisen irrationaalisina ja illegitiimeinä.

FPÖ vastustaa kaikkia monikulttuurisuuden värittämiä tuhoisia ideologioita, jotka tähtäävät alueiden ja kansallisvaltioiden vallan vähentämiseen. ”Alueita ei voi määritellä keinotekoisesti ja ylikansallisesti, vaan ne kasvavat etnisesti ja kulttuurihistoriallisesti” kuten luonnolliset organismit. Niihin ei pysty vaikuttamaan kielellisesti, vaan ne syntyvät historian, geopolitiikan ja kansallisen kohtalon määrittelemänä. Balkanin epävakaas on FPÖ:n mukaan todiste monikansallisen haihattelun epäonnistumisesta. Jokaisella kansalla tulisi siis olla oma kansallisvaltionsa, jotta se voi kunnolla toteuttaa kansallisen kohtalonsa. Monikansalliset valtiot ovat epävakaita ja alituisesti konfliktin partaalla, koska ne pyrkivät johonkin luonnottomaan, etniset rajat sivuuttavaan olotilaan. FPÖ edustaa siis poliittisesta realismista tuttua näkemystä politiikasta, jossa kansallisvaltiot taistelevat keskenään tavoitteenaan oman vallan ja varallisuuden lisääminen. Kansallisvaltioiden asemaa määrittävät geopolitiittiset tosiasiat. (Handbuch 2013, 269.) Uusrasismi värittää tätä realistista, geopolitiikkaan perustuvaa populistista (tai yleisesti länsimaista) projektia, jonka tarkoitus on vahvistaa yhteiskuntien välisiä rajoja ja tiukentaa näiden valvontaa.

Tarkoitukseni ei gradussani ole tuoda esille totuutta FPÖ:n puheiden takana, vain ennemminkin nostaa esille tiettyjä epäjohtonmukaisuuksia ja yleistyksiä FPÖ:n retoriikasta. Näin haluan

kyseenalaistaa FPÖ:n pyrkimykset esittää omat totuutensa absoluuttisina ja universaaleina. FPÖ:n ja muiden populistipuolueiden suosio perustuu siihen, että ne tekevät asioista kiistattomia, mustavalkoisia, yksinkertaisia ja helposti ratkaistavia. He oikovat mutkia suoriksi ja vetävät yksinkertaistettuja johtopäätöksiä syy-seuraus-suhteista. Näin tarjotaan helppoja ratkaisuja monimutkaisiin asioihin ja luodaan syntipukkeja sosiaalisille ongelmille. Syntipukki voidaan hävittää, kun taas monimutkaisten, esimerkiksi talouden rakenteisiin liittyvien ongelmien, ratkaisu on huomattavasti vaikeampaa.

6.3. Itävaltalaisuus ja FPÖ itävaltalaisuuden suojeelijana

”FPÖ tunnustaa tavoitteekseen kotimaan, kotimaisen väestön ja vallitsevan kulttuurin suojelemisen” (Handbuch 2013, 16). Tämä on siis FPÖ:n tärkein poliittinen tavoite, jonka toteuttamiseen vaadittavia toimia FPÖ erittelee muun muassa poliittisia linjauksia vetävässä Käsikirjassa. Sellaisia tunteisiin vetoavia käsitteitä, kuten kotimaa, isänmaa, äidinkieli, alkuperäinen ja autenttinen kulttuuri, käytetään paljon, millä luodaan itävaltalaisen välille orgaanista yhteenkuuluvuudentunnetta, historiallista tarkoitusta ja kansallista kohtaloa. Tunteet jäävät politiikan analyysissä usein huomiotta, vaikka niillä on suuri merkitys politiikan legitimoimisessa ja yhteisöllisyyden rakentamisessa. Halu ja lupaus nautinnosta saavat aikaan identifioitumista ja pitävät yllä uskoa totaalisen nautinnon saavuttamisen mahdollisuuteen, jonka esimerkiksi kansaan identifioituminen lupaa kansalaiselle tuoda. Ilman identifioitumisen nautintoa tuottavaa aspektia identifioitumisen halua ja voimakkuutta ei voida täysin ymmärtää. FPÖ esittää itsensä kotimaan tärkeimpänä puolustajana, jolle oikeus kotimaahan on tärkein oikeus kaikista. ”Me olemme sitoutuneet suojelemaan meidän kotimaatamme Itävaltaa, meidän kansallista identiteettiämme ja itsenäisyyttämme sekä meidän luonnollisia elinehtojamme” (Handbuch 2013, 31). Heti alussa luodaan siis kuva jostakin luonnollisesta ”meistä”, jonka (muuttumatonta) identiteettiä FPÖ osana ”meitä” suojelee. Itävaltalaisuus esitetään yhtenäisenä ja stabiilina ominaisuutena, jonka kaikki Itävallassa syntyneet alkuperäiskansan edustajat jakavat synnynnäisesti.

Käsikirjan kulttuuria koskevassa kappaleessa FPÖ nimeää tärkeimmäksi tavoitteeksi nykyaikana ”meidän identiteettimme säilyttämisen”. Taide ja kulttuuri ovat identiteetin tärkeimpiä rakennusaineita ja kulttuurinen monimuotoisuus on Unescon periaatteita lainaten jokaisen kansan oikeus. Itävaltalaisuus rakentuu FPÖ:n määritelmän mukaan yhteisistä perinteistä, tavoista ja tottumuksista, yhteisestä kielestä, lauluista ja rukouksista ja itävaltalaisen ajattelijoiden, runoilijoiden ja muusikoiden teoksista. Se on siis historiallinen konstruktio, meidän elämäntapamme,

jolle perinteillä ja yhteisen historian tuntemuksella on suuri merkitys. Kotimaa voi FPÖ:n mukaan tarjota globalisoituvassa maailmassa yhteenkuuluvuutta ja turvallisuutta sekä vahvistaa sitä kautta itävaltalaisen lasten itsetuntoa. Valtion ja yhteiskunnan tehtävä on pitää yllä perinteitä ja menneiden aikojen saavutuksia ja välittää näitä tuleville sukupolville. Valtio siis tarjoaa kehykset itävaltalaiselle identiteetille ja huolehtii siitä, että itävaltalaiset identifioituvat yhä uudelleen kansalliseen kulttuuriperinteeseen. Valtion instituutioiden, koululaitoksen ja median identiteettejä luovaa ja vahvistavaa funktiota ei kuitenkaan myönnetä, vaan valtion tehtävänä nähdään vain jo olemassa olevan itävaltalaisuuden ja sitä ilmentävien ominaisuuksien kuvaaminen ja välittäminen tuleville sukupolville. Valtion tulisi suojella paikallisia identiteettejä ja menneiden sukupolvien taiteellisia saavutuksia monikulttuurisuuden ja kulttuurisen tasapäistämisen tuhoisilta vaikutuksilta. Monikulttuurisuus samoin kuin kaikki muu erilaisuus ovat siis tuhoavia, (homogeenistä) itävaltalaisuutta uhkaavia tekijöitä. Yhteiskunnan perimmäinen tavoite tulisi olla pyrkimys ”kohti hyvää, totuudenmukaisuutta ja kaunista”, mikä vahvistaa uskoa perimmäisen totuuden ja objektiivisen kauneuden mahdollisuuteen. Hyvä, totuudenmukainen ja kaunis ovat hyvin voimakkaita ja tunteita herättäviä attribuutteja, jotka luovat uskoa romanttiseen, kielen ylittävään Itävalta-käsitykseen, jota populistit retoriikallaan luovat. (Handbuch 2013, 258–252.)

FPÖ korostaa osana omaa ideologista identifioitumistaan saksankieliseen kulttuurialueeseen kuulumista. Kuuluminen määrättyyn kiel- ja kulttuurialueeseen on siis itävaltalaisuutta olennaisesti määrittävä tekijä. Kulttuurista tulee uusrasismien käsityksen mukaisesti rodun kaltainen, ihmisiä kategorisoiva positio, joka määrittää ihmisten ominaisuuksia rodun tavoin. Suhteet Saksaan ja Sveitsiin ovat FPÖ:n mukaan yhteisten historiallisten kokemusten takia erityisen tärkeitä, kuten on myös saksan kielen ylläpitäminen paitsi Itävallassa, myös itävaltalaisen vähemmistöjen keskuudessa ulkomailla. Ulkomailla asuvien itävaltalaisen tulisi siis vaalia itävaltalaisesta identiteettiään pitämällä kiinni äidinkielestään ja perinteistään, mutta Itävallassa asuvat ulkomaalaiset, jotka käyttävät äidinkieltään ja ylläpitävät lähtökulttuurinsa tapoja ja perinteitä, ovat integraatiohaluttomia. (Handbuch 2013, 272.) Nämä kaksoisstandardit implikoivat, että kulttuureilla on selkeä hierarkiansa, jonka huipulla ovat länsimaiset (eurooppalainen, itävaltalainen) kulttuurit ja alatasolla muut, joiden integroituminen länsimaiseen kulttuuriin nähdään emansipaationa.

FPÖ identifioituu paitsi saksalaiseen kielialueeseen, toissijaisesti myös yleiseurooppalaisiin arvoihin, jotka yhdistävät historian saatossa erilaisista kansallisuuksista koostunutta Eurooppaa. Eurooppa esitetään selvärajaisena, arvoiltaan ja maailmankatsomuksiltaan yhtenäisenä sekä historiallisesti yhteen nivoutuneena samankaltaisten valtioiden muodostamana arvoyhteisönä. FPÖ vastustaa

paradoksaalisesti ”monikulttuurista Eurooppaa”, mikä tarkoittaa että Euroopan kansojen moninaisuudella (Europa der Vielfalt) on selkeät rajansa ja vain tietynlainen erilaisuus on hyväksyttävissä ja sisällytettävissä eurooppalaisuuteen. FPÖ viittaa aasialaisiin ja afrikkalaisiin, työperäisiin maahanmuuttajiin ”uusina eurooppalaisina”, joiden eurooppalaisuuden lainausmerkit kyseenalaistavat. Epäeurooppalaisia näistä maahanmuuttajista tekee erityisesti useimpien tunnustama islam, joka ei siis selkeästi ole yhteensopiva eurooppalaisuuden kanssa. Salliva maahanmuuttopolitiikka johtaa ”kulttuurillisesti vieraiden ulkomaalaisten” osuuden kasvuun Euroopassa ja muslimien aiheuttamaan, tilastollisesti todistettavan (lähteitä FPÖ ei kerro tässä, kuten ei monessa muussakaan faktoihin perustuvissa väitteissään) turvallisuusriskin kasvamiseen. Kulttuureihin ja uskontoihin liittyy siis luonnollisia ominaisuuksia, jotka ovat hierarkkisessa suhteessa toisiinsa. (Handbuch 2013, 284.)

Muslimit muodostavat yhtenä joukkona turvallisuusriskin Euroopalle, sillä islam on aina potentiaalisesti fundamentalistista, irrationaalista ja taipuvaista kiihkoiluun. Muslimien massamuutto saattaa FPÖ:n mukaan osoittautua troijalaiseksi hevoseksi, joka tuo Euroopan rajojen sisälle terroristeja ja islaminuskoisia fundamentalisteja. (Handbuch 2013, 284.) FPÖ:n historiankirjoituksessa muslimit eivät ole osa Eurooppaa ja eurooppalaista kulttuuriperimää, vaan islam on ulkopuolinen häiriötekijä, joka uhkaa yhtenäisiä eurooppalaisia arvoja. FPÖ esittää olevansa huolissaan Euroopan poliittisen vallan vähenemisestä ja väestörakenteen muutoksesta sekä Eurooppaa yhdistävien arvojen katoamisesta. ”Tässä Rooman romahtamista muistuttavassa ajassa jokainen päivä ilman ratkaisua on menetetty päivä.” (Handbuch 2013, 275.) Tällaisten metaforien, kuten Troijan hevonen ja Rooman tuho, käyttö vahvistaa FPÖ:n sanomaa, antaa tälle tietynlaista historiallista painoarvoa ja luo kuvan lähestyvistä imperialistisesta tuhosta, joka uhkaa eurooppalaisia valtioita nykyisenlaisen (maahanmuutto)politiikan jatkuessa. FPÖ:n ratkaisut voivat pelastaa Euroopan täydelliseltä tuholta, jota kohti vallassa olevat puolueet ja muut yhteiskunnalliset toimijat ovat Eurooppaa viemässä. Islamin ja eurooppalaisuuden välillä on siis käynnissä sotaa muistuttava taistelu, jossa vain toinen voi selvitä hengissä.

Itsensä FPÖ esittää ainoana tahona, joka voi pelastaa Euroopan ja Itävallan islamisaatiolta ja maahanmuuton muilta kielteisiltä vaikutuksilta. Sankariaseman rakentaminen FPÖ:n teksteissä ei ole mitenkään erityisen hienovaraista: esimerkiksi Wienin 2010 vuoden paikallisvaalien alla tuotettu Satuja Wienistä –sarjakuvassa Strache esitetään sankariviittaan pukeutuneena, Itävallan lippua paidassaan kantavana piirroshahmona, joka puolustaa Itävaltaa maahanmuuton aiheuttamalta degeneraatiolta. Sama sankarihahmo seikkailee myös Sininen planeetta –sarjakuvassa, jossa

esiintyvät rinnakkain FPÖ:n luoma kauhuskenaario maahanmuuton vaikutuksista kärsivästä Itävallasta ghettojen ja rikollisuuden piinaamana likaisena harmaana planeettana ja puhdas, kaunis, FPÖ:n tavoitteleva sinisen planeetan edustama Itävalta. Lihaksikas HC Strache –sankari johdattaa itävaltalaiset siniselle planeetalle, jonka EU-byrokraatit, maahanmuuttajat ja muut puolueet yrittävät pilata.

FPÖ ja Strache ovat puolueen luomissa mielikuvissa pelastajia, itävaltalaiset puolestaan valtapuolueiden pettämisiä uhreja. Uhritematiikkaa käsitellään esimerkiksi Yhä useammat itävaltalaiset ovat uhreja (Immer mehr Österreicherinnen und Österreicher sind Opfer) – radiolähetyksessä, jossa Strache rinnastaa puolueensa Raamatun kertomuksen laupiaaseen samarialaiseen ja itävaltalaiset juutalaiseen/lähimmäiseen. Lähimmäisenrakkaus oli puolueen syksyn 2013 parlamenttivaalien näkyvimmistä teemoista, joka toistui niin kampanjajulisteissa kuin puheissa ja puolueen uutislähetyksissäkin. Strache sanoo, että lähimmäisenrakkaus liittyy ennemminkin ihmisarvoon kuin kristinuskoon, mutta samalla Strache kertoo lähimmäisistä puhuessaan viittaavan ainoastaan itävaltalaisiin. Tämä antaisi ymmärtää, että itävaltalainen on Strachelle inhimillisyyden piirissä, mutta ei-itävaltalainen ei. Ei-itävaltalaisen ihmisarvo kyseenalaistetaan, mikä mahdollistaa demonisoinnin ja ihmisoikeuksien kieltämisen toiselta, ei-ihmiseltä. Wir Österreicher –lehdessä Strache jatkaa lähimmäisenrakkausteemaa todeten, että lähimmäisistä (eli itävaltalaisista) välittäminen ei tarkoita, että itävaltalaisten ei tulisi välittää muiden kansallisuuksien edustajista. Sen sijaan oman maan asiat olisi hoidettava kuntoon ennen kuin pystytään auttamaan muita. Tämä ajatus toistuu usein populistisissa kannanotoissa, mutta perustuu pohjimmiltaan harhalle tai utopialle, fantasialle siitä, että täydellinen yhteiskunta olisi mahdollista saavuttaa. Itävallan on mahdollista saavuttaa harmoninen yhteiskuntajärjestys, joka takaa kaikille täydellisen onnen ja nautinnon, mutta ennen tämän täydellisen yhteiskunnan saavuttamista ei tulisi avata ovia muille.

Selkeimmin FPÖ:n fantasia harmonisesta yhteiskunnasta näkyy Sininen planeetta –ja Satuja Wienistä –sarjakuvissa. Sarjakuvat ja kuvat yleensäkin tarjoavat hyvän kanavan rakentaa fantasioita, koska ne pystyvät sanoja välittömämmin herättämään mielikuvia täydellisen yhteiskunnan muodosta. Näissä kuvissa FPÖ:n puolustama autenttinen Itävalta esitetään Sound of Musicista tuttuna vuorimaisemien, linnojen ja lehmien sekä ahkerien alkuperäiskansojen asuttamana maana, jonka puhtaus ja koskemattomuus ovat maahanmuuton takia vaarassa turmeltua. FPÖ:n puolustama sininen planeetta on sarjakuvassa esitetyn harmaan planeetan vastakohta. Sinisellä planeetalla on kaunis luonto, puhtaita järviä, itävaltalaisia perinneherkkuja viinistä ja oluesta itse tuotettuun makkaraan, harmaa planeetta on sen sijaan EU:n keskusvallan turmelema monikulttuurinen sekasorto, jossa islamistit

ovat vallassa, itävaltalaiset on pakotettu mukautumaan muiden kulttuurien (islamin) tapoihin, huumeet virtaavat vapaasti ja kaupunkikuvaa hallitsevat harmaat rakennukset, vankilat ja monikansalliset pikaruokapaikat, kuten Döner-kioskit. Fantasia vuorimaisemien ja puhtaan luonnon leimaamasta autenttisesta Itävallasta vetoaa itävaltalaiseen kansallistunteeseen, joka liitetään osaksi pyhää ja kaunista Itävaltaa.

Populistien näkemystä kansasta ei voida ymmärtää pelkästään kielellisenä tai historiallisena konstruktiona, vaan siinä on läsnä jotakin enemmän, jotain reaalista tai symbolista edeltävää. Žižek havainnollisti tätä nondiskursiivista kansa-käsitystä viittaamalla kansaan Asiana. Kansa ei ole ainoastaan kokoelma tapoja ja perinteitä, joihin osallistuminen merkitsisi osallisuutta kansasta. Kansa on sanat ylittävä tunne, joka ilmenee yhteisissä tavoissa, mutta ei ole redusoitavissa näihin. Tämä näkyy paitsi FPÖ:n kuvien välittämässä Itävalta-fantasiassa, myös puolueen suhtautumisessa maahanmuuttajaan.

Osana itävaltalaisen kulttuurin, ”meidän”, suojelutehtävää valtion tulee FPÖ:n mukaan kontrolloida Itävaltaan suuntautuvia muuttoliikkeitä. Tämä kontrollointi koskee niin väliaikaista työvoimaa kuin Itävallan kansalaisuuden saaneita maahanmuuttajia. Maahanmuutto olisi FPÖ:n mukaan pysäytettävä kokonaan ja osa maahanmuuttajista olisi käännyttävä takaisin kotimaahansa. Oikeus (vieraista aineksista puhtaana pidettävään) kotimaahan nähdään siis korkeimpana oikeutena, jonka varjolla voidaan rajoittaa esimerkiksi ihmisten vapaata liikkumista ja oikeutta hengissä säilymiseen, suojeluun ja turvapaikkaan. Muiden liikkuminen ja ihmisten sekoittuminen nähdään uhkana omalle oikeudelle pysyä koskemattomana ja omalaatuiseena. Meidän on valittava meidän ja muiden välillä, koska me ja muut ovat antagonistisessa, toisensa poissulkevassa ja toisiaan uhkaavassa suhteessa keskenään. ”Itävalta arvostaa muita kulttuureja, mikä edellyttää kuitenkin oman kulttuurin ehdotonta tunnustamista.” (Handbuch 2013, 31.) Kulttuureilla on FPÖ:n teksteissä orgaaninen olemus, joka tulisi säilyttää koskemattomana, ja yhteiskunnan tehtävä on pitää yllä rajoja luonnollisesti toisistaan eroavien kulttuurien välillä. Ihmiset nähdään siis eksklusiivisesti yhden kulttuurin edustajina, joilla on selkeä kansallisuuteen kiinnittyvä identiteetti. Kansallisuus määrittää tässä uusrasistisessa käsityksessä ihmistä perustavanlaatuisesti ja totaalisesti, erilaisia kansallisuudenkokemuksia ja muita identifioitumisia ei tunnusteta.

Itävaltalaisuuden yksi instituutio on kansalaisuus, joka saa Strachen puheessa (FPÖ Podcast 2.7.2013, kuunneltu 17.10.13) lähes pyhän merkityksen. Kansalaisuus ei ole triviaali asia, joka tulisi lahjoittaa kenelle tahansa, vaan se on ansaittava, sen eteen on tehtävä töitä. Nykyisin Itävallan kansalaisuuden

voi saada kuuden vuoden maassa asumisen jälkeen, mikä on Strachesta johtanut siihen, että kansalaisuudesta on tullut arvoton lahjatarvake. Kunnollinen integroituminen, joka on kansalaisuuden saamisen ennakkoodellytys, tarkoittaa Strachelle Itävallan arvojen ja elämäntapojen täydellistä omaksumista, mikä vie vähintään kymmenestä viiteentoista vuoteen. Integroituminen on hyve, johon kaikkien Itävallassa asuvien ulkomaalaisten tulisi tähtätä. Itävaltalaisuus edustaa siis universaalia, progressiivista kulttuuria, johon kaikkien partikularististen, primitiivisten kulttuurien edustajien tulisi mukautua. Itävallan kansalaisuuden saaminen ei ole FPÖ:lle vain byrokraattinen tai laillinen toimenpide, vaan laite ja ajallisuuden ylittävä itävaltalaisuuden symboli, joka olisi pidettävä puhtaana vieraista aineksista ja erilaisuudesta. Se on jotakin, joka vahvistaa uskoa itävaltalaisuuteen, eikä sitä siksi tulisi turmella ulkopuolisten vaikutuksella.

Mukautuvat ja toimeliaat ulkomaalaiset saavat oleskella Itävallassa itävaltalaisen hyväntahtoisuuden ansiosta, mutta vieraiden on aina muistettava oma vierailija-statusensa. Mikäli vieras ei täytä FPÖ:n ulkomaalaisten oleskeluoikeudelle asettamia ehtoja, tämä menettää oikeutensa nauttia itävaltalaisesta vieraanvaraisuudesta. Ulkomaalaisten velvollisuuksien täyttämistä ja ehtojen mukaan elämistä on jatkuvasti kontrolloitava, jotta vieraat eivät pääsisi unohtamaan tilanteensa väliaikaisuutta. FPÖ ajaa Itävallan kansalaisuuden myöntämisen vaikeuttamisen lisäksi muun muassa rikoksen tehneiden turvapaikanhakijoiden välitöntä karkottamista, kansalaisuuden menettämistä rikoksen seurauksena, oleskeluoikeuden myöntämistä ainoastaan työsuhteessa oleville ulkomaalaisille, DNA-testien pakollisuutta perheen yhdistämistapauksissa ja integraatioasteen mittaamista useilla erilaisilla testeillä. (Handbuch 2013, 46.)

Vaikka ulkomaalainen siis onnistuisi ahkeran työnteon, uskottavan integroitumisen ja riittävien kieli- ja maantuntemustaitojen ansiosta saamaan kansalaisuuden, on kansalaisuus maahanmuuttajalle jotain väliaikaista ja katoavaa. Itävaltalainen, joka tekee rikoksen, pysyy edelleen itävaltalaisena eikä menetä oikeuttaan olla osa itävaltalaisesta yhteiskunnasta, mutta rikoksen tehnyt maahanmuuttaja-kansalainen suljetaan rikoksen myötä itävaltalaisuuden ulkopuolelle. Maahanmuuttajasta ei siis tule itävaltalaisesta integroitumisen ja kansalaisuuden myöntämisen jälkeenkään, vaan tämä pysyy aina ulkopuolisena. Itävaltalaisuus on jotain, joka ilmenee itävaltalaisen tavoissa ja perinteissä, mutta joka ei ole tiivistettävissä näihin eli se on nondiskursiivista. Maahanmuuttaja ei siis pääse osalliseksi Kansa-Asiasta, vaan ainoastaan Itävallan byrokraattisesta valtiosta. Kansa-Asia ei tiivisty täysin valtion hallintokoneistoon, vaan siinä on selkeä teologinen aspektinsa. Teologinen ulottuvuus kansalaisuudessa on tärkeä yhteiskunnan järjestyksen legitimoimisen kannalta. Mikäli ei uskota johonkin korkeampaan voimaan yhteisön yhteisöllisyyden perustana, rajojen piirto menettää

legitimiteettinsä ja yhteisö on vaarassa hajota. FPÖ näyttää olevan hyvin tietoinen tästä rajojen katoamisen aiheuttamasta vaarasta yhtenäiselle itävaltalaiselle identiteetille.

FPÖ:n tekstien kautta rakentuva itävaltalainen identiteetti on tiivistettynä historiallinen muodostuma, yhtenäinen ja vailla yksilöllisiä eroja. Ei ole olemassa erilaisia arvoja, näkemyksiä, maailmankatsomuksia, vaan vain yksi ainoa FPÖ:n paljastama totuus. Itävaltalaisuus on tällä hetkellä uhanalainen EU:n, maanpettureiden ja maahanmuuttovirran takia, mutta se on palautettavissa alkuperäiseen, populistisen fantasian kuvaamaan tilaansa FPÖ:n ajaman ulossulkemisen politiikan avulla. Pidettäessä itävaltalaisuutta myötäsyttyisenä ominaisuutena kiistetään mahdollisuus olla vaikuttamassa sen muokkautumiseen ja rakentamiseen. Itävaltalaisuus on siis FPÖ:lle ominaisuus, joka on paljastettavissa, ei identifioitumisprosessi, johon on mahdollisuus vaikuttaa diskursiivisesti. Tämä itävaltalaisuuden esittäminen yhtenäisenä ja muuttumattomana piilottaa alleen kysymykset vallasta ja siitä, kenellä on oikeus määritellä itävaltalaisuus ja olla osa sitä. FPÖ esittää itsensä ainoana tahona, joka suojelee Itävaltaa maahanmuuttaja-toiselta, joka uhkaa itävaltalaisen identiteettiä ja elinkeinoa. Tämä on useissa populistitutkimuksissa populismia määrittelevä tekijä: populistit väittävät edustavansa kansaa, joka ei kuitenkaan voi olla reaalin referenssin kohde, vaan on tyhjä sisällöltään. Hierarkkinen asetelma itävaltalaisen, ykkösluokan kansalaisten ja muiden, Itävallan vieraanvaraisuudesta nauttivien kakkosluokan kansalaisten välillä on FPÖ:n puheissa selkeä. Eri kulttuuriympäristöistä tulevat ihmiset eivät ole ainoastaan erilaisia, vaan myös eriarvoisia. FPÖ:lle monikulttuurisuus on aina ennen kaikkea uhka ja paras tapa suojautua tältä uhalta on harjoittaa eksluusioon ja erilaisuuden vaimentamiseen tähtäävää politiikkaa. Fantasia saavutettavissa olevasta täydellisestä Itävallasta siivittää populistista identiteettiprojektia ja antaa tälle selkeän suunnan.

6.4. Maahanmuutto totaalisenä ongelmana

FPÖ nostaa maahanmuuttoteeman esille jo Käsikirjan alussa, mikä osoittaa, että asialla on merkittävä painoarvo FPÖ:n puolueohjelmassa. Maahanmuuton nostaminen johtoteemaksi antaa ymmärtää, että maahanmuutto on Itävallalle tärkein yksittäinen poliittinen ja yhteiskunnallinen ongelma, jonka pikainen ratkaisu olisi oltava politiikan prioriteetti. Maahanmuuttoliikkeen kasvuun johtaneita syitä ei käsitellä FPÖ:n puolueohjelmissa kovinkaan analyyttisesti, kattavasti tai kriittisesti, vaan syyt ovat FPÖ:n tulkinnan mukaan yksinomaan maahanmuuttajien ahneudessa, itävaltalaisen sosiaalijärjestelmän porsaanrei'issä ja köyhempien ja rikkaiden maiden välisten rajojen liian vähäisessä kontrolloinnissa. Maahanmuuton ongelmat ratkaistaan siis sosiaalijärjestelmää

tiukentamalla, maahanmuuttajien motiivien entistä tiukemmalla kontrolloinnilla ja viime kädessä maahanmuuton rajoittamisella tai pysäyttämällä. Siinä kun itävaltalaisuus on yksi yhtenäinen identiteetti tai tyhjä merkitsijä, muodostavat myös maahanmuuttajat yhtenäisen joukon, jota ei tarkastella yksilöinä muuten kuin niissä tapauksissa, kun tuodaan julki yksittäisten maahanmuuttajien väärinkäytöksiä. Yksi järjestelmää hyväksi käyttävä maahanmuuttaja edustaa koko maahanmuuttajajoukkoa. Varoittavien esimerkkien lisäksi maahanmuuttajiin ei viitata ollenkaan ihmisinä tai henkilöinä, vaan lukuina ja massoina sekä taloudellisina kustannuksina. (Handbuch 2013, 31–41.)

FPÖ:n linjauksen mukaan maahanmuuttajien integroiminen ei ole kvantitatiivisesti enää mahdollista, sillä vuodesta 2000 lähtien Itävaltaan on muuttanut jo miljoona ihmistä. Ulkomaalaisten määristä esitetään useita tilastoja, jotka kertovat maahanmuuton merkittävästä lisääntymisestä viime vuosikymmeninä. Lukujen ja tilastojen esittely antaa ymmärtää, että kyse on yksinkertaisista matemaattisista faktoista, jotka vaativat nopeita ja tiukkoja toimenpiteitä. Maahanmuutto on saavuttanut reaalisen maksiminsa, eikä itävaltalainen yhteiskunta yksinkertaisesti pysty enää absorboimaan enempää ulkomaalaisia. Maahanmuutto on FPÖ:lle nollasummapeliä, jossa maahanmuuttaja vain ottaa (hyödyntää sosiaalitukia), mutta ei anna mitään vastineeksi (kuluta, maksa veroja, tee töitä). Maahanmuutto on totaalisen negatiivinen ilmiö, ja nekin hyödyt, jotka yleisessä keskustelussa on tuotu esiin, ovat liioiteltuja tai virheellisiä. Työperäinen maahanmuutto, jolla useimmin perustellaan maahanmuuton tarpeellisuutta, johtaa pidemmällä aikavälillä sosiaalijärjestelmän kuormittumiseen eli maahanmuuton sallimiselle ei ole mitään rationaalista syytä. Maahanmuuttajalla on työllisyystilanteeseen vain negatiivinen vaikutus, jonka kilpailevien vierastyöläisten osuus työmarkkinoilla ja harmaa talous saavat aikaan. Työllisyystilanteen huonontumista esitetään Käsikirjassa erilaisten grafiikoiden ja lukujen avulla, jotka herättävät tunteen lähestyvistä uhasta ja äkillisten vastatoimien tarpeellisuudesta. Lukuja ja tilastoja terävöitetään vielä ilmeisesti tabloidilehdistöstä peräisin olevilla, uhkaavan kuuloisilla uutisotsikoilla, jotka käsittelevät työttömyyden ja rikollisuuden kasvua. (Handbuch 2013, 33–41.) Työttömyyden rakenteellisiin tai historiallisiin syihin ei puututa, koska työttömyys liitetään ainoastaan maahanmuuttoon ja halpatyövoiman itseaiheuttamaan kilpailuun.

Radiolähetyksessä *Zuwanderung – Zuwanderungsverfehlungen der letzten Jahrzehnte* 1.9.2013 Strache viittaa maahanmuuttoon totaalisena ongelmana, jossa tehty virheet koskevat kaikkia yhteiskunnan alueita aina lastentarhoista, peruskouluihin, sosiaalisen rakentamisen, rikollisuuden ja sosiaalitukien hyödyntämisen ongelmiin. Käsikirjassa esitetyt maahanmuuton aiheuttamat ongelmat

tukevat tätä käsitystä maahanmuutosta totaalisenä ongelmana. Maahanmuutto aiheuttaa esimerkiksi rotujen välisiä konflikteja, terveysturismia ja sairauksien, kuten tuberkuloosin, leviämistä (maahanmuutto muistuttaa siis itsessään uhkaavaa, leviävää epidemiaa). (Handbuch 2013, 35.) Koululaitokselle maahanmuutto aiheuttaa paineita uhkaamalla saksan kielen asemaa kouluissa, kun ulkomaalaisten oppilaiden osuus koululuokissa kasvaa liian suureksi. (Handbuch 2013, 253–255.) Itävallan sisäiselle turvallisuudelle maahanmuutto aiheuttaa ongelmia, koska ulkomaalaiset ovat itävaltalaisia taipuvaisempia rikollisuuteen. Etenkin turvapaikanhakijat FPÖ nostaa rikollistilastojen kärkeen, mutta myös laittoman siirtolaisuuden mukana tulleet ”uskonfanaatikot” ovat olennainen turvallisuutta uhkaava tekijä. Turkin raja puolestaan nimetään suurimmaksi ongelmaksi laittoman siirtolaisuuden leviämisessä Eurooppaan ja Itävaltaan. (Handbuch 2013, 235–249.)

Tuomalla esille ulkomaalaisten ja varsinkin turvapaikanhakijoiden rikokset FPÖ tekee turvapaikanhaluprosessista itävaltalaista yhteiskuntaa ja turvallisuutta uhkaavan järjestelmän, joka on johtanut maahanmuuton räjähdysmaiseen kasvuun. Turvapaikanhakijoihin FPÖ viittaa useissa yhteyksissä ”näennäispakolaisina” (Scheinasylanten), mikä herättää mielikuvia pakolaisstatusta hyväksikäyttävistä ihmisistä, joilla ei ole todellista syytä kotimaastaan poistumiseen tai tarvetta suojeluun. Hyväksikäytöstä tehdään ennemminkin sääntö kuin poikkeus, millä perustellaan vaatimuksia turvapaikanhakua koskeviin rajoituksiin. Asylbetrug-lähetyksessä (28.9.13) Strache kertoo (viittaamatta mihinkään tutkimuksiin tai lähteisiin), että suurin osa Itävaltaan tulevista turvapaikanhakijoista eivät ole todellisia poliittisia, uskonnollisia tai etnisiä pakolaisia, vaan talouspakolaisia tai rikollisjärjestöjen jäseniä. Muut puolueet ovat joko naiiveja ja sinisilmäisiä eivätkä näe hyväksikäyttöä tai eivät vain halua tehdä asialle mitään. FPÖ sen sijaan on ainoa, joka uskaltaa tarttua ongelmaan ja paljastaa ongelman laajuuden. Huijauksesta todiste ovat muun muassa useat turvapaikanhakijoiden viranomaisille antamat väärät taustatiedot.

30.7.13 pitämässään Asylbetrug-puheessaan Strache avaa vielä enemmän turvapaikkapetosongelmaa. Turvapaikanhakijoiden todelliset motiivit (itävaltalaisen sosiaaliturvan hyödyntäminen) ovat paljastuneet riippumattomien itävaltalaisen oikeusviranomaisten antamissa kielteisissä turvapaikanhakupäätöksissä, jotka muodostavat 80 prosenttia kaikista turvapaikkoja koskevista päätöksistä. Ne, joille turvapaikkaa ei myönnetä, eivät täytä pakolaisuuteen vaadittavia kriteerejä. Ainoastaan 20 % turvapaikanhakijoista on siis todellisia pakolaisia ja avun tarpeessa, kun taas 80 % on huijareita. Viranomaisten määrittämät, maiden vastaanottohalukkuuteen perustuvat turvapaikkakiintiöt korreloivat tämän logiikan mukaan todellisen avun tarpeessa olevien ihmisten määrän kanssa. Kaikki ihmiset, jotka jäävät kiintiöiden sallimien määrien ulkopuolelle eivät siis

todellisuudessa ole turvapaikan tarpeessa, vaan heidän motiivinsa ovat puhtaasti taloudellisia. Petosongelman laajuuden (jota kansalaisjärjestöt ja muut puolueet piilottelevat) vuoksi rajoitukset turvapaikanhakemiseen ovat perusteltavissa. Turvapaikanhakijoiden esittäminen yksinomaan huijareina kiistää hakijoiden inhimillisen hädän ja avun tarpeen, minkä takia turvapaikanhakuun liitettävät rajoitukset on helpompi legitimoida. Kun kyseessä ei ole traumaattisista olosuhteista tulevat, mahdollisesti hengen vaarassa olevat ihmiset, vaan kasvottomat, taloudellista hyötyä tavoittelevat huijarit, on helpompi kieltää heiltä mahdollisuus apuun.

Aaltolan mukaan EU:n rajapolitiikassa maahanmuuttovirrat eivät symboloi enää epätoivoisia olosuhteita paenneiden ihmisten hätää, vaan Euroopan pelkoa omien rajojensa heikkenemisestä ja integraation negatiivisista vaikutuksista. Maahanmuuttaja ei siis signifioi itseään, vaan jotain muuta. (Aaltola 2009, 87.) Tämä näkökulma saattaa auttaa ymmärtämään myös populistien puhetta maahanmuutosta. Populistit näkevät maahanmuuttajassa oman yhteiskuntansa kykenemättömyyden pitää kiinni turvallisuutta ja ennakoitavuutta tuottavista rajoistaan, minkä takia maahanmuuttajasta tehdään yhteiskunnan sisäistä koheesiota uhkaava vihollinen. Maahanmuuttajan, erityisesti pakolaisen, inhimillinen hätä kiistetään ja maahanmuuttaja alkaa näyttäytyä yhteiskuntien ongelmatorontaa soljumista häiritsevä tekijänä, jonka liikkumista tulee rajoittaa. Maahanmuuttaja ei ole ihminen, vaan taloudellinen taakka ja häiriötekijä.

Maahanmuuton mukana Itävaltaan kulkeutuu sellaisia ihmis- ja maailmankuvia, jotka ovat FPÖ:n mukaan ristiriidassa itävaltalaisen arvojen ja näkemysten kanssa. Usein nämä maailmankuvat sisältävät uskonnollisia äärielementtejä, jotka vaarantavat itävaltalaisen sekulaarisen yhteiskuntajärjestyksen ja suvaitsevaisuuden kykenemättömyydellään erottaa kirkkoa valtiosta. Tämä ilmenee esimerkiksi naisia alistavassa huivin käytössä ja uskonnon läpitunkevassa vaikutuksessa ihmisten elämään. ”ÖVP:n ja SPÖ:n harjoittama rajoittamaton maahanmuuttopolitiikka tuo nämä ilmiöt Itävaltaan sen sijaan että pitäisi ne etäällä.” Maahanmuuttopolitiikan tarkoitus on siis suoraan sanottuna pitää vieraat ja erilaisuutensa tähden uhkana koetut näkemykset yhteiskunnan rajojen ulkopuolella, mikä luo mielikuvan mahdollisuudesta saavuttaa harmoninen ja homogeeninen yhteiskunta, jossa kaikki erilaisuus ja uhat on kitketty pois. Maahanmuutto on nykymuodossaan täysin hallitsematonta ja kaoottista, mutta oikealla eli FPÖ:n esittämällä politiikalla voidaan palauttaa kuri ja järjestys itävaltalaiseen yhteiskuntaan. Näin Itävallasta tulee jälleen turvallinen ja ennustettava turvapaikka maailmassa, joka on täynnä epävarmuutta ja yllätyksellisyyttä. (FPÖ Podcast 24.10.12.)

Österreich zuerst –puheessaan (27.8.13) Strache esittelee muutosvaatimuksissaan rajakontrollin ja idästä tulevan muuttoliikkeen tiukentamista, ulkomaalaisten rikoksiin ja turvapaikkahuijauksiin erikoistuneen poliisin resurssien kasvattamista ja koulujen ulkomaalaiskiintiöiden käyttöönottoa. Kontrolli ja valvonnan kiristäminen ovat siis FPÖ:n keskeisiä aseita modernin yhteiskunnan lähes kaikkiin ongelmiin. Ongelmista puhuttaessa ei yleensä mainita mitään muita syitä maahanmuuton lisäksi, mistä syntyy kuva, että maahanmuutto on ainoa itävaltalaisen yhteiskunnan rakenteita koetteleva ongelma. Uhreja ovat lapset, nuoret, sosiaaliongelmaiset ja kaikki tavalliset kansalaiset, joiden asemaa maahanmuuttajat uhkaavat kaikilla yhteiskunnan aloilla. Itävalta on kriisissä ja ainoa ratkaisu kriisiin on lopettaa maahanmuutto, minkä jälkeen yhteiskunta palaa alkuperäiseen, ongelmattomaan tilaansa.

Populistien maahanmuutto-puhetta voidaan tulkita Laclaun ja Lacanin vastaavuuksien ketjukäsitteen avulla. Ketjussa suuri määrä kelluvia merkitsijöitä, kuten työttömyys, hyvinvointivaltion rapistuminen, rikollisuus, erilaiset sosiaaliongelmien ja epätasa-arvoisuus yhdistetään vastaavuuksien ketjuksi yhden mestarimerkitsijän eli maahanmuuttajan alle. Koska mestarimerkitsijä linkittää yhteen useita eri yhteiskunnallisia ongelmia, voidaan maahanmuuttaja-mestarimerkitsijän tuhoamisella tuhota myös sen alle kertyneet kelluvat merkitsijät eli työttömyys, hyvinvointivaltion rappeutuminen ja muut yhteiskunnalliset ongelmat. Maahanmuuttaja ei edusta itseään, vaan oman yhteiskuntamme rappion tilaa, joka on suoraviivaista seurausta maahanmuutosta. Maahanmuuttaja on mahdoton toinen, joka pitää yllä uskoa antagonismin ylittämiseen ja sisäryhmän eheytymiseen.

Maahanmuuttaja toimii FPÖ:lle syntipukkina, uhrina, joka voidaan uhrata yhteiskunnan yhtenäisyyden ja turvallisuuden alttarilla. Maahanmuuttaja siis yhdistää ja yhtenäistää itävaltalaisia, mutta myös laajemmin länsimaisia, rajoista kiinni pitäviä yhteiskuntia. Poliitikassa on Laclaun mukaan kyse rajojenvedosta. Siellä missä on rajoja, on politiikkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikissa diskursseissa ja ”me-konstruktioissa” rajat yhdistävät elementtejä ilman yhteistä sisältöä, minkä kääntöpuolena on ulkopuolisen määrittely. Rajat syntyvät diskursiivisesti meidän ja niiden-jotka-eivät-kuulu-joukkoon välille. (Palonen 2008, 217.) Maahanmuuttaja populistisissa diskursseissa on siis merkitsijä, joka luo rajan meidän (kansa, Itävalta) ja sen, joka ei ole me (maahanmuuttaja, ulkopuolinen), välille ja pitää yllä uskoa näiden rajojen luonnollisuuteen. Maahanmuuttaja ulkopuolisena on kuitenkin myytti, sillä todellisuudessa maahanmuuttaja on vain oire vallitsevasta järjestelmästä. Maahanmuuttaja-toisen poistaminen ei poista yhteiskunnallisia ongelmia, koska maahanmuuttaja on fantasian objekti, jolla ei ole mitään reaalista referenssiä. Psykoanalyysi voi

auttaa deterritorialisoimaan erot itsen ja muiden välillä: erot eivät sijaitse symbolisen tilan sisällä kahden eri merkitsijän välillä, vaan symbolisen ja sen ulkopuolisen välillä.

6.5. Turkkilainen maahanmuuttajan arkkityypinä

Kasvottomasta maahanmuuttajajoukosta, joka FPÖ:n teksteissä esiintyy, yksi maahanmuuttajaryhmä nousee selkeästi muita useammin esille. Turkkilaiset edustavat FPÖ:lle maahanmuuttajan arkkityyppejä, näkyvästi ja kuuluvasti erilaista sekä tavoiltaan ja tottumuksiltaan itävaltalaisesta poikkeavaa ihmisryhmää. Turkkilaiset esitetään lähes poikkeuksetta kielteisessä valossa, lähinnä sellaisissa esimerkeissä, joissa halutaan tuoda esille maahanmuuttajien erilaisuutta ja kykenemättömyyttä sopeutua ja integroitua. Turkkilaisten näkyvä erilaisuus tukee uskoa maahanmuuton aiheuttamaan yhteiskunnan heterogenisoitumiseen, joka on esteenä Itävallan yhtenäisyydelle.

Yksi Žižekin esittelemistä Lacanin ajatuksiin nojaavista rasismien osasyistä on käsitys liiallisesti tai perverssillä tavalla nauttivasta toisesta. FPÖ:n esitykset turkkilaisista noudattelevat usein tätä käsitystä turkkilaisesta oudolla tavalla nauttivasta pervertikosta. Familie Berger- otsakkeen alla oleva video FPÖ:n nettisivuilla sisältää kuusi erilaista komediallista videosegmenttiä, joissa itävaltalaiset kohtaavat maahanmuuttajia erilaisissa arkisissa tilanteissa. Yhdessä osassa kuvataan apteekki, jossa itävaltalainen naishenkilö kaivaa myyntitiskillä lompakkoaan ja osoittaa turhautumistaan lääkkeiden kallistuvia hintoja kohtaan. Tämän jälkeen parrakas, ulkomaalaistaustainen, turkkilaiselta näyttävä mies astelee apteekkiin ja laittaa tiskiön lääkemääräyksen, joka osoittautuu marihuana-reseptiksi. Mies lähtee apteekista ilmeisesti lääkekäyttöön alun perin määrätty marihuana mukanaan ja polttaa seuraavassa kohtauksessa sätkää rennon oloisesti aurinkolasit silmillään. Tämä näyttää ikään kuin tekevä pilkkaa järjestelmästä, joka mahdollistaa terveydenhuollon hyväksikäytön viihdekäyttöön päätyvien (miehellä ei näy minkäänlaisia ulkoisia vammoja) huumausaineiden saamiseen. Itävaltalainen siis joutuu maksamaan kovan hinnan kalliista ja oikeisiin vaivoihin käytettävistä lääkkeistä, kun taas maahanmuuttajalle mahdollistetaan yhteiskunnan tuella huumaavien aineiden viihdekäyttö. Kuva turkkilaisesta vesipiippua polttavana, kahvilassa istuvana, parrakkaana miehenä on hyvin stereotyyppinen kuvaus itämaisestä miehestä. Tupakointiin ja vesipiipun käyttämiseen näyttää liittyvän ajatus toisen nautinnosta, jouissancesta. Turkkilainen maahanmuuttaja nauttii eri tavalla kuin itävaltalainen, jolle nautinto huumeiden laittomuuden takia ei ole mahdollinen. Lisäksi turkkilaisen kieroutunut tapa nauttia kustannetaan yhteiskunnan (eli veronmaksajan) rahoilla. Marihuanan käyttöön liitetään usein myös mielikuvia paitsi liiallisesta nautinnonhakuisuudesta, myös

laiskuudesta, saamattomuudesta ja välinpitämättömyydestä. Näin turkkilaisesta voidaan tehdä laiska, laittomia nautintoaineita käyttävä sosiaaliloinen, joka kuormittaa itävaltalaisen verorahoilla kustannettua terveydenhuoltojärjestelmää.

Liiallisesti nauttiva turkkilainen esiintyy myös FPÖ:n julkaiseman Satuja Wienistä -lehden turkkilaisten sotaretkistä kertovassa tarinassa. Tarinan turkkilaiset ryöstivät itävaltalaisia kyliä, söivät kylistä löytämänsä ruuat ja joivat kyläläisten viinit. Yhdessä tarinan kuvassa on juopunut turkkilainen, joka sammuu ryöstämäänsä taloon. Turkkilaiset siis nauttivat itävaltalaisen tuottamaa viiniä, mutta eivät tunne kohtuutta ja itsehillintää, vaan nautiskelu on yletöntä. Nautiskelu kuitenkin kostahtuu, kun taloon sammunut turkkilainen herää itävaltalaisen paluuseen, eikä onnistu pakenemaan savupiipun kautta. Kyläläiset ottavat turkkilaisen kiinni, mutta päättävät armeliaisuuttaan säästää tämän hengen, koska turkkilainen on osoittanut halua kääntyä kristinuskoon. Tarinassa esiintyvä, juopunut turkkilainen on siis hieman yksinkertainen, älyllisesti itävaltalaista jäljessä. Turkkilainen jää palvelijaksi taloon, jossa on tullut pidätetyksi ja osoittaa tarinan lopussa omaksuneensa täysin kyläläisten uskonnon ja maailmankatsomuksen, mihin yksi kyläläisistä toteaa: ”Täysin integroitunut, kuten pitääkin olla”. Integroituminen esitetään ihanteena, johon turkkilaisen olisi pyrittävä voidakseen tulla hyväksytyksi yhteiskunnan jäseneksi. Osana integroitumisprosessia turkkilaisen tulisi hylätä islam ja omaksua tämän tilalle kristinusko. Täysvaltaista, itävaltalaisen kanssa yhdenvertaista kansalaista turkkilaisesta ei silti koskaan tule, vaan tämä pysyy aina palvelijan asemassa, hieman itävaltalaista yksinkertaisempänä ja alempiarvoisena.

Integroitumisen tulee FPÖ:n mukaan olla totaalista, mikä tarkoittaa oman lähtökulttuurin täydellistä hylkäämistä. Uutisessa ”Turkkilaisten huippupoliitikkojen integraatiokehotukset ovat parhaimmillaankin puolivillaisia” (Integrationsaufrufe türkischer Spitzenpolitiker sind bestenfalls halbherzig) FPÖ:n europarlamentaarikko Andreas Mölzer kritisoi turkkilaispoliitikkojen näkemystä turkkilaisten maastamuuttajien integroitumisesta. Turkkilaisten poliitikkojen kehoitus Euroopassa asuville turkkilaisille oppia asuinpaikkansa kieltä on Mölzerin mielestä ristiriidassa sen kanssa, että toisaalta samaiset poliitikot pitävät turkkilaisen kulttuurin täydellistä hylkäämistä tarpeettomana. Mikäli turkkilaiset maahanmuuttajat eivät hylkää turkkilaisuuttaan absoluuttisesti, syntyy Euroopan sisälle Mölzerin mukaan ainoastaan turkkilaisten rinnakkais yhteisöjä, jotka ovat Mölzerille osa turkkilaisten vallanpitäjien suunnitelmaa ”rokottaa” eurooppalaisuutta turkkilaisuudella. Tässä toistuu jälleen ajattelu, jonka mukaan länsimaisen kulttuurin edustajalla pitäisi olla oikeus pitää yllä

omaa kansallista identiteettiään missä ikinä liikkuukin, kun taas ei-länsimaalaisen olisi täysin luovuttava kulttuuristaan, mikäli haluaa olla osa länsimaista yhteiskuntaa.

Integroitumisajatus on käännetty pääläelleen Familie Berger –videon yhdessä komediapätkässä, jossa esiintyy koulun penkillä istuva, perinteistä itävaltalaista työläistä edustava rakennusmies. Pian ilmenee, että opetusaine on turkin kieli. Opettaja toruu miestä hitaasta oppimisesta ja sanoo: ”sinun pitää integroitua ja oppia turkkia, muuten työkaverisi rakennustyömaalla eivät osaa kommunikoida kanssasi.” Tämä toteamus herättää huolta perinteisten työläisammattien katoamisesta halpaa työvoimaa edustaville turkkilaisille, mutta luo myös epäoikeudenmukaisen tilanteen, jossa vaatimus maahanmuuttajan integroitumisesta ja kielen oppimisesta on korvaantunut enemmistöä edustavaan itävaltalaiseen kohdistettuna vaatimuksena sopeutua vähemmistön kulttuuriin. Samanlainen islamisaatio-teesistä tuttu ajatus toistuu myös monessa muussa FPÖ:n tuottamassa materiaalissa: Itävallan rajojen avaaminen maahanmuutolle tekee itävaltalaisista pian vähemmistön omassa maassaan ja pakottaa ”oman kansan” sopeutumaan vieraan tapoihin ja kulttuuriin. Tätä uhkaskenaariota esittää esimerkiksi Sininen planeetta –sarjakuvan maahanmuuton seurauksia kuvaava harmaa planeetta, jossa on vallalla sharia-laki ja ääri-islamilaisten liikkeiden ylivalta.

Islamistien saapumista Eurooppaan ja Itävaltaan on avustamassa muiden puolueiden edustama laissez-faire-politiikka, joka avoimuudessaan päästää radikaaliaineekset Euroopan rajojen sisäpuolelle. Tätä uhkaa kuvaa esimerkiksi Satuja Wienistä –sarjakuvan yksi luku, joka kertoo turkkilaisten menneistä sotaretkistä Neusiedler-järven ympäristössä. Yksi itävaltalaisen kylän turkkilaisia vuorille paenneista asukkaista kommentoi sivun kuvituksessa: ”Apua! Taas näitä islamisteja! Hakeutukaa turvaan!”, johon toinen asukas vastaa: ”Kauheaa! Ja parin vuosisadan päästä idän joukot pääsevät etenemään suoraan avoimien rajojen yli.” Kansallisvaltioiden tiukasti valvottujen rajojen aukeaminen maahanmuutolle johtaa siis siihen, että mannertaan historiassa puolustaneiden eurooppalaisten saavutukset tehdään tyhjäksi, kun vihollinen pääsee etenemään rajojen sisälle täysin ilman vastarintaa EU-politiikan avoimuuden tuloksena.

Sanoma muiden puolueiden petollisuudesta toistuu esimerkiksi Familie Berger -pätkän lopussa, joka varoittaa: ”Näin käy, mikäli Vihreät saavat olla hallituksessa mukana” ja Satuja Wienistä -sarjakuvan turkkilaispiiritystä käsittelevässä sadussa, jossa turkkilaisilta kaupunkiaan puolustanut wieniläismies toteaa: ”Vaikka puna-musta-vihreille [puolueille] on yhdentekevää, me wieniläiset emme anna radikaali-islamistien valloittaa kaupunkiamme”. Vastakkain ovat siis paitsi sodanjanoiset, islamin levittämiseen tähtäävät turkkilaisvalloittajat ja omaa kulttuuriaan puolustavat ja rauhaa rakastavat

itävaltalaiset, myös itävaltalaiset ja muut puolueet. Satuvihon toisen sivun alalaidassa on tuttu supersankarihahmo HC Strache, joka toteaa, että siinä kun muut puolueet sulkevat silmänsä islamismilta, vain FPÖ puhuu asioista niiden omilla nimillä.

Vuoden 2013 parlamenttivaalien alla FPÖ otti näkyvästi esille muiden puolueiden asettamat turkkilaissyntyiset ehdokkaat ja puolueiden turkinkieliset mainokset. FPÖ tulkitse kääntymisen turkkilaisten äänestäjien puoleen johtuneen itävaltalaisen kannatuksen vähenemisestä ja pyrkimyksestä kasvattaa puolueiden äänisaalista turkkilaisten äänestäjien avulla, minkä FPÖ esitti epäisänmaallisena maanpetturuutena. Uutisessa ”Punaiset, mustat ja vihreät tavoittelevat turkkilaismaahanmuuttajien ääniä” (Rot-schwarz-grün setzt auf türkische Migrantenstimmen) on ote turkkilaisille suunnatusta lehdestä, jossa SPÖ:n ja ÖVP:n turkkilaissyntyiset ehdokkaat kertovat tukevasa maahanmuuttopolitiikkaa ja maahanmuuttajien oikeutta hakea Itävallan kansalaisuutta. ÖVP:n kerrotaan myös painottaneen, että se ei ole kristillinen puolue, vaan se arvostaa yhtä paljon myös islamia ja islamilaisia arvoja. Lopuksi puututaan lehtiartikkelin otsikkoon, joka kuuluu ”Ketkä ehdokkaat edustavat Turkin kansalaisten intressejä?” Tämän otsikon muotoilu todistaa FPÖ:n mukaan Itävallassa asuvien turkkilaisten todellisen luonteen ja integraatiohaluttomuuden. Vielä senkin jälkeen, kun turkkilaiset ovat onnistuneet saamaan Itävallan kansalaisuuden he tuntevat itsensä turkkilaisiksi ja ajavat vain omaa asiaansa (joka on ristiriidassa Itävallan asian kanssa). Lehtiartikkelia ei kommentoida referoinnin lisäksi muuten kuin parilla ivallisella huomautuksella, mikä antaa ymmärtää, että artikkeli puhuu sellaisenaan puolestaan. SPÖ, ÖVP ja Vihreät, joilla on myös turkkilaistaustainen kansanedustaja, ovat valmiita myymään oman maansa ja unohtamaan oman maansa kansalaiset tavoitellessaan monikulttuurista yhteiskuntaa ja turkkilaisten maahanmuuttajien ääniä. Turkkilaiset taas ovat kykenemättömiä integroitumaan ja aina ulkopuolisia.

Samaan tapaan HC Strache on linkittänyt Facebook-profiiliinsa (17.9.2013) ÖVP:n mainosplakatteja, joissa Kansanpuolueen turkkilaistaustaiset ehdokkaat poseeraavat parlamenttivaaliehdokkaina ja pyytävät sekä saksaksi että turkiksi äänestäjiä antamaan äänensä heille. Strachen kommentti yhteen mainoskylttiin on: ”Tämänkään kanssa ÖVP:lla ei ole varmasti mitään tekemistä?!” Ilmeisesti turkkilaistaustaisten ehdokkaiden hyväksyminen ÖVP:n listoille ja näiden tukeminen on Strachen mielestä osoitus ÖVP:n turkkilaismyönteisyydestä, mikä puolestaan on itävaltalaisien edun vastaista. FPÖ:lle totuus on mustavalkoista: joko olet meidän puolella tai meitä vastaan. Ei ole mahdollista sekä toivottaa turkkilaisia ja muita maahanmuuttajia tervetulleiksi Itävaltaan ja edustaa samalla itävaltalaisien etua, vaan on valittava joko tai. Strachen Facebook-profiilissa on myös toinen aivan vastaava kuva mainoksesta, jossa ÖVP:n edustaja, varakansleri

Faymann, seisoo turkkilaistaustaisen ehdokkaan kanssa ja kuvatekstissä lukee turkiksi ja saksaksi ”Meidän tulevaisuutemme on teidän käsissänne”. Tätä on kommentoitu aivan vastaavasti kuin edellistä mainosta: ”ÖVP:lla ei ole varmasti näidenkään mainosten ja plakaattien kanssa mitään tekemistä!?!” Strache on tähän kuvaan lisännyt myös infoiskun, jossa kertoo, että SPÖ ja ÖVP ovat asettaneet ehdolle turkkilaisperäisiä ehdokkaita, joilla on kontakteja Erdoganin AKP:hen ja erilaisiin (Saksassa jopa kiellettyihin) ääriliikkeisiin. Lähteitä näille väitteille ei ole, mutta lopuksi Strache on muistuttanut, että seuraukset näihin ääriryhmiin kuulumisesta ja turkiksi mainostamisesta maksetaan vaalipäivänä (”Tilinteko seuraa 29. syyskuuta”, Abrechnung folgt am 29. September). Loppukommentti antaa ymmärtää, että ÖVP ja SPÖ ovat turkkilais ehdokkaiden asettamisessa tehneet jotain, mistä niiden tulee maksaa. Turkkilaiset ovat FPÖ:n tahtomatta tunkeutuneet jo itävaltalaiseen yhteiskuntaan, mutta heidän osallistumisensa itävaltalaiseen politiikkaan olisi estettävä. Turkkilaiset ehdokkaat kuvataan siis ääriliikkeiden tukijoina, joten heidän mukanaolonsa Itävallan puoluepolitiikassa johtaisi ääriliikkeiden vaikutusvallan kasvuun ja islamisaatioon. (Facebook HC Strache.)

Kuva SPÖ:n turkinkielisestä vaalimainoksesta on myös Satuja Wienistä -sarjakuvassa, jonka alla on FPÖ:n tuttu mainoslause ”Kotimaa islamin sijaan” (Daham statt Islam). SPÖ ja muut puolueet siis tuovat islamin Itävaltaan, FPÖ sen sijaan puolustaa kotimaata turkkialaisten islamistien invaasiolta. ”Turkkilaisten (eli katkeroituneen vihollisen) kauhea hyökkäys” ei sadun mukaan onnistunut historiassa, mutta turkkilaiset muodostavat edelleen uhan itävaltalaisuudelle. Tämä tuttu teema rinnastaa siis toisaalta 1500-luvun turkkilaispiirityksen ja turkkilaisten nyky-yhteiskuntaan tunkeutumisen ja toisaalta islamin ja ääri-islamin keskenään. Turkkilaisuus on yhtä kuin islam ja islam sama kuin ääri-islam. Turkki muodostaa jatkuvan uhan Itävallalle, jota Strache FPÖ:n avulla puolustaa, kun muut puolueet seuraavat turkkilaismiehitystä sivusta.

Turkkilaisten nykyaikana muodostamaa uhkaa käsitellään myös esimerkiksi FPÖ:n FPÖ TV-Magazin-otsakkeen alla olevassa uutisessa, joka kuvaa turkkilaispiirityksen loppumisen 330-vuotisjuhlan kunniaksi pidettyä juhlaa, jossa FPÖ oli myös näkyvästi läsnä. Uutisessa kerrotaan, kuinka Wien vapautettiin turkkilaisten käsistä 330 vuotta sitten ja kysytään, miltä Wieniä esittävä panoraamakuva näyttäisi, mikäli turkkilaiset olisivat onnistuneet valtaamaan Wienin vuonna 1683. Kirkot olisivat korvautuneet moskeijoilla ja Itävallan lippu Turkin puolikuulla. Turkkilaispiiritystä esittävän vanhan kuvan jälkeen näytetään Turkin lippuja nykyajassa ja sanotaan: ”turkkilaiset epäonnistuvat kahdesti, mutta turkkilaisten muodostama uhka on edelleen läsnä”. Turkkilaisuhka

muodostaa siis historiallisen jatkumon, joka alkoi turkkilaispiirityksistä ja jatkuu edelleen. (FPÖ TV-Magazin.)

Turkkilaispiirityksen loppumisen vuosijuhlalta kertovassa uutisessa selostaja kertoo, että Turkki ei ole ikinä ollut osa Eurooppaa eikä ikinä tule olemaankaan. Näin luodaan käsitys Euroopasta jonakin tieteellisesti määriteltävissä olevana muuttumattomana tosiasiana, joka on vapaa historiallisuudestaan. Turkki määritellään siis pysyvästi toiseksi, jolle ei ole ikinä mahdollista päästä eroon toiseuden roolistaan. Näin ei määritellä ainoastaan sitä, miten historia tulkitaan tästä hetkestä käsin, vaan sanellaan myös tuleva etukäteen. Tämä ei anna mahdollisuutta yllätyksellisyydelle, jota Derrida peräänkuuluttaa välttämättömyytenä todelliselle demokratialle.

Turkin sijoittaminen pysyvästi Euroopan ulkopuolelle toistuu myös FPÖ:n vastustuksessa Turkin mahdollista EU-jäsenyyttä kohtaan. Turkki ei ole maantieteellisesti, historiallisesti ja kulttuurillisesti osa Eurooppaa, minkä takia jäsenyysneuvottelut olisi tarpeettomina lopetettava välittömästi. Jäsenyysneuvotteluiden lopettaminen osoittaisi virallisesti, että Euroopan rajoilla on oma venymispisteensä ja se raja kulkee Turkin ja Euroopan välisellä rajalla. FPÖ pitää EU:n kykenemättömyyttä määritellä selkeästi ulkorajansa heikkoutena ja syyttää Brysselin byrokraatteja tahallista epämääräisyydestä ja valehtelemisesta. Vapauspuolueen mukaan Euroopan maantieteelliset rajat määrittelevät EU:n rajat, ja nämä maantieteelliset rajat tulisi vahvistaa poliittisesti. (Handbuch 2013, 278.)

Turkin toiseudesta ja muuttumattomuudesta kertoo esimerkiksi se, että Turkki ei jaa länsimaisia arvoja ja ihmisoikeuskäsitystä, eikä tulevaisuudessa ole odotettavissa mitään muutoksia heikkoon ihmisoikeustilanteeseen tai taloudellisiin ongelmiin, jotka mahdollistaisivat Turkin EU-neuvottelujen jatkumisen. Turkin haluttomuudesta tai kyvyttömyydestä tehdä yhteiskunnallisia muutoksia on todiste vuosikymmeniä jatkuneet neuvottelut, jotka eivät kuitenkaan ole tuoneet minkäänlaisia uudistuksia. Turkki on siis pysynyt muuttumattomana viimeiset 50 vuotta, mikä vahvistaa länsimaiseen ajatteluun pinttynyttä käsitystä orientista muuttumattomana ja menneisyyteen juuttuneena blokkina, joka ei pysty sopeutumaan nykyaikaan. EU-neuvotteluja ei ole tarvetta jatkaa, koska Turkin tulevaisuus on orientaalisessa muuttumattomuudessaan determinoitu. Turkin kanssa voidaan käydä kauppaa ja tehdä yhteistyötä aloilla, jotka eivät vaadi integraatiota tai samanlaisia arvoja, mutta tasavertaisuuteen perustuva jäsenyys ei ole mahdollinen. Eurooppa ja Turkki ovat siis paitsi erilaisia, myös eriarvoisia. EU on moderni, edistyksellinen, kunnioittaa ihmisten vapautta ja ihmisoikeuksia, kykenee hoitamaan taloutensa vastuullisesti ja erottelee uskonnon ja politiikan.

Turkki sen sijaan on vanhoillinen, alkukantainen ja kaoottinen. EU ja Turkki pystyvät tekemään yhteistyötä, mutta vain selkeän hierarkkisessa suhteessa. EU:n itälaajenemiseen syvemmälle Balkanille FPÖ suhtautuu varovaisen myöntämielisesti. FPÖ myöntää, että kaikki Balkanin maat eivät vielä ole kypsiä jäsenyydelle, mutta jättää kuitenkin oven auki tulevaisuutta varten. Turkin kanssa ei anneta edes mahdollisuutta arvioida tilannetta uudelleen myöhemmin, vaan suljetaan kaikki ovet jo etukäteen. Yllätyksellisyydelle ja muutokselle ei anneta sijaa, vaan tulevaisuudelle annetaan tästä hetkestä käsin selkeä suunta. (Handbuch 2013; 278–279, 283.)

Turkkilainen voidaan nähdä binaarioppositioparin itävaltalainen-turkkilainen alempiarvoisena määrittäen, joka kuvaa kaikkea sitä, mitä itävaltalaisuus ei ole. Alistussuhteen paljastamisella voidaan kyseenalaistaa lännen ja idän väliset dikotomiat, jotka asettavat kehittyneen lännen infantiiliin idän yläpuolelle. Toisaalta populistisia käsitystä turkkilaisesta voidaan lukea myös keskittymällä nautintoon, joka on sisäsyntyisesti läsnä jokaisessa ideologiassa. Ideologiat tuottavat ja edellyttävät esi-ideologista nautintoa, joka saa muotonsa fantasiassa. Turkki ei kuvaa vain kaikkea sitä, mitä Itävalta tai Eurooppa ei ole, vaan se on symbolisen ulkopuolella oleva fantasia, halujen objektisyys, joka ei ole koskaan saavutettavissa. Bülent ja Laustsen (2001, 783) kuvaavat orienttia länsimaisen katseen takana nolla-instituutiksi, jolla ei ole objektiivista vastakappaletta, vaan sitä kuvaa puutos, tyhjiys: mikä tahansa on orientalisoitavissa. Todellista Turkkia tai orienttia ei ole, mutta halu pitää yllä ideologista fantasiaa Turkista Itävallan toisena.

Ongelma populismissa (ja yleisestikin politiikassa) on psykoanalyysin mukaan se, että oireet antavat ihmisille jonkinlaista tyydytystä, minkä takia niistä eroon pääseminen on ongelmallista. Oireisiin takerrutaan, koska ne luovat jonkinlaista varmuutta epävarmuuteen ja tarjoavat nautintoa, joka muistuttaa kadotetusta totaalisesta nautinnosta. Lacan antaa mahdollisuudet tutkia paitsi ideologioiden taustalla olevia diskursseja, jotka vakauttavat tietyt merkitykset muiden merkitysten kustannuksella, myös ideologioiden houkuttelevuutta ja sitkeyttä. Vaikka ideologiat osoitettaisiin diskurssiivisiksi rakennetuiksi, niistä on vaikea luopua, koska ne tuovat nautintoa ja pitävät yllä uskoa eheyden saavuttamisen mahdollisuuteen. Sama voisi liittyä Turkin toiseuteen, jotka erilaiset diskurssipainotteiset analyysit, kuten Saidin orientalismin kritiikki, ovat osoittaneet kielellisesti luoduiksi. Jo luoduista käsityksistä on vaikea luopua, koska ne luovat selkeän maailman, jossa yhteiskunnan jakaantuminen siirretään ulkopuoliseen eli tässä tapauksessa turkkilaiseen, mikä synnyttää tunteen turvallisuudesta ja ennustettavuudesta.

Rasistisen fantasian takana ei kuitenkaan ole mitään reaalista eli Turkki tai maahanmuuttaja voi sijaita missä vain. Tästä kertoo eri aikakausille ja poliittisille ideologioille tyypilliset syntipukit, jotka ovat saaneet hyvin monia erilaisia ilmenemismuotoja, kuten juutalainen, kommunisti, islamisti, pakana, barbaari. Turkki ja maahanmuuttaja toisena kertoo enemmän vallitsevasta järjestelmästä ja subjektin syntymisestä itsestään kuin turkkilaisen reaalista olemuksesta. Fantasian tuhoaminen tuhoaa koko symbolisen rakenteen ja tämän ylläpitämän identiteetin, jonka tehtävä on täyttää aukko reaalisen ja symbolisen välillä fantasian avulla. Siksi fantasia toisesta on niin vahva ja sitä ylläpidetään, vaikka oltaisiin tietoisia sen diskursiivisuudesta ja katoavaisuudesta. Stereotyyppejä ei voida totuudenmukaisemmilla kuvilla, koska yhtenäistä totuutta niiden takana ei ole olemassa, mutta niiden fantasiaan perustuva olemus voidaan silti tehdä näkyväksi. Fantasia Turkista voidaan osoittaa kontingentiksi luomukseksi, mutta se ei silti poista nautintoa, joka saadaan fantasian ylläpitämisestä. Erot symbolisen ja sen ulkopuolisen välillä saavat aikaan fantasioita, jotka perustuvat haluun kadotetusta nautinnosta. Symbolisesta ei voi päästä ulkopuolelle, mutta sen kirjaimista voidaan aina tehdä entistä vähemmän väkivaltaisia, minkä Bülent ja Laustsen (2001, 784) nimeävät politiikan tutkimuksen olennaiseksi tehtäväksi.

7. Analyysin jälkipuintia ja sen merkitys politiikan tutkimukselle

Dekonstruktion ja psykoanalyysin tavoite on avata tekstejä aina uusille tulkinnoille ja lukutavoille ja laittaa hälytyskellot soimaan sellaisissa tilanteissa, joissa jokin väittää löytäneensä viimeisen sanan, koko totuuden. Identiteettien vaillinaisuuden ja kielen avoimuuden tunnustaminen ja tekstien tekstuaalisuuden avoimeksi tekeminen voi auttaa tunnistamaan sellaiset diskurssit, jotka pyrkivät marginalisoimaan muut tulkinnat ja oikeuttamaan ulossulkemisen politiikan. Populisteille ulossulkemisen akti on olennainen osa politiikkaa samoin kuin diskursiivisuuden kieltäminen identiteettejä rakentavana tekijänä, minkä takia populistien tekstit ovat antoisa kohde dekonstruktiolle. FPÖ:lle identiteetit ovat muuttumattomia ja selvärajaisia, kielestä riippumattomia tosiasioita. Konstruktivistiset teoriat, jotka voivat haastaa FPÖ:n identiteettikäsityksen ja muuttumattomille tosiasioille perustuvan politiikan, FPÖ tuomitsee tuhoavina yrityksinä viedä pohja yhteisöllisyydeltä ja yhteisöllisyyden tuomalta turvallisuudelta. Itävaltalaisuus, eurooppalaisuus, kristillisuus, sukupuoli ovat jotain, joka on olemassa kielen ulkopuolella ja johon voi päästä kiinni empiirisellä havainnoinnilla. Itävaltalaisuus on sisäsyntyistä, eikä kukaan ulkopuolinen voi päästä

siitä osalliseksi. Turkkilainen ei ole osa itävaltalaisuutta eikä Turkki ole osa Eurooppaa, sillä maantiede määrää kiistattomat ja luonnossa valmiiksi esiintyvät tarkat rajat eurooppalaisuudelle.

Vasemmistolaisuuden ja konstruktivismin tuomitseminen identiteettejä tuhoavaksi voimaksi voitaisiin tulkita pyrkimyksenä siirtää yhteiskunnallisen ja yksilöllisen fragmentoitumisen aiheuttama ahdistus subjektin ulkopuolelle. Ihmiset ovat symbolisen ja reaalisen välisen kuilun ja kielellisyytensä takia puutteellisia ja epätäydellisiä, mutta populistit syyttävät inkohereenssista vasemmistolaisia ja näiden diskursseja painottavaa huuhaa-tiedettä sekä maahanmuuttajaa. He luovat fantasian tilasta, joka edelsi vasemmistolaista relativismia ja kulttuurien sekoittumista, missä oli olemassa yksi totuus, selkeä hyvä ja paha ja kiistävät samassa, että tällainen puhdas ja oikea olemisen tila on yksinomaan myytti. Yhden totuuden hallitsema yhteiskunta on totalitaristinen utopia, koska yhden totuuden ylläpitäminen vaientaa muut totuudet. Populisteille yksi totuus on tarpeellinen, koska populistinen politiikka perustuu yhden totuuden myymiselle. Populistinen puhe on niin täynnä ristiriitaisuuksia, paradoksaalisuuksia ja kaksoisstandardeja, että konstruktivismin kaltaiset lähestymistavat, jotka voivat osoittaa nämä ristiriidat, on kiellettävä ja mitätöitävä.

Vasemmistolaisuuden vaarallisuuteen liitetään myös yhteiskunnan kykenemättömyys pitää kiinni rajoista. Rajojen avautumisen seurauksena populistille se, mitä pidetään oikeana ja hyvänä on asetettu kyseenalaiseksi ja tilalle on tullut tulkintojen ja elämäntapojen pluralismi. Pluralismi ei ole populistille hyve tai demokratian edellytys, vaan kriisiytymisen paikka, joka uhkaa oikeana ja varmana pidettyä todellisuutta. Todellisessa demokratiassa, jota Derrida kuvaa tulevana ja Mouffe kutsuu radikaalidemokratiaksi, täytyy aina olla tilaa erimielisyydelle, erilaisuudelle ja (itse)kritiikille. Tämä ei tarkoita sitä, että demokratia olisi todellisuudessa mahdollista saavuttaa joskus tulevaisuudessa, vaan sitä että demokratian olisi oltava uskollinen omille lähtökohdilleen kyseenalaistamalla, muuttamalla ja reagoimalla tuleviin yllätyksellisiin hetkiin. Populistien ajama demokratia-ajatus on vastakkainen tämän radikaalidemokratian kanssa, sillä se tähtää erimielisyyden ja pluralismin tuhoamiseen. Radikaalidemokratian ajatus kyseenalaistaa paitsi populistisen politiikan legitimitetin, myös useimmat länsimaisen demokratian muodot, joita pidetään universaaleina ja hyvää elämää tuottavina malleina, jotka ovat vietävissä sellaisinaan lännen ulkopuolelle.

Populismille todellisuutta kuvaa vastakkainasettelu: on olemassa yhtenäinen, hyvä ja puhdas me, jota uhkaa ulkopuolinen, arvaamaton ja pahaa tavoitteleva he. Kansa, johon FPÖ viittaa voi kuitenkin olla vain tyhjä merkitsijä, samoin kuin ulkopuolisen asemassa oleva maahanmuuttaja. Merkitsijöiden tyhjyys tarkoittaa sitä, että niillä ei ole todellisuudessa mitään referenssikohdetta. Populistit eivät

tunnusta sosiaalisen todellisuuden sisäänrakennettua antagonismia, vaan syyttävät antagonismista ulkopuolista, maahanmuuttajaa. Turkkilainen tai maahanmuuttaja on uhka itävaltalaisen identiteetin pysyvyydelle ja puhtaudelle, joten poistamalla maahanmuuttaja-toinen, voidaan eheyttää myös itävaltalainen identiteetti menetettyyn täydellisyyden tilaan. Populistien fantasia yhteiskunnan korruptiojasta liitetään siis maahanmuuttajaan. Koska maahanmuutto on aiheuttanut yhteiskunnan jakaantumisen ja turmeltumisen, voidaan kaikki nyky-yhteiskuntaa vaivaavat sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat ratkaista maahanmuuttoa rajoittamalla ja Itävallan autonomiaa lisäämällä. Maahanmuuttoa ei pidetä niinkään yhteiskunnan ja maailmantalouden rakenteisiin liittyvänä eli järjestelmän sisäisenä ongelmana, vaan ulkopuolisen aiheuttamana häiriönä, joka voidaan poistaa eristämällä ulkopuolinen järjestelmän ulkopuolelle.

Politiikassa usein sivuutettu fantasian käsite saattaa auttaa ymmärtämään populistisen politiikan suosiota ja vaikuttavuutta. Fantasioilla populistit luovat toisaalta tietynlaista Itävaltaa ja yhtenäistä itävaltalaista identiteettiä ja toisaalta uhkakuvia yhtenäisen itävaltalaisuuden tiellä olevasta ulkopuolisesta. Fantasian tehtävä on antaa merkitys symbolisen kastration tuloksena koetulle nautinnon menettämiselle. Fantasioita ja ideologioita ylläpidetään halun avulla. Nautinto, joka voidaan kokea osittaisesti ja hetkellisesti esimerkiksi voitokkaan sodan tai jalkapallo-ottelun yhteydessä, pitää yllä uskoa saavutettavissa olevaan täydellisyyteen ja täydelliseen nautintoon. Se, että nautinto ei kuitenkaan ikinä ole kaikkea sitä mitä odotettiin, vaan jää aina vajaaksi, lisää tyytymättömyyttä ja saa ihmiset kiinnittymään fantasioihin, jotka lupaavat mahdollisuuden totaalisen nautinnon saavuttamiseen. Nautinto on poliittinen tekijä, johon liittyy olennaisesti fantasia nautinnon varastamisesta. Fantasia nautinnon varastamisesta näkyy selkeästi monissa nationalistissa tarinoissa, jotka kuvaavat täydellistä alkutilaa (esimerkiksi antiikin Kreikka kultaisena aikakautena), jonka Toinen on varastanut. Fantasian tehtävä on luoda yhteisöllisyyttä, kansallista identiteettiä ja kansallista halua. (Stavrakakis 2007, 197.)

Populisteille täydellinen nautinto koettiin menneisyydessä, missä itävaltalaisuutta kuvasi Sound of Musicista tutut piirtokuvamaiset vuoret, puhdas luonto, perinteinen musiikki ja muiden maiden vaikutuksilta puhdas ruokakulttuuri. Vallassa olevat puolueet ovat uhranneet Itävallan puhtauden ja päästäneet ulkopuoliset ainekset saastuttamaan itävaltalaisuuden, mutta paluu täydelliseen yhteiskuntaan on vielä mahdollinen. Paluu kultaiseen aikakauteen onnistuu FPÖ:n sarjakuvien supersankarin viittaan pukeutuneen HC Strachen johdatuksella. Populistit pelaavat usein tunteisiin vetoavilla mielikuvilla ja tutuilla symboleilla, kuten Itävallan lipulla, maakuntien vaakunoilla, historiallisilla maamerkeillä ja kansallismaisemilla, koska tunteet ovat tärkeä osa (populistista)

politiikkaa. Identifioituminen itävaltalaisuuteen tapahtuu ainoastaan, kun identifioitumisesta luvataan nautintoa. Kansallisten symbolien käyttäminen liittyy myös populismiin kansaan vetoamisena ja populistipuolueiden esiintymiseen kansan edustajina ja puolustajina. Strachen toteamukset, kuten ”sydämeni lyö puna-valko-punaista” ja Itävallan lipun ja vaakunan käyttö osana puolueen kampanjakuvitusta luovat kuvan FPÖ:stä todellisena patrioottisena puolueena, millä on olennainen identiteettipoliittinen funktio. Kansa esitetään yhtenäisenä ja FPÖ tämän yhtenäisen kansan edustajana.

Stavrakakis (2007, 205) pitää valistusajattelun virheenä sitä, että se pyrki kitkemään politiikasta kaiken affektiivisuuden ja irrationaalisuuden ja perustamaan sen järkeen perustuvalla laskelmoinnilla. Identifioituminen puolueeseen tai ideologiaan vaatii kuitenkin affektiivista sitoutumista tähän. Ehkä nykypolitiikan rationaalisuus tai pyrkimys järkiperäisiin päätöksiin voi selittää sen, miksi nykyaikaiset puolueet ovat epäonnistuneet mobilisoimaan äänestäjiään ja saamaan ihmiset liittymään puolueisiin – ne eivät herätä tunteita, saa aikaan halua identifioitumiselle, lupaa paluuta menetettyyn nautintoon, vaan käsittelevät politiikkaa byrokraattisena asioiden hoitamisena. Populistit ovat puolestaan onnistuneet herättämään intohimoa ja halua, identifioitumista myyttiseen kansalliseen perintöön. Valistus on saanut uskomaan, että tunteet eivät kuulu politiikkaan, vaikka ne ovat hyvin keskeinen osa tätä, eikä tunnetta ja järkeä (esimerkiksi nationalismia ja patriotismia) voida erottaa täysin toisistaan. (Stavrakakis 2007, 206.) Poliittinen identifioituminen pelkällä symbolisella tasolla ei ole kestävä, vaan identifioituminen vaatii reaalista, sen pitää herättää identifioitumisen subjektissa jouissancea.

Populismien saama tila yhteiskunnassa voidaan johtaa poliittisen dislokaation aikaan, joka kutsuu esille uusia tapoja tulkita maailmaa ja antaa merkitys sen merkitsijöille. Murroskaudet avaavat mahdollisuuden asioiden uudestaan nimeämiselle ja identifioitumiselle, sillä dislokaation aikana kilpailevat näkemykset vasta kamppailevat hegemonisesta asemasta ja epämääräisten, symboloimattomien tunteiden kohdentamisesta. Länsimaissa esiintyvä nykyajan populismi voitaisiinkin määritellä (liberaalidemokraattisten) hegemonisten diskurssien kriisiytymisen aiheuttamana yrityksenä antaa merkitys ympärillä tapahtuville muutoksille ja pärjätä todellisuuden ja reaalisen välisen kuilun kanssa.

Populistien suosio siis kasvaa usein kriisitilanteissa tai poliittisen dislokaation aikana, mutta populistit eivät kuitenkaan ainoastaan reagoi kriiseihin, vaan myös luovat niitä. Kriisien luominen on olennaista, jotta populistit voivat tarjota omia ratkaisujaan kriiseihin ja nostaa sitä kautta

kannatustaan. Islamisaatio, työttömyystilanteen huonontuminen, maahanmuuton seurauksena lisääntyvä rikollisuus ja hyvinvointivaltion rappeutuminen ovat suosittuja teemoja, joita itävaltalaiset populistit käyttävät luodakseen kriisimentaliteettia ja pelkoa lähestyvistä uhasta. Ensin luodaan kuva lähenevästä vaarasta ja tarjotaan sitten vaaran välttämiseksi välineet, jotka ovat ainoastaan populistipuolueiden käsissä. Yhteiskunnallinen harmonia on saavutettavissa, mutta ainoastaan FPÖ:n tarjoamalla, tiettyjen ihmisryhmien oikeuksia rajoittavalla politiikalla.

Yhteiskunnat eivät ole koskaan harmonisia kokonaisuuksia, mutta fantasian avulla tästä puutteellisuudesta tai epätäydellisyydestä pyritään tekemään kontingentti ilmiö, joka on korjattavissa määrättyllä poliittisella toiminnalla. Populismi on toki vain poliittinen konstruktio muiden joukossa, sillä kaikilla poliittisilla liikkeillä on pyrkimys esittää tietynlainen ideaaliyhteiskunnan malli ja poliittiset keinot, jolla tämä ideaalimalli saavutetaan. Siinä mielessä populismissa ei ole mitään erityistä verrattuna muihin poliittisiin liikkeisiin, vaan kaikki ovat osa samaa politiikan ja fantasian yhteispeliä. Fantasiasta ei ole ulospääsyä, sillä sen takana ei ole mitään, mutta fantasioista voidaan kuitenkin tehdä vähemmän väkivaltaisia ja ulossulkevia.

Lacanalaisen psykoanalyysin avulla ei ole tarkoitus löytää todellista ”turkkilaista” tai maahanmuuttajaa, sillä todellista turkkilaista symbolisen signifikaation takana ei ole. Sen sijaan olennaista on hyväksyä, että turkkilaisuus on oire, halkeama, fantasia yhtenäisen yhteiskunnan korruptiojasta, jonka muodolla ei ole väliä. Antagonismi on sosiaalisen todellisuuden välttämättömyys, jota pakoon ei päästä. Tarkoitus ei siis ole osoittaa, että populistien välittämä kuva turkkilaisesta on virheellinen ja korvata tämä virheellinen kuva jollakin todenperäisemmällä kuvalla. Tarkoitus on muistuttaa, että kuka tahansa on asetettavissa kontingentin syntipukin tai juutalaisen asemaan ja tapa katsoa maailmaa mustavalkoisesti ystävinä ja vihollisina kertoo loppujen lopuksi vain ihmisen ja yhteiskunnan konstitutiivisesta puutteesta. Ihmisten identiteettien ailahtelevaisuus, juurtumattomuus johtuu todellisuuden luonteesta: subjekteista ei ikinä tule valmiita, eikä vapaita toiseen liitettävästä uhasta. Vaikka turkkilaiset ja muut maahanmuuttajat karkotettaisiin Itävallasta, ei silti ole paluuta myyttiseen, puhtaaseen Itävaltaan, koska kyseessä on nimenomaan fantasiasta voimaa saava myytti. Kun hyväksytään ihmisyyden ja yhteiskuntien epätäydellisyys tai puute ja hylätään harmonian tavoittelu, voidaan päästä lähemmäksi sellaista demokratiaa, missä ihmisten ja ideologioiden pluralismi koetaan voimavarana ja demokratian edellytyksenä, eikä uhkana.

Kuten Vogt totesi FPÖ:n maahanmuuttajadiskursseja tutkiessaan, ongelma populismin postmodernia rasismia ilmentävissä käsityksissä ei koske ainoastaan populistipuolueita, vaan on myös laajempi

ongelma. Myös EU ja länsimaat yleensä tuottavat omalla ulkopolitiikallaan toiseutta asettaessaan oman liberaalidemokraattisen politiikkansa universaaliksi, hyvää elämää tuottavaksi malliksi, jota muiden tulisi noudattaa. Vasta kun luovutaan halusta päästä eroon kaikesta vieraasta ja erilaisesta, on mahdollista kunnioittaa Derridan sanoin toista tämän toiseudessa ja edistää siten demokratian toteutumista ja hetkellistä oikeudenmukaisuutta. Integraation käsite on itsessään kyseenalainen – siitä on tehty dominoinnin ja homogenisaation välikappale, jolla yritetään kitkeä pois kaikki uhkana esitetty erilaisuus. Integroitunut maahanmuuttaja, joka pystyy pääsemään eroon oman henkilökohtaisen historiansa taakasta ja omaksumaan meidän tapamme elää ja järjestää nautintomme, esitetään malliesimerkkinä, johon kaikkien maahanmuuttajien tulisi pyrkiä. Näin luodaan hierarkioita, joiden huipulla ovat länsimaiset kulttuurit ja kaikki poikkeava nähdään vähemmän arvokkaana ja muokattavissa olevina. Samankaltaistumista ei pitäisi pitää automaattisesti hyveenä, jonka tulisi olla yhteiskuntien pohjimmainen tavoite, koska erilaisuus on demokratialle välttämätöntä. Dekonstruktion tavoitetta mukaillen olisi toivottavaa antaa sijaa muutokselle, yllätyksellisyydelle ja erilaisuudelle, jotta ei tehdä hegemonisista diskursseista pakkovallan ja lopulta vainon ja sijaiskärsijöiden eliminoinnin välineitä.

Lacanin käsitys fantasiasta on hyödyllinen politiikan tutkimuksessa, sillä se ymmärtää niin vasemmistolaiset kuin liberalistiset teoriat saman fantasian siivittäminä yrityksinä esittää maailman tietynlaisesta näkökulmasta käsin. Liberalistiset teoriat eivät välttämättä tunnusta esimerkiksi taloudellisia kriisejä, lamaa, työttömyyttä, varallisuuden epätasaista jakautumista tai maahanmuuttoa oman järjestelmänsä sivutuotteina, vaan esittävät ne ulkoisista tekijöistä johtuviksi poikkeamiksi, joista päästään eroon neoliberaalin talouspolitiikan periaatteita ja toimintaa vahvistamalla. Liberalisteille syntipukkeja ovat esimerkiksi laiskat yksilöt, valtion liiallinen sääntely, yhteiskunnassa vallitseva kateus, vasemmistolaisuus tai yrittäjähenkisyyden puute. Marxilaisuudesta innoittuvat teoriat taas saattavat ymmärtää kapitalismin kaiken epäoikeudenmukaisuuden ja epätasa-arvoisuuden lähteeksi, jolloin ratkaisu olisi luoda edellytykset mahdollisimman tasaiselle tulojen jakautumiselle, valtiovallan vahvistamiselle ja alistussuhteiden paljastamiselle. Konstruktivistiset teoriat, jotka ymmärtävät yhteiskuntarakennelmien diskursiivisuuden pitävät usein yllä uskoa siihen, että rakennelmien kontingenssin ja kielellisyyden osoittaminen poistaisi todellisuuden vääristymät ja johtaisi oikeudenmukaisemman maailman syntymiseen. Lacania voidaan käyttää siis paitsi kritisoimaan rationalismiin ja empirismiin nojaavia teorioita, jotka sivuuttavat reaalisen (takertumalla todellisuuteen) ja yllätyksellisyyden (takertumalla jo tiedettyyn, banaaliin), myös kriittisempiä teorioita, jotka uskovat uuden, yhtenäisen ja antagonismista vapaan maailmanjärjestyksen olevan mahdollinen. Yhden utopian korvaaminen toisella ei ole Lacanin ajattelussa politiikan tavoite, vaan

politiikan sisäisen antagonismin hyväksyminen sen sisäsyntyiseksi piirteeksi ja utopioiden utooppisuuden näkyväksi tekeminen.

Ideaalivaltion tai -valtiojärjestelmän puute ei johdu siitä, että vasemmistolaisen, tasa-arvoon ja liberaalidemokraattisen hegemonian kritiikkiin perustuvan tai oikeistolaisen, liberalismiin ja markkinoiden itsemääräytyvyyteen perustuvan politiikan toteuttamisen tielle on tullut ulkoisia (yleensä vastakkaisesta ideologiasta johtuvia) häiriötekijöitä. Sen sijaan häiriötekijät eli oireet johtuvat järjestelmän sisäisestä ristiriidasta, joka koherenssin saavuttamiseksi transferoidaan ulkopuoliseen. Sisäänkirjoitettu antagonismi ei tarkoita, että yhteiskunnan mahdottomuuden tunnustamisen pitäisi väistämättä johtaa poliittiseen apatiaan tai status quon hyväksymiseen. Sen sijaan antagonismi tulisi hyväksyä demokraattisen politiikan määrääväksi piirteeksi samalla, kun politiikalla pyritään kyseenalaistamaan itsestäänselvyksiä ja etsimään tapoja lisätä yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa. Lacanilaisen psykoanalyysin tehtävä politiikan tutkimuksessa voi olla muistuttaa myös, että jokainen identiteettikonstruktio ja sen onnistuminen riippuu olennaisesti sen kyvystä kuroa umpeen reaalisen ja symbolisen välinen kuilu ja siirtää se ulkopuolelle, minkä takia syntipukkien ja vihollisten etsiminen, eksluusio ja demonisointi ovat niin usein olennainen osa identifioitumista.

Konstruktivistit ottavat huomioon kielen merkityksen identiteettien muokkautumisessa, mutta Lacan ei tyydy käsittelemään ainoastaan diskurssien merkitystä identifioitumisessa, vaan ottaa huomioon myös identiteettien affektiivisen puolen ja fantasioiden ja halun merkityksen. Konstruktivistisissa teorioissa subjekti redusoidaan usein kielelliseksi konstruktioksi, mutta ihmisyydelle ja identifioitumiselle myös reaalilla on keskeinen asema. Subjektin identifioitumisessa tunteilla ja halulla on olennainen merkitys, sillä tietyn subjektiposition ottaminen edellyttää aina uskoa sen tuomaan nautintoon. Solomon (2012, 912–913) uskoo, että tunteiden ja diskurssien välisen vuorovaikutuksen esille tuominen voi täydentää konstruktivistisia teorioita kansainvälisistä suhteista ja auttaa ymmärtämään, miksi jotkin kielelliset konstruktiot aiheuttavat enemmän identifioitumista kuin toiset ja miksi jotkin fantasiat ovat vaikuttavampia ja pitkäikäisempiä kuin toiset. Stavrakakis (1999, 222) ottaa esimerkiksi eurooppalaisen identiteetin yhtenä epäonnistuneena identiteettiprojektina. Eurooppalaisuus ei yhteisistä instituutioista ja politiikasta huolimatta ole Stavrakakis mukaan onnistunut heikentämään paikallisia identiteettejä, sillä paikalliset identiteetit tuovat kantajilleen reaalista nautintoa, kun taas eurooppalaisuus on jäänyt lähinnä hallinnolliseksi konstruktioksi.

Konstruktivistit saattaisivatkin hyötyä psykologian alalla tehdyistä huomioista ja käsitteistä, jotka voivat syventää käsitystä ihmisistä kielellisinä eläiminä, joiden ajatteluun ja toimintaan tunteilla tai ihmisen puutteellisuudella on kielen ohella olennainen merkitys. Kieli yksin ei lacanilaisessa ajattelussa pysty selittämään subjektin syntymistä, vaan myös reaalisella, sillä, joka ei ole symbolisoitavissa, on tärkeä osansa subjektin määrittelyssä. Lacanin subjekti on jakaantunut, ei koskaan valmis ja eheä, mikä muodostaa paikan politiikalle. Poliitiikalla pyritään täyttämään aukko subjektissa ja yhteiskunnassa, tarjoamaan identifioitumisen kohteita, jotka antavat lupauksia yhtenäisyydestä ja nautinnosta. Lacanille puute, halu ja fantasia mahdollistavat politiikan, kun puutteen määrittelemä subjekti halunsa ajamana identifioituu saatavilla oleviin ideologioihin, jotka lupaavat subjektille lisää nautintoa ja eheyttä. Identiteetit liittyvät siis olennaisesti ideologioihin, jotka pyrkivät esittämään todellisuuden jakaantumisen ja epätäydellisyyden kontingenttina.

Lacania ovat hyödyntäneet lähinnä vasemmistolaiset yhteiskuntatieteilijät, mutta psykoanalyysin käsitteistä voisi hyötyä myös laajempi identiteeteistä ja toiseudesta kiinnostuneiden konstruktivististen yhteiskuntatieteilijöiden joukko. Psykoanalyysin ajatukset voivat auttaa paitsi ymmärtämään vallitsevia poliittisia instituutioita, myös haastamaan näiden legitimitetin ja erityisesti toiseuteen liitettävät naturalistiset lähtöolettamukset. Lacanilaisuus voisi avata myös nykyistä yhteiskuntapoliittista keskustelua maahanmuutosta ja viedä tätä eteenpäin eipäs-juupas-vaiheesta, johon se nykyisellään on juuttunut ja kyseenalaistaa koko käsityksen maahanmuuttajuudesta yhteiskuntajärjestyksen ulkopuolisena ja yhteiskuntajärjestystä uhkaavana tekijänä. Populistit ovat onnistuneet tuomaan ulossulkemisen politiikan myös valtavirtaan, minkä takia monet perinteiset puolueet ovat kiristäneet omia näkemyksiään maahanmuuton rajoittamisesta. Kriittistä keskustelua maahanmuuton syistä ei julkisessa keskustelussa käydä, vaan keskustelu näyttää rajoittuneen ainoastaan siihen, miten ja missä määrin maahanmuuttoa pitäisi kontrolloida. Maahanmuuttaja-toisen olemassaoloa ei kiistetä tai sen järjestelmän sisäistä koheesiota palvelevaa funktiota ei tunnusteta. Lacanista vaikutteita saavat teoriat voivat kuitenkin haastaa tämän yksipuolisen näkemyksen ja muistuttaa ulko- ja sisäpuolen keskinäisestä riippuvuudesta sekä siitä, että ulkopuolinen syntipukki on viime kädessä fantasia, jolla ekskluusio ja diskriminointi pyritään oikeuttamaan ja eheyttämään sisäpuolen yhtenäisenä nähty identiteetti.

Lähteet:

Primaariaineisto:

Asylbetrug-radiolähetys 28.9.13. Saatavissa: <http://www.fpoe.at/aktuell/>. Kuunneltu 13.10.13.

Asylbetrug –radiolähetys 30.7.13. Saatavissa: <http://www.fpoe.at/aktuell/>. Kuunneltu 13.10.13

Der Blaue Planet –sarjakuva. Saatavissa: www.fpoe.at/fileadmin/Contentpool/.../comic_web.pdf. Luettu 11.5.2014.

Facebook-julkaisut 17.9.2013. Saatavissa: <https://www.facebook.com/HCStrache>. Luettu 13.10.2013.

FPÖ TV-Magazin –uutislähetys. Saatavissa: <http://www.fpoe.at/>. Katsottu 3.9.2013.

Immer mehr Österreicherinnen und Österreicher sind Opfer –radiolähetys 1.9.2013. Saatavissa: <http://www.fpoe.at/>. Kuunneltu 13.10.13.

Handbuch freiheitlicher Politik –käsikirja. Saatavissa: <http://www.fpoe.at/dafuer-stehen-wir/handbuch-f-politik/>. Luettu 27.8.2013.

Mölzer: Integrationsaufrufe türkischer Spitzenpolitiker sind bestenfalls halbherzig –uutinen. Saatavissa <http://www.fpoe.at/aktuell/detail/news/moelzer-integrationsaufrufe-t/?L=0&cHash=0bb3f0465a5de9e9216ddbb60bc994be>. Luettu 10.5.2014.

Rot-schwarz-grün setzt auf türkische Migrantenstimmen -uutinen. Saatavissa: <http://www.hcstrache.at/rot-schwarz-gruen-setzt-auf-tuerkische-migrantenstimmen/> Luettu 26.9.13

Sagen aus Österreich –sarjakuva. Saatavissa: <http://www.hcstrache.at/sagen-aus-oesterreich-ueber-integration-und-euro/>. Luettu 26.9.2013.

Wir Österreicher -lehti. Saatavissa: <http://www.hcstrache.at/Wir-Oesterreicher-Web.pdf>. Luettu 3.10.13

Zuwanderung – Zuwanderungsverfehlungen der letzten Jahrzehnte -radiolähetys 1.9.2013. Saatavissa: <http://www.fpoe.at/medien/ansprechpartner/>. Kuunneltu 12.10.13.

Österreich zuerst –puhe (27.8.13). Saatavissa: <http://www.fpoe.at/>. Kuunneltu 13.10.13

Sekundaariaineisto:

Albertazzi, Daniele & Duncan McDonnell (toim.) (2008), *Twenty-first century populism: the spectre of western European democracy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Balibar, Etienne ja Immanuel Maurice Wallerstein (1991), *Race, Nation, Class: Ambiguous Identities*. Lontoo ja New York: Verso.

Bennington, Geoffrey (1994), *Legislations: The Politics of Deconstruction*. Lontoo ja New York: Verso.

Betz, Hans-Georg, (2002), "Xenophobia, Identity Politics and Exclusionary Populism in Western Europe". Teoksessa Colin Leys & Leo Panitch (toim.), *Fighting identities: race, religion and ethno-nationalism*. Lontoo: Merlin Press, 193–210.

Bowman, Paul. *This Disagreement is Not One: The Populisms of Laclau, Rancière & Arditì*. Saatavissa:

http://www.academia.edu/179265/This_Disagreement_is_not_one_Laclau_Ranciere_Arditi. Luettu 5.5.2014.

Buhman, Christiane (1997), "Hostility and Foreigners in the Light of Lacanian Theory of Aggressiveness". Teoksessa Bernhard Dieckmann, Christoph Wulf, Michael Wimmer (toim.), *Violence: Nationalism, Racism, Xenophobia*. New York: Waxmann Verlag.

Caputo, John D. (toim.) (1997), *Deconstruction in a nutshell: a conversation with Jacques Derrida*. New York: Fordham University Press.

Cheah, Pheng ja Suzanne Guerlac (2009), *Derrida and the time of the political*. Duke University Press.

Chérif, Mustapha Fagan, Teresa Lavender & Giovanna Borradori (2009), *Islam and the West : A Conversation with Jacques Derrida*. Chicago: University of Chicago Press.

Diken, Büöent ja Carsten Bagge Laustsen (2001), Postal Economies of the Orient. Millennium - Journal of International Studies 30 (3), 761-784.

Edkins, Jenny (1999), *Poststructuralism & International Relations: Bringing the Political Back in*. Boulder: Lynne Rienner Publishers Inc.

Fink, Bruce (1999), *A Clinical Introduction to Lacanian Psychoanalysis. Theory and Technique*. Cambridge: Harvard University Press.

Flecker, Jorg (2002), "The European Right and Working Life: From ordinary miseries to political disasters". Teoksessa Leys, Colin & Leo Panitch (toim.), *Fighting identities: race, religion and ethno-nationalism*. Lontoo: Merlin Press, 211–222.

Friesl, Christian - Ursula Hamachers-Zuba - Regina Polak (toim.) (2009), *Die Österreicher/-Innen: Wertewandel 1990-2008*. Czernin.

- Heinisch, Reinhard (2008) "Right-Wing Populism in Austria: A Case for Comparison". *Problems of Post-Communism* 55 (3), 40–56.
- Hill, Philip (1997), *Lacan for Beginners*. New York: Writers and Readers Publishing, Inc.
- Horwitz, Noah (2002), Derrida and the aporia of the political, or the theologico-political dimension of deconstruction. *Research in Phenomenology* 32 (1):156-176.
- Hurst, Andrea (2008), *Derrida Vis-a`-vis Lacan. Interweaving Deconstruction and Psychoanalysis*. New York: Fordham University Press.
- Ihanus, Juhani (1995), *Toinen. Kirjoituksia psyykestä, halusta ja taiteista*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jimenez, Michael (2008), *Barth and Derrida on Hospitality*. Saatavissa: http://www.academia.edu/353793/Barth_and_Derrida_on_Hospitality, luettu 18.9.2013.
- Karner, Christian (2011), *Negotiating National Identities. Between Globalization, the Past and "the Other"*. Surrey: Ashgate Publishing Ltd.
- Kitschelt, Herbert & Anthony J. McGann (1995). *The radical right in Western Europe: a comparative analysis*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Kurki, Janne (2008), Psykodiagnostiikka lacanilaisesta näkökulmasta. *Psykoterapia* 27(4), 290—305.
- Lacan, Jacques (1977), *Écrits: A Selection*. Lontoo: Tavistock/Routledge.
- Laclau, Ernesto (2003), "Why do empty signifiers matter to politics?". Teoksessa Slavoj Zizek (toim.) Jacques Lacan. *Critical Evaluations in Cultural Theory*. Lontoo ja New York: Routledge.
- Laclau, Ernesto (2005), *On Populist Reason*. Lontoo ja New York: Verso.
- Lamb-Faffelberger, Margarete, "Beyond The Sound of Music: The Quest for Cultural Identity in Modern Austria (2003)". *German Quarterly* 76 (3), 289-299.
- Lautela, Yrjö ja Jyrki Palo (2005), *Itävalta – kappale mennyttä suuruutta*. Helsinki: Edita.
- Lewis, Michael (2008), *Derrida and Lacan: Another Writing*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Luther, Kurt Richard (2009), "The Revival of the Radical Right: The Austrian Parliamentary Election of 2008", *West European Politics* 32(5): 1049–1061.
- Masłoń, Sławomir (2007), *Père-versions of the Truth: The Novels of J. M. Coetzee*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Migration und Integration 2010.
http://www.integrationsfonds.at/nap/jahrbuch_migration_integration_2010/. Luettu 2.1.2013.

Modern Critical Theory: Freud and Lacan. Saatavissa

<http://courses.nus.edu.sg/course/elljwp/psycholondon.htm>. Luettu 20.1.2013.

Mudde, Cas (2007), *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nationalratswahlen in Österreich. Saatavilla <http://www.nationalratswahl.at/>
Luettu 20.2.2013.

Nobu, Dany (2000), *Jacques Lacan and the Freudian Practice of Psychoanalysis*. Lontoo: Routledge.

Norval, Aletta J. (2004), Hegemony after deconstruction: the consequences of undecidability. *Journal of Political Ideologies*: 9(2), 139–157.

Olivier, Bert (2004), “Lacan’s subject: the imaginary, language, the real and philosophy”, *South African Journal of Philosophy* 23 (1): 1-19.

Orf 5.12.2011. Geschichte. Als die Türken Freunde waren. Saatavissa:
<http://science.orf.at/stories/1691208/>. Luettu 2.1.2013.

Palonen, Emilia (2008), “Ernesto Laclau ja Chantal Mouffe. Diskurssiteoriaa ja radikaalia demokratiaa.” Teoksessa Lindroos, Kia ja Suvi Soininen (toim.), *Politiikan nykyteoreetikoja*, 209–232. Helsinki: Gaudeamus.

Pelinka, Anton & Ruth Wodak (2002), *The Haider phenomenon in Austria*. New Brunswick: Transaction.

Reisigl, Martin & Ruth Wodak (2001), *Discourse and Discrimination. Rhetorics of racism and antisemitism*. Lontoo & New York: Routledge.

Robinson, Dave (2004), *Introducing Philosophy: A New Look for the Introducing Series for the Fall 2004*. Cambridge: Totem Books.

Samson, William (2009), A Phallus by any Other Name... Is Deconstruction the Psychoanalysis of Philosophy? Osoitteessa: <http://philosophy.lakeheadu.ca/?display=page&pageid=39>. Luettu 30.1.2014.

Seshadri-Crooks, Kalpana (2000), *Desiring Whiteness. A Lacanian analysis of race*. Lontoo ja New York: Routledge.

Sharpe, Matthew ja Joanne Faulkner (2008), *Understanding Psychoanalysis*. Michigan: Acumen Publishing.

Sharpe, Matthew ja Geoff Boucher (2010), *Žižek and Politics: A Critical Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Shepherdson, Charles (2009), Derrida and Lacan: An Impossible Friendship? Differences: A *Journal of Feminist Cultural Studies*. 1:20, 40-86.

Smith, James K. A. (2005), *Jacques Derrida. Live Theory*. New York ja Lontoo: Continuum.

Solomos, John; Back, Les. (1999), *Theories of Race and Racism: Reader*. Florence, USA: Routledge.

Statistics Finland. Saatavissa: <http://pxweb2.stat.fi/Dialog/Saveshow.asp>. Luettu 4.5.2014.

Stavrakakis, Yannis (1999), *Lacan and Political*. Lontoo: Routledge.

Stavrakakis, Yannis (2007), *Lacanian Left*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Swedlow, Wesley C. (2009), *Against the Personification of Democracy : A Lacanian Critique of Political Subjectivity*. New York: Continuum International Publishing.

Thomassen, Lasse (2010), Deconstruction as Method in Political Theory. *Österreichische Zeitschrift für Politikwissenschaft* 39 (1): 41–53.

Tümmeler, Holger (2007), *Die Türken-Belagerung von Wien: Christen und Osmanen kämpfen um die Macht in Europa*.

Vogt, Erik, Postmodern Racism. Saatavissa <http://www.gradnet.de/papers/pomo2.papers/vogt00.htm>. Luettu 5.1.2013.

Westlind, Dennis (1996), *The politics of popular identity: understanding recent populist movements in Sweden and the United States*. Lund: Lund University.

Zizek, Slavoj (1999), "Enjoy your Nation as yourself!". Teoksessa Solomos, John; Back, Les. (toim.) *Theories of Race and Racism: Reader*. Florence, USA: Routledge.

Zizek, Slavoj (2006), *How to Read Lacan*. New York: W.W. Norton&Company Inc.

ÖIF-Dossier N 13. Saatavissa: http://www.integrationsfonds.at/oeif_dossiers/tuerkische_migrant_innen_in_oesterreich_zahlen_fakten_einstellungen/. Luettu 8.1.2013.